

Semmit sem tudok húsvétkor Jézusról mondani, ha nem engesztelte ki irántunk halálával a ránk engesztelhetetlenül haragvó Istent? Ha vérével nem mosta le ró-lunk az ősbűn szennyét, s nem nyitotta meg végre számunkra a százezer esztendő-kig zárva maradt mennynek a kapuját? Azt hiszem, legalább három dolgot tudok mégis mondani.

Az első az, hogy megszabadultam egy olyan Istentől, aki félmillió esztendővel ez-előtt történt évai gyümölcs-szakításért még kétezer éve is haragudott, s többek között rám is, aki millió és milliárd ember-társammal ott sem voltunk a kertben, nem is tudnánk az egész gyümölcsszakítási tör-téne-tről, ha kb. háromezer éve le nem írja a Teremtés könyve. Megszabadulok egy szörnyeteg Istentől, aki bűnösnek nyilvánít engem már akkor, amikor még meg sem születtem. Megszabadít egy szörnyeteg Is-tentől, aki fia véres halála ellenében haj-landó csak kiengesztelődni velem, s akárki-vel, s nem pokolra vágni minket.

A második, amit mondani tudok, hogy be-mutatom Jézus alakját, akivel tervezhet a Kaifás olyan gyalázatot, amelyen csak egy főpaptól telik ki, de Jézus rendületlenül bí-zik őt szerető Atyjában, akármit is csinál vele a főpap. Hűséges marad Istenéhez ak-kor is, ha a főpap Isten nevében és Isten nagyobb dicsőségére sérti őt, és viszi a ha-lálba.

S végül beszélek az Isten gondolatait képvi-selőknék örök diadaláról. Arról, hogy ha-zudhatik a főpap annyit, amennyit akar, szaggathatja képmutatónan ruháját úgy, ahogy akarja, összesen azért tudunk róla, hogy a világon volt, mert ezeket az aljassá-gokat elkövette Jézussal. Ezzel szemben Jé-zus diadalmasan felkel sírjából, s ő a törté-nelem legélőbb, és legmegbecsültebb em-bere, és senki sem mérkőzhetik vele.

XXIII. évfolyam 4. szám 2016. április

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.faragofe-renc.webnode.hu

Apáti Zsuzsa, Bokorünnep, 2016.	3102
Bulányi György, Bruderhof	3102
Györgyné K. Gabi, Levél...	3109
Kaszap Márta, Amerikában jártam	3111
Györgyné K. Gabi, Húsvét Bruderhofban	3117
Simonyi Gyula	3119
Ila Veronika, Bruderhof	3121
Inczédy Péter, Levél...	3122
Dőry István, Első és utolsó lehetőség	3123
Gromon András, Hogyan keletkezett a ...	3124
Barcza Barna, Az emberhalász önvizsgálata	3127
Dryp, Kerti napló	3129
Bulányi György, Egyházrend...	3131

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetün-kért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

APÁTI ZSUZSA

BOKORÜNNEP 2016...

Hetven évvel ezelőtt pattant egy szikra, ami lángra lobbant. Ez a láng égett Gyurka bácsi szívében 65 éven keresztül és tüzet gyújtott amerre járt. A tűz égett és terjedt, néha fogyott és kisebb lett, aztán újra éledt. A mi dolgunk, hogy őrizzük ezt a tüzet és adjuk tovább, gyújtunk új tüzeket, hogy a fény beborítsa a világot.

Alapító Atyánk kincset talált, odahagyva addigi elképzeléseit, erre a kincsre tette rá az életét. Azon fáradozott, hogy minél jobban kibontsa ezt a kincset, láthatóvá tegye, és megossza minél több emberrel. Mindannyian, akik itt vagyunk, mi is rátaláltunk erre a kincsre, rátaláltunk Jézusra. A vele való személyes kapcsolat, a folyamatos tanulás, a gondolkodásunk átalakítása, és hasonló testvérek találása, a velük alkotott közösség megváltoztatta az életünket. Új távlatok nyíltak. Az égre nézünk, de a földön járunk. A hármas eszmény valósításának minden nehézsége és öröme határozza meg az életünket.

Kincsünk, hogy nem vagyunk egyedül, testvérbarátaink vannak, akikre mindig számíthatunk, tudunk elfogadóan, irgalommal, megbocsátva mindenkit magunkhoz ölelni, segítjük a szükségét szenvedőt.

Kincsünk, hogy sokfélék vagyunk, sokfélék a meglátásaink, mindenki a maga részét tudja hozzáadni a Bokor nagy egészéhez. A sokféleség csak akkor visz előre, ha ugyanazon az alapon állunk, ugyanabba az irányba tekintünk és ugyanabba az irányba haladunk. Jézus tanítása közösségünk alapja, és Jézus barátsága, a testvérek egymás felé nyújtott karja az erő, ami visz az úton. A szívünkben lakó Lélek pedig vigyáz az Ügy tisztaságára.

Amit gondolok, azt mondom, amit mondok, azt teszem, akkor vagyok hiteles ember. Hogy ez keresztényi magatartás legyen, a gondolataimat kell Jézus szerint alakítanom.

A feladat egyszerű, mit tenne Jézus az adott szituációban, mit tenne a helyemben, mindig ezt kell szem előtt tartanom. Jézus irgalmas, megbocsátó, elfogadó, mindenkit magához ölelő. Nekem is ilyené kell válnom.

A Bokor csak akkor él tovább, ha ragaszkodik a hármas eszményhez, rá tud hangolódni Jézusra és törekszik az egységre. Egység csak akkor születik, ha tudunk egymással kompromisszumot kötni. Tolerancia nélkül nincs egység. Én elfogadlak Téged, Te is fogadj el engem!

BULÁNYI GYÖRGY

BRUDERHOF...

Elrepültem Angliába. Nyolc nap után vissza is jöttem. Kék volt az ég hazafelé, május második napja volt. S két és fél óra hosszat néztem Európa térképét a magasból. Láttam *Dover* fehér szikláit, és a *La Manche* csatornán az úszkáló hajókat, majd az észak-francia síkságot. Aztán csak mentünk és mentünk: sárga tarlók, zöld vetések, sötet erdők, utak és utak – meg települések és házak: persze csak a nagyobbakat láttam... Majd egy elfogyni nem akaró vékony girbe-gurba ezüstös csík társult utunkhoz, vagy mi hozzá, és lassan-lassan szélesedett. Jó idő után kibontakozott mellette egy hatalmas város. Megismertem, sokszor jártam már benne... a sógoroké volt. S alighogy elhagytuk, látható lett egy csillogó és hatalmas vízfelület. Nem volt ráírva a neve, de alakja elárulta: a Fertő volt a víz. Akkor már itthon vagyunk. Hú kísérom, a Duna eltűnt, de fél óra múltán újra előkerült. Átrepültünk rajta a Szentendrei sziget alján, s láttam már – előtte híd, utána híd – a Margit szigetet is, s hamarosan földet értünk Vecsés határában, a Ferihegyen. Pár perc, és a kapun (*gate*) kívül kerültem, s megláttam Anikót és Barnabást. Kezdetben még angol meg német szavak jöttek ajkamra, de hamarosan tapasztaltam, hogy azért nem felejtettem el anyanyelvemet sem..., bár nyolc napig nem használtam, csak gondolatban. Könnyebb annak, akinek két anyanyelve is van; mint Szent Pálnak: a zsidó és görög. Nehéz lenne egy életen keresztül mindig csak idegen nyelven beszélni. Senkivel, de senkivel nem tudtam magyarul szót váltani e nyolc napon. Hazaröpítettek a Városmajorba. Útközben arról beszélgettünk, hogy mi is volna a dolga egy pápának. Barnabás arról, hogy a pápának meg kellene nyernie az ifjúságot. Magam meg arról, hogy egy nagyökésnek aligha az a dolga, hogy beszéljen a maga párszáz ezer vagy millió munkásával. Kisközösséget kellene a pápának a maga számára csinálnia – Isten népének küldötteiből, ha volnának neki ilyenjei. Hogy imádkozzék velük, s megbeszélje válla magasáig érő testvéreivel, hogy mi az Isten akarata, mit kellene velük közösségben tenniük Isten népéért és Isten akaratának teljesítésre és az ő dicsőségére. De csak kinevezett személyek vannak körülé, akiket bár mikor le is cserélhet, ha úgy akarja. Könnyebben szót ért azokkal, akiket ő alkalmaz és fizet. Ezek gyorsabban megtalálják a nadrágvarrást. Ahogyan a tőkések is tesznek, akiknek csak kinevezettjei vannak. Testvérei, akikkel összedughatja fejét, aligha. Hazaértünk. Teri is megjött Debrecenből, akit a húgai nyaraltattak, míg én messze jártam. Mit csináltam? Dolgoztam egy *Bruderhof*-ban.

Hogyan kerültem oda? Hosszú a története. Amikor vagy jó húsz esztendeje a Bokor elkezdte a katonáskodás megtagadást, püspökeink is tiltakoztak ellene, nemcsak szocialista hazánk. Egy kisebb világbotrány lett belőle, mert a II. Vatikáni Zsinat azt tanította, hogy más lenne a püspö-

kök dolga: kérniök kellene az államhatalmat, hogy legyenek megértőek a megtagadókkal, lelkiismereti döntésükkel szemben. Kaptuk a leveleket. Kiktől? Katolikus testvéreinktől? Nem jellemző! Hanem kaptuk egyes nem történelmi egyházaktól. Attól is, amelyhez a Bruderhof tartozik. Melyikhez tartozik? A tiroli anabaptista *Jakob Hutter*éhez, akit egyházunk a Mohács utáni években megégetett az innsbrucki székesegyház mellett emelt máglyán – Isten nagyobb dicsőségére... azaz inkább Jézus szomorítására. Az értünk lelkesedők közben elfogytak, de a Bruderhof a színen maradt. Ha nem maradt volna, aligha repültem volna hozzájuk.

Jakob Hutter s a népe úgy gondolta, hogy nekik ki kell maradniuk a történelem verekedéseiből. Meg úgy, hogy vagyonszösségben kell élniök, mert olvasták, hogy Jézus mennybemenetele után a jeruzsálemi közösségben *senki nem mondott semmit magáénak, mert mindenük közös volt*. Anabaptisták voltak: csak azt szabad megkeresztelni, aki vállalja a jézusi életet. A jézusit, aki nem kért a maga védelmére tizenkét ezredet főpapja ellen, és a Tizenkettővel vagyonszösségben élt. De nem volt szabad ilyesmit gondolnia, még kevésbé tennie a magát Jézus örökösének tekintő egyházunkban: *égezzük el tehát őket...* Menekülniök kellett Tirolból. Így is meghurcoltak belőlük *kétezzret*, halálra is. Morvaországba menekültek. De V. Károly, a legkatolikusabb spanyol király és német-római császár ráparancsolt a morva ögrófra, hogy neki sem szabad túrnie őket. Átkeltek hát a Moldva vízén, s eljutottak a Moldva és a Kiskárpátok közti tájra – hazánkba. Közösségeiket *Haushabenak* nevezték. Amit ebből a magyar fül kihallott, abból lettek a *habánok*. Beírták nevüket a magyarországi iparművészet történetébe (*habán fajansz*). Nem mondom el félévezredes históriájukat. Azt a Jézust, akit Jakob Hutter megértett, megismertemegszerette négy századdal később egy Eberhard *Arnold* nevű, a Szentírást, az ókeresztény irodalmat, egyetemi tanár szintjén, ismerő német. Egy nemzedékkel élt előttem, s valamivel születésem után költözött össze *elvtársaival* a Hessen tartománybeli *Sannerz*ben – élet- és vagyonszösség okán, Hitler katonái hamar kiszimatolták őket, kénytelenek voltak elmenekülni hazájukból. Oda tudtak és tudnak rendre menekülni mind a mai napig, ahol nem kötelező katonának lenni. Az elmúlt század második felében éppen az USA-ban találtak otthonra, s ott tudja meg Arnold egykori társa, a már 80. éve körül járó *Hans Meier*, hogy van Magyarországon egy valamiféle *Bokor*, ahol vannak baracskások (bebörtönzött katolikusok, mert nem hajlandók katonáskodni) is, s levelet írat nekem elsőszülött gyermekével, Klaus Meierrel a 80-as évek közepén. '89 júniusában Hans ötödmagával – köztük *Andreas* nevű fiával, annak feleségével s még egy házaspárral – Európába jön: a béke-egyházak prágai konferenciájára, onnan meg Budaváriba. Teri éppen valahol messze van, az öreg Hans megkaphatja Teri szobáját, a többiek a tetőtérben alszanak. 89 utolsó napjaiban világútlevelet kapok. Az amerikai magyarok meghívják a pennsylvániai Reménység tavához (*Lake of hope*), és Hans küld clevelandi

vendéglátómhoz egy repülőgépjegyet, mellyel a *Connecticut*-beli Hartfordba repülhetek. Hans vár ott, s a repülőtérről kocsijukkal *Deer Spring*be repít, s ott látok 90 nyarán először Buderhof-ot. '92 elején majdnem két hónapot töltök az USA-ban, Kanadában, s újból elmegyek hozzájuk, ahol már találók a különböző Bruderhofokban Bokor-fiatalokat is, akik öt-öt hónapot töltenek el náluk. A 90-es évektől kezdve többen meglátogatnak bennünket közülük idehaza is. Az elmúlt év nyarán is. Ahogyan az előző naplófüzetben említést tettem róla.

De kezdjük az elején. Április 25-én 11 órára jön értem kocsijával a Városmajorba Kundra Pista. A Délinél felvesszük Anikót, 40 perc alatt kiérünk Ferihegyre. Közel egy óra után, 12,30-kor írják ki, hogy a *Mainston 14,10*-es járatot választók melyik ablakhoz menjenek. Percek alatt ellenőrzik a jegyet s az útlevelet. Elválok kísérimtől, s megyek tovább, kirakok zsebemből minden fémtárgyat. Megyek tovább, ahol megtudom, hogy melyik kaputól indul a gépem. Ki van írva, hogy beszállás 13,40-kor. Valójában jó egy óra várakozás után, 13,55-kor kezdődik meg. Végül is 14,20-kor kezdünk döcögni a pályán, hol erre, hol arra, s 14,30-kor magasba emelkedünk. Pillanatok alatt a felhők fölé kerülünk, nem látok semmit, bár az ablak mellé kértem jegyemet. Tanulság: ha egy órával később indulunk, akkor csak egy órát várakoztam volna, így jó kettő és felet. Eme okulással gazdagabban repülök az elmúlt napokban sűrű felhők mögött Angliába. és kora délután érek földet a Kent nevű tartományban a *Mainston*-i repülő téren, mely ott van a tengerpart s Dover közelében. A landolás előtt meglátom még a tengermellegi időjárásnak jól ellenálló, vörös téglából épített kicsi városokat-falvakat, s már össze is ölelkezem Klaus Meierrel. Kicsi a repülőtér, percek alatt kint vagyok, s megyünk is már autójukkal Beech Grove felé, s jó fél óra múltán ott is vagyunk.

Beech Grove egy Nonnington nevű kis falucska közelében fekszik. Harmincöt hektáron, körülbelül másfélszerezese Bokorligetnek. Tíz éve vették meg, egy sportlétesítményé volt. Házakkal együtt. Uszoda is van benne. De nem használják. Mért? Számúzik a maguk világából a *sex appeal*-t. Hosszú és bő a nők szoknyája, s felső ruhájuk is olyan, hogy meg nem állapíthatod: faros-begyese-e a lány, a menyecske, az asszony. Az arcukat láthatod, s kendőjük miatt – legfeljebb fejtetőig – a hajukat. Kislányoknak van varkocsuk, a bekereszteltké nem tudom mekkora, mert nem látszik ki hajuk a kendő alól. A lábfejüket láthatod még, mert főleg a gyerekek és a fiatalabb nők szeretnek mezítláb járni; ottlétemkor, április hűvös napjaiban is. Szemük csillogásába kell beléjük szeretni a fiúknak. A férfiak ruhája olyan, mint a miénk. Nyakkendőjük nincs. Ezt tudtam, s így én se vittem. De még így is elegánsabb voltam náluk, mert fehér volt az ingem, s kihajtottam a nyakát a pulcsim fölé.

A tíz év alatt kicsinosították a házakat, az utakat, s teleültettek mindent virággal. *Legelőiken fű kövér*. Nem a pártos honfi vér gondoskodik róla. Nem tesznek érte semmit. Erről gondoskodik a tenger közel: alig van olyan nap,

hogy ne esnék egy-két óra hosszat az eső. Vadvirág is több van, mint nálunk. Azok is, amik nálunk láthatók, de mások is: magasra nőző vadjácintok meg egyebek. Az utak murva-félével felszórva, csatornázva az egész terület, így a sok eső sem igen csinál tócsákat. Egy kétemeletes háznak egyik szárnyában volt a szobám. Két ágyas, de egyedül voltam benne, Klaus birodalmában, a központi épület emeletének egy szárnyán. Odaérkezésemkor megmutat mindent. Egy ajtóval csukható folyosórészlet az övé. Baloldalon két tusoló és WC mosdóval, s egy harmadik helységben csak WC és mosdó. Majd a konyha következik gáztűzhellyel. Csak ők használják, egy egyetlen család. A folyosó végén Klausék szobája, mellette jobb oldalon a család nappali szobája, s kisebb-nagyobb szobák alvásra, s amint láttam, még egyébre is: íróasztal mellett dolgozott benne Susie egyik lánya. Ezekben lakik Klaus családja. Klaus (72) és felesége, Iréne (67), a tíz gyerekből két férjhez nem ment leány, és Hans Meier özvegyen hagyott második felesége: Susie. Susie Iréne anyja. 90-ben, amikor Deer Springben jártam, Hans már vagy két éve megözvegyült. '92-ben pedig, amikor újra ott jártam, már nem özvegy: elvette az ugyancsak özvegyen maradt Susie-t. Emlékeztem arcára. Susie most 95 éves. Kocsiban tolják az ebédlőbe... és munkahelyre is, ahol dolgozik egy-egy fél órát. Egy 61 éves, férjhez nem ment lánya gondoskodik róla. Mondtam, hogy van egy magyar közmondás: *Nézd meg az anyját, vedd el a lányát!* De Hans fordítva csinálta: látta, hogy Klausnak sikerült kibírnia Irénét, talán ő is megpróbálhatja annak anyjával, Susie-val! Hatalmas derűtség fogadta szavaimat.

Félnegykor délután ért angol földet a gépünk, de én azt hittem, hogy késtünk egy fél órát, mert az óráim, már félötöt mutatott, s érkezési időként 16.00 p.m. volt az EUJET papirosom, melyet már három hónapja kidobott számítógépem nyomtatója, amikor Köllöd Mari megrendelte jegyemet. Valójában egy félórával hamarabb érkezünk, az ottani órán még csak 15.30 volt. Negyedöt óra tájban érkezünk meg. Mindenki *Good afternoon* vagy *hallo* köszöntéssel fogad, kezet fogunk, nevüket mondják. Az egyik fiatal nő *Megyen* névvel mutatkozik be. Klausra nézek, ő fordít, s mondja: Marguerit. Lassan szobámba kerülök. Kipakolok, s kipihenhetem az út fáradalmait. Hét előtt visznek vacsorázni. Egy nagyterem, immár megtérítve, az étel-ital is az asztalon. Nincs még hét óra, s egy férfi – a dékán, majd megtudom: van belőlük három is – becsukja az ajtót, mert mindenki megérkezett. Valahonnan egy férfi beszélni kezd mikrofonjába, s a teremben két hatalmas hangszóró: minden torzítás nélkül tisztán hallható, amit mond. Majd énekelünk. Klaus egy énekeskönyvet rak elém, s olvashatom én is a szöveget. Ez az imádság. Utána szót nem ejtve kínálják a teát a pohárba, az ételt a tányérba. Valami levest kaptunk, s benne valami olyasmi, ami húsgombócra emlékeztetett. Kivettem egy kisebbet. Aztán újra kínáltak, s még egyet. Vacsora közben bemutatkozom ülve, egy mikrofonban. Három percet beszélek: Római katolikus pap vagyok, szerzetes, s elmondom kapcsolatom történetét a Bruderhof-fal, s hogy

mért jöttem közéjük. 15 éve még mindenki értette szavam, hiszen mind német kivándorlók-menekülők voltak. A fiatalok már alig értenek németül. Klaus fordítja szavaimat angolra. Miként a mi kitántorgó nemzedékünknel láttam '92-ben Ohio-ban: a negyedik nemzedékből már nem tudott senki sem magyarul, a 80 év felettiak sem.

A következő ebédeken, vacsorákon felolvasnak majd egy-egy levelet, amelyet ki innen, ki onnan kapott. Hogy mit olvashatnak fel, azt a Minister intézi, akit Predigernek is, Diener des Wortes-nek is mondott beszélgetéseink során Klaus. A Ministert választják, ők maguknak. Hogyan? Erről annyit tudok meg, hogy – egyhangúan, s hogyha nem felel meg hivatalának, akkor leteszik, ismét egyhangúan. Hogyan bonyolódik ez, erről nem tudok meg semmit. Én elmondtam, miként van az előljárót választás a Piarista Rendben, s mit teszünk a Bokorban. Titkosan választunk. Ők aligha. Legfőbb vezetőjük ma is az alapító Arnold valamelyik unokája. Amikor megpendítettem a Minister-témát, Klaus azt felelte, hogy észrevehettem, bizonyos dolgokról nem szeret beszélni, mert ugye tudom, hogy milyenek az emberek. Ha elárulnák, hogy melyik közülük a Minister, akkor azonnal odarohannak, és nem tudom, mit csinálnának vele. Pedig önüknek ennek semmi értelme, mert náluk minden Bruder és Schwester teljesen egyforma. Nem mondtam, hogy nekem eszem ágában sincs miniszterükhöz rohanni, hanem csak annyit, hogy jó, akkor ne beszéljen róla. Erre elárulta, hogy a Ministernek négy ember segít: 1. a gyárvezető, 2. egy férfi, aki a férfiak munkáját, 3. egy nő, aki a nők munkáját jelöli ki, 4. egy, aki az értékesítéssel-ügyintézással foglalkozik, s akit segít tíz személy, aki a telefon-szolgálatot végzi. Ezek összedolgoznak, de minden héten van három meeting a bekeresztelkedett tagok számára, melyen minden ügyet a közösség elé visznek. Ezekre a meetingekre persze, mivel nem vagyok tag, nem kaptam meghívást, s így nem tudom, hogy miként folynak le. A legfőbb vezetőről csak annyit mondott, hogy azt a Legöregebbnek (Alteste, elder) hívják. Hogy hogyan lesz azzá, rejtve maradt. A Ministernek be sem mutattak, mikrofonos szerepléseiből sejtettem, hogy melyikük az. Egy alkalommal felolvasott valami elmélkedésfélét. Kértem Klaustól annak szövegét, nem kaptam meg.

Vacsora után fogadásomra összegyűlik Klaus Meier nappalijában egész családja. Férfiak csak mi ketten vagyunk, később megérkezik egy nagyon fiatal külsejű fiú is. Megtudom róla, hogy Klaus egyik ott ülő szintén nagyon fiatalos lányának férje és hat gyermekekes apa. Sűrűn emlegetik a Kaszap családot, Márta Szabót, Zoltánt és Gabit, s örömmel tudatják velem, hogy György Júlia egy hónapra a nyáron hozzájuk érkezik. Majd valamelyik családi vacsorán egy leány mondja is nekem, hogy Júlia neki barátnője. (Hetenként kétszer van családi vacsora, melyre meghívhatnak más családot is, hogy közelebb kerülhessenek egymáshoz.) Magam pedig érdeklődöm az ottani élet-körülmények felől. Megtudom, hogy 220-an élnek Beech Grove-on. Számítok magamban: hat-tíz gyerek esetén öt

családból két nemzedék alatt eléri ezt a létszámot a bőséges gyermekvállalás folytán, ha a gyerekek java része bekeresztelkedik. (Bábájuk nincsen: állami kórházakban szülnék az anyák.)

Megtudom, hogy óvodai bútorokat gyártanak és játékszerkeket. Negyvenen dolgoznak a gyárban, s hogy mit csinál az a tíz, aki a telefon mellett ül. Marketing tevékenységet? Örömmel bölintanak rá, hogy megértettem, amit mondtak nekem. Ismerkedem a napirenddel. 6,30-kor van a család nappali szobájában a reggeli. (Minden nap családi a reggeli.) Ezután 7,30-ig elfoglalja ki-ki a munkahelyét. 12-ig dolgoznak, s közben 10 órakor tízperces munkaszünet: a munkahelyek közelében teáznak, kávéznak. 12-kor közös ebéd. A vasárnapot kivéve, akkor mindegyik család maga főz, esetleg vendégeket hív, hogy a családok közti kapcsolat így is erősödjék, vagy kirándulnak. 12,30-tól 17-ig folytatódik a munka. 15-kor megint teaszünet, tízperces. 17-től 19-ig – ez a családi idő, ki-ki együtt van övéivel. 19-kor vacsora. A hat év alattiaknak külön 18 órakor. Ezekre vigyáznak az arra rendelték, ha a szülőknek vacsora után dolguk akad, Utána valamilyen meeting (összszéjövetel). Háromféle van belőle: 1. csak a tagoknak, 2. ott vannak rajta a hat év felettiek is, 3. a kicsik is ott vannak – ez a harmadik a családi meeting. A meetingeknek 9 előtt vagy után van vége. Megtudom, hogy egy hétre nagyjából hét meeting esik. Mintha a lefekvés ideje nem volna meghatározva. A piaristáknál a növendékeké volt meghatározva, felszentelés után akkor kelünk, akkor fekszünk, ahogy a munkánk megengedi.

Szó esik a Minister szerepéről is. Klaus elmondja, hogy ha egy fiú már komolyan érdeklődik egy lány iránt, s az apa úgy látja, hogy az érdeklődésből házasság lehet, akkor szól a Ministernek, s az veszi kezébe a dolgot. Kérem, hogy mit csinál velük a Minister. Nem tudja megmondani. Ott ül leánya, a hatgyermekes fiatal anya is – a férj még nem került elő – de az sem tud semmit mondani. Gondolkodtam, hogy elmondom Bokor-béli tapasztalataimat. De nem akartam. Azt, hogy életem első felében még mondtam olyat, hogy talán nem neked szánta őt az Isten, ha minden találkozástok kiborulással végződik, mire faképnél hagyott, s elment panaszkodni rám: Honnan tudhatja azt Gyurka bácsi... Közben megokosultam: a szerelemnek csak örvendeni szabad. Ha nem, akkor létrejön a *Tiltják tőlem a rózsámat, mégis hozzám jár* effektus. Minden okos szó csak olaj a tűzre. Megtanulhatja magától is, akinek esze van, hogy neki szánta-e Isten, akin megakadt a szeme. Csakhogy a szerelem sötét verem – mondta Petőfi. Nehéz jól látni benne.

Lassan tíz óra lett, s szobámba, ágyamba mehettem. Nem tudtam aludni. Hajnal felé, ha egy órát. Ötkor letussoltam. Elmondtam a breviárium egészét a Completóriumig, és megmiséztem a szomszéd ágyon, térdelve előtte. Mert szék akkor még nem volt a szobámban. S 6,30 előtt pár perccel ott voltam Klausék nappalijában, ahol Iréne sürgött-forgott már, készítette a reggelit. Kávé-tea, kevés tej és cukor is. A kávé a németek kávéja, nem erősebb, mint a tea. Kenyér és vaj és sajt s valami felvágottfélé, amit

Wurst-nak mondtak. Jöttek a többiek is, kérdezték, hogy aludtam. A *jól* válasz helyett mondtam nekik, hogy ez nálam nem egyszerű, de így van már kora ifjúságomtól fogva. Megnyugodtak. 7,30-ra mentünk Klaus-szal a *factory*-ba. Hatalmas, kb. 30-40 méter hosszú, 20 méter széles épület. Benne számomra precíziósnak tetsző gépsorok. Mindenütt feliratok, hogy fülre, szemre mit kell tenni az ártalmak ellen. Mi egy szobába mentünk, ahol ez nem volt érvényes, mert zajmentes és zajos gép nem akadt bene. Nem volt benne senki ember még. Klaus-t felvilágosították, hogy majd 9-re már lesznek. Átmentünk tehát az iskolaépületbe, s út közben talákoztunk egy kocsival, melyen piciny gyerekeket tolt egy nő bölcsödébe, óvodába; Klaus unokáit is. Az iskola még üres volt. Ott volt a könyvtár is. Leültem, s olvasni kezdtem egy lexikonból, hogy az angolok mit tudnak rólunk. Klaus magamra hagyott azzal, hogy majd értem jön. Jó és objektív volt a sok kötetes lexikon *Hungary* címszava, tanulmánya. Aztán körülnéztem. Csak gyermek- és ifjúsági irodalmat találtam. Akárhol jártam házban, gyárban, iskolában vagy az udvaron, mindenütt olyan tisztaság volt, amilyen csak olyan helyeken található, ahol nagyon rendes vagy nagyon gazdag emberek élnek. Délután vissza akartam menni a könyvtárba, s mondták, hogy takarítanak: tanítás után, kicsit később jöjnek.

Mire a gyárba értünk, már voltak a szobában. Pár nő és egy férfi is. Megmutatták, hogy mit kell csinálnom. Egy csipő csipesszel kellett eltávolítanom egy műanyag alkatrészről a sorját, ami rajta marad, amikor letépek az alkatrészt az egységről, melyre négy ilyen alkatrész függeszkedik. Óvodabútor-illeszték... *nagyon vigyázni kell, hogy ne sérüljenek a kicsik!* Meg is mutatják egy könyvben, mit és hogyan illeszt össze az alkatrész. Tíz órakor megünnök kávézni-teázni. Cukor nincs. Egyetlen kövér embert sem láttam, gyereket sem. Lehet, hogy én voltam a legkövérebb. Főzni is úgy főznek, hogy nem támadt kedvem másodszer venni. Nem volt csábító íze egyik ételüknek sem. Egy hét alatt három kilót fogytam, pedig vittem magammal két doboz Medvesajtot. Elfogyott. Klaus az egyik napon beszámolt tag-meetingjükről. Arról volt szó, hogy magas-e vagy alacsony az életszintjük. Úgy döntöttek, hogy magas. Egyhangúan.

A kávézás alatt emberek ülnek mellém. Egyikük emlékezik Csapody Tamásra, s megkérdezi: megerőltetőnek látom-e az életük. Elmondom, hogy hazánkban a kapitalizmus jóval megerőltetőbbé teszi az életet. Legalább is a diplomások estig dolgoznak, s ott van még hozzá a két-három óra útidő. Ehhez képest ez itt panzió, szanatórium. Nem tudom, hogy tetszett-e neki, amit válaszoltam. Klaus-tól megtudom, hogy a Bruderhofban a 80 év felettieknek már nem kell dolgozniuk. Temetőt nem láttam.

Tíz perc után visszamegyünk dolgozni. Más munkát kapok. Ezt egy férfi adja. Van benne egy vastag, eléggé súlyos hajlított acéllemez. Közli: ennek az ára az USA-ban 5 dollár volna, de a kínaiaktól szerzik be, mert tíz vagy valamennyi centet kérnek érte. Két vastag apacsavart illeszt bele, erre kell nekem a fekete műanyag kerékben

végződő anyát rácsavarnom: könnyedén kell perdülnie rá. Az egyik végre akadozik. Szólok. Megnézi egy asszony, alighanem főnöke a szereldének: *ez még jó*. Munka közben beszélgetnek velem. Az egyik elmondja, hogy 61 éves, és a főfeladata, hogy anyját, a 95 éves Susie-t kiszolgálja. Felőlünk is érdeklődik. Életközösségben élünk-e már a Bokorban? Kicsit csalok: azt mondom, hogy az eszményünk azonos az övékével, de még nem tudtuk megvalósítani. S ráfogom ennek okát a hazai kapitalizmusra. De bizakodom a jövőben, és imádkozom érte, hogy még megcsináljuk. Az a csalás, hogy alighanem csak kevesünknek, nem sokunknak azonos az eszményünk az övékével.

Ebédre paradicsomszószbán valami. Megkérdelem Klaus-tól: gomba? Nem, tyúk. Hozzá külön tálban hatalmas főtt krumplic, amiket magunk szeletelünk fel. Nekem egy elég belőle. Saláta is van hozzá. Majd desszertként alma. Kicsi és éretlen-kemény. Olyan, amit nálunk nem is árulnak sehol. Talán Beech Grove-on terem nekik? Láttam öreg almafákat virágozni. Ebéd után pihennem kell. Kettőre megyek vissza a gyárba. Kezembe kapok egy ráspolyt. Azzal kell kilöknöm az esztergályozás maradványát, a forgácsot alulról-felülről egy hat cm-es fababából, melyet autóba ültetnek. Az autón majd még dolgozom. Az autónak kerekei vannak. Egy műanyag tengely-félre kell felhúzni egy fekete gumikereket. Elmondták, hogy van egy másik tengely-fél is, amely szétszedhetetlenül kapcsolja egybe a kettőt. De a tengely nem látható. Bekerül az esztergályozott faautó testébe. Hoztam is haza egy autóparkot. Négy darabot: kettőt, melyben két baba ül, s kettőt, melyben csak egy. Úgy került sor rá, hogy vittem ajándékot is. Három kötetet a Gysza által kiadott *Rapture of the Gospel*-ből, melyben benne van az *Egyházrend* Schöpflin Gyula által készített művés angol fordítása, s melyet a londoni *Keston college* rendelt meg nála még a 80-as években. Vittem egy üveg tokaji aszút, mint Deer Springbe is még Hansnak. Végül angol és német szövegét a gyémántmisen mondott homíliámnak, egy csomót belőle. Mikor odaadtam, Klaus kérdezte, hogy mit adhatnak ők nekem. Hát játékot a factoryból! – válaszoltam. Ebből láthatjátok, hogy jó zsidó vagyok. Miért? A két babás kocsi bolti ára – láttam a könyvben, melyet megmutattak, amikor betanítottak – ára 19 font, az egy babásé pedig 15 font. Ez magyarul összesen: 25840 forint. A könyveket szerzői tiszteletdíjként kaptam Gyszától, a tokaji aszút ajándékba, a homíliákért pedig kifizettem a Magyar Intézetben vagy jó száz forintot. Tessék megcsinálni az egyenletet, s kiállíthatjátok a bizonyítványt arról, amit a fentebb mondtam magamról nagy kevélyen. Még sem vagyok jó zsidó, mert az egyiket odaajándékoztam még Ferihegyen Anikónak és Barnabásnak, hátha lesz majd olyanjuk, aki játszani tud vele. A másikat Terinek, mikor hazajöttem: majd csak elsüti valahol. A harmadikat vasárnap az ifjúsági misén elküldtem Borinak Danival. A negyediknek is megvan már a gazdája, de még nem árulom el, hogy meglepetés lehessen.

Ötör mentünk kávézni, de már nem mentem vissza dolgozni, mert Klaus vitt az iskolába: a 9-10. osztályosok akarnak ott engem hallani. Kérdezni nem tudtak semmit. Én kezdtem mesélni Isten terveiről velünk. Nagyon szépen meséltem először az Istenről; azt, hogy ő szabad és szeret. Majd elkezdtem magyarázni, hogy hogyan tudta kimódolni, hogy mi is szabadon szerethessünk, hiszen teremtmények vagyunk, s azokat mind beprogramozta. Öt perc után megszólalt egy fiú: *És mit csináltál a börtönben?* Ezután egy óra hosszat meséltem nekik a börtönben szerzett tapasztalataimról. Bemutattam nekik, leülve a földre, a vasba húzás műveletét is. Nagyon meg lehetek elégedve velem, mert utána egy nagyobb legény felajánlotta, hogy megmutatja nekem a *garden of peace*-üket, melyet ők maguk építettek. Gandhi, Romero, Teréz anya s az összes nagyoknak, mindnek építettek benne valami jellemzőt. Azoknak, akik nagyot tettek a béke ügyéért. Majd megmondom Habos Lacinak, hogy írja meg nekik, hogy a Bokor mit tett, s akkor talán ők is meg lesznek örökítve a béke kertjében.

Hétkor vacsoráztunk, utána meeting volt a tagok számára, alighanem ezen esett szó az életszintjükről. Mentünk vacsorázni. Körbe voltak rakva a székek. Az ifjúság mutatott be egy zenekari énekes produkciót. Szép volt. Vacsorára kaptunk egy tányért, s arra húztuk rá a körbehordozott táklakról a kenyeret, sajtot és saláta-féleséget. Utána meeting a tagságnak, én meg elköszöntem tőlük a sikeres alvás reményében. Meggyújtottam az éjjeli szekrény lámpáját, s olvastam a *Rubicon* 2003/5. számát: *Kitalált korszak?* melyet pár napja kaptam Danitól. Sikerült elalmosodnom, s egy-két felébredéssel aludtam reggel ötig, tussoltam, s a többi. S mentem reggelizni a Shirley családhoz, mert oda voltam meghívva. Megkérdezték, hogy van-e már életközösség a Bokorban. Megint mondtam a szövegemet, mire az apa mondta, hogy majd ha az Isten akarja, akkor sikerül, ahogyan Pünkösdkor is történt, s elmesélték nekem, hogy mi van erről a Bibliában... Hallgattam. Amikorra vége lett, megkérdeztem a gyerekeket, hogy ők mit csinálnak. A 16 éves Nathalie – ő a Julcsa barátnője – elmondta, hogy befejezte már az iskolát. Most itthon dolgozik, de majd megy Canterburybe is dolgozni a fogyatékos gyermekek közé. Lehet, hogy papirost is fog szerezhetni a szakmában, de ahhoz a munkahelyének kell őt ajánlani iskolára, két évesre.

Utána sétáltam egyet, majd 9-re elmentem a gyárba. Új munkát találtak ki nekem. Egy gép elé ültettek. Három alkatelemet kellett összeillesztenem, majd egy préselő gépbe tennem, s meghúzni a kart. Meghúztam, s egy lett a háromból. Megmutatták a könyvben: egy asztalláb darabja volt, amit csináltam. *Velem-született* ügyességgel oldottam meg a nehéz feladatot. A rúgó ugyan néha lecsúszott a helyéről. Mutattam a vezetőnek: Majd elfödi a következő elem. Enyhén sajogni kezdett a vállam. De jött a kávészünet, s mire visszamentem, már más munkát adtak. Mindezeket csak azért tudom ily szép sorban elmondani, mert szobámba érve mindig feljegyeztem, ami történt velem. De szerdára elfogyott a türelmem vagy az

időm, s mostantól fogva az emlékezetemre kell hagyatkoznom.

Amikor valami miatt nem volt munka, Klaus sétálni vitt. Túl a területükön is. S elhagytuk azt, melynek bejáratánál aranyos betűkkel volt kiírva: *Beech Grove Playthings Community*. Farmokat láttam. Az egyikken lovak, a másikon birkák nagy területeken házakkal együtt. Klauséknak csak ökreik vannak. Pásztor sehol, őrzi őket a kerítés. Embert sem látni sehol. Olykor-olykor egy autó suhan el, ekkor félre állunk. Az utak nagyon szűkek, éppen hogy elfér egymás mellett két személygépkocsi. Mondta társam, hogy azért, mert nagyon régi ezek az utak, s kétoldalt a telkekből nem sajátítanak ki semmit, hogy utat szélesítsenek. Közben beszélgetünk, és mondja az ő gondjait. Az ifjúságuk langyos. Bekereszteltették magukat, de valójában nem tudják megmondani, miért vannak itt. Mondom az analógiákat Rendem és a Bokor életéből, s hogy nagyon keveset láttam ahhoz, hogy mondani tudjak valamit. Közben gondolkodom az öregebbjeik szövegeire, amiket Klaus s a többiek mondanak, s nem csodálkozom. Nincs kedvük unos-untalan mondani, mi van a Bibliában. Kívül élnek a társadalom szövetén. Nem hordoznak magukban semmi gondot. Tudják, hogy mit kell csinálniok, s ez nem lelkesíti őket különösebben. A fiatalabb fiúk az építkezésen vannak. Ekkora területen mindig van építeni való. A központi épület egy része fel is volt állványozva. Szövegelni kinek szövegeljenek? Ritka az, akit kiküldenek a nagyvilágba valamit ott csinálni. Nyilván a hétpróbásokból küldenek, akiknek valahogyan mégis van már valami szövegük. A Tizenkettőnek lehetett szövege. Korán elengedte őket Jézus kettesével – gyógyítani és szövegelni. Maguk is érzik, hogy erre felé keresendő a megoldás. Az utóbbi években két kis rajt küldtek ki Németország keleti részébe. Hogy keressenek munkát maguknak, álljanak bele a társadalomba. Nincs még tapasztalat ennek sikeréről. A piarista változat jelenti számomra a harmadik utat. Behozni a társadalmat az életünkbe. Ha egyszer mi a Bokorban életközösséget csinálunk, ebből tanulhatunk. A kinti munka félő, hogy szétszór. Ha valaki a piaristáknál házon kívül tüsténkedett, azt mondtuk rá, hogy nem piarista munkát végez, még ha az lekipásztori tevékenység is volt. Debrecenből a '40-es években meg is írtam a rendkormányoknak, hogy kisházakra van szükség. Nem kell minden tárgyat piaristának tanítani. Miért? Nagyon apostoli szándékú társaság volt ott, Debrecenben együtt. Keves volt a főka az eszkimóknak, a kihalászható diák a tanáreszkimóknak. Nem egyedül akartam megapostolkodni az egész debreceni ifjúságot, de Kolláti, Nádor, Szentgyörgyi, Vízvári, Rónai, Mándoki mellett még én is ott voltam, s a nem említettek sem csupán szaktárgyaikat akarták *leadni*. A társadalom számára hasznos tevékenységre kell fogni-tanítani a hozzánk jövőket, s beoltani őket az evangéliummal. Azaz emberekkel találkozni, s akkor megjön a szövegünk. Mire megírtam dolgozatot. Jött az államosítás. Sík Sándor, már, mint tartományfőnök, elolvasta, s mondta, hogy ha majd újra lesz iskolánk, gondolkodunk róla. Ma sem tesszük, csak sajnálkozunk,

hogy egyre több civiltanár tanít iskoláinkban. Négy-öt piaristával visszamehettünk volna minden gimnáziumunk helyére, amit Rákosi parancsára el kellett hagynunk '48-ban.

Ezen a szerdai napon családi volt a vacsora. Meghívott egy gyári dolgozó, aki az előző nap megkérdezte, hogy megerőltető-e az életük. 50 év körüli volt. Feleségével, apjával s felnőtt fiával alkotott családot. Számomra az apa volt érdekes. Majdnem velem korú, és angol. Nem volt soha anglikán, egy szabadabb, kongregacionalista felekezetben nevelkedett. Nála láttam könyvet. Egyet. Valamilyik külső könyvtárból vehette ki. Klaus mondta is, hogy erre lehetőségük van, s ezért nemigen vásárolnak könyveket. Azért kereste meg őket, mert a társadalom elvárásaihoz alkalmazkodó felekezeteknek nem látja értelmét. A legbátrabb az asszony volt: Jó, szerényen élünk, de mit használ ez az emberiség egészségének? Nem volt, amit mondott, Klaus-szöveg. A vacsoránál kitett magáért. Sonkát darabolt valami téztafeleségbe, de nem volt az egészségnek zamata. Azt hiszem, nem értenek a konyhaművészethez ott az asszonyok. Ötre hívtak, hat előtt elköszöntem, s mentem sétálni. Elkap egy fiú: menjek az ebédlőbe, mert ott vár már reám az ifjúság, Klaus is ott van. Megyek, vannak vagy negyvenen, húszon felüliek, kétharmaduk lány.

Mondom részletesen életem, sorsom. Az új pápa érdekli őket legjobban. Elmondom kapcsolatomban vele. Csak a lányok kérdeznek: Mit tanácsolok nekik? *Elmondanám, de Klaust előbb küldjük haza*. Nagy nevetés. Lefogom Klaust, hogy ne menjen. Többet olvassatok, mert a könyvtárak mizerábilis! Kicsiny közösségekben éljétek, hogy megjöhessen a hangotok! Tanuljatok, tanuljatok, hogy tudjatok mit mondani embertársaitoknak! Hoztam nektek három könyvet. Az van benne, amit a jelenlegi pápa is olvasott tőlem. Dedikálom nekik a könyveket: a Beech Grove-i ifjúságnak. Kettőt. A harmadikat majd Darwell fiataljai kapják.

Másfél óra után végét vetjük a találkozónak, mert kezdődik a vacsora. Klaussal megbeszéljük a hátra levő időm. Megkérdi, hogy akarok-e Darwellbe menni. Mondom: én szerzetes vagyok, azt teszem, amit mondanak nekem. Nem tudom, mivel telt el a csütörtök. Csak arra emlékezem, hogy a teaszünetbe odajött hozzám egy nagyon értelmes leány Erna Alberts, 26 éves. Gondolkodott azon, amit mondtam, de akkor hogyan tudják a gyerekeiket úgy nevelni, ahogy itt megszokták? Valami olyasmit mondtam, hogy lakjanak egymás közelében. De elgondolkodtam azon, amit mondott. A piarista mintát ki lehetne bővíteni. A bővítésre ott vannak az anyák. Már húsz év előtt rájöttünk a Bokorban, hogy nem azt kell tanulniok a lányoknak az egyetemen, amit a fiúk tanulnak. Hanem az élet-egyetem tárgyait. Aminek aztán gyakorlóiskolája lesz a család, a férj- és gyereknevelés is az önnevelés után, és hasznosítható a kapott diploma s a tanult anyag társadalmilag is, ha a felnőnek a gyerekek.

Klaus közölte velem, hogy péntek délelőtt 8 órakor indulunk egy személygépkocsival. Klaus nem vezet, egy olasz

származású tag vezeti a kocsit. Ha nem is a tenger partján, de annak közelében utazunk nyugat felé. Széles utakat, autópályát is keresztezünk, s úgy jutunk el Darwellbe. Közelebb van Londonhoz, mint Beech Grove, a tengerparti Hastings fölött, ahol a normann Hódító Vilmos csatát nyert. Itt lakik Klaus első született fia, Félix, hat gyermek apja, aki a nyáron elkísérte Budapestre apját, s így már ismerem. A gyerekek nincsenek otthon, kiránduláson vannak. Darwell szebb, mint Beech Grove. Ezt is készen vették. Kórház vagy szanatórium volt. De nemcsak ezért. Ezt már 15 éve csinostják. Darwellben nagyon emlékeznek a Bokor ott járt tagjaira. Mandulafák is vannak: elültették a Kaszap Mártírtól Bokorligetről küldött vagy hozott négy szem mandulát, az egyik már termett is, s visszaindulás előtt az egyik fát meg is mutatják nekem. Ebéd előtt értelmes, idősebb férfiakkal beszélgetek a napsütötte kert székein. A maguk problémáiról beszélnek. Mondom neki, amit tudok. Egyikük: Neked máskor is el kell jönnöd hozzánk. Ők is közös üzemüknek dolgoznak – a gyárunkban. Félix elmondja, hogy ő egy három tagú teammal dolgozik: *designer*, rajzol, azaz tervezik az új és új óvodabútorokat. Ebéden látom Félixet a mikrofonnál. Ő itt a Minis-ter? – kérdelem Klaust. Csak próbaidőre még – feleli apja. S az apa státusa odahaza? Ez rejtve marad előttem. Ő az alapító nemzedék még Németországban született darabja. Emlékezik Angliára, Paraguayra, az átköltözésre az USA-ba, ahova csak anyjával költözött, mert az apa, Hans ott hagyta a közösséget, s egy évtizedig Paraguayban a maga útját járta. Bokor-analógiával azt mondanám, hogy Klaus talán ül a Gyökérben.

Ebéd végén Félix megkér, hogy beszéljek nekik. Tudom már, mit kell mondanom: pár perc múlva ott vagyok az új pápánál; tudják, hogy kapcsolatam volt vele. Fél óra múlva abba kell hagynom, mert a kirándulásra nem ment nagyobb iskolásoknak órája kezdődik, de az érdeklődőket várja Félix a maga nappalijában. Megismerkedem feleségével: kedves és fiatalos anyuka. Negyed óra múltán ott még egy órát beszélgetek velük. Aztán lepihenhetek.

Megállapítottam, hogy a Bruderhofokban nem ölelkeznek. Se férfiak, se nők egymást nem ölelik, nem csókolják. Ez marad a hálósobára. Klaus találkozott Darwellben a kirándulásról megjött unokáival, csak magához szorított őket, és kész. Tanulhatunk ebből? Nem jelentéktelen a kérdés. Leírtam már, hogy nagyon felemásnak érzem, hogy a férfiaknál kéz kezét ropogva ráz, de egymás feleségeit kölcsönösen megcsókoljuk. Pontosan úgy, ahogy a világ.

Háromkor újra találkozom délelőtti beszélgető társaimmal, s a már járt úton hazamegyünk Beech Grove-ba. Olyan Nyugat-Dunántúlra emlékeztető településeken járunk, nagyobb városok nem lassítják utunkat. Hazafelé megálltunk egy parkolóba. Mondom Klausnak, hogy először járok Angliában, nem láttam még Canterburyt, a Themzét és Londont. Hoztam magammal fontot, szívesen állom a benzin-költséget. Jó, majd megkérdezi azoktól, akiktől ezt meg kell kérdeznie.

Nem emlékszem, mi volt otthon este, csak arra, hogy holnap, szombat délután megyünk Canterburybe – vonattal. A Themze és London nem megy, ahhoz hosszabb időre kellene jönnöm. Ők is vonattal utaznak e városokba, mert az olcsóbb, mint az autó. Szombaton csak 13,30-ig dolgoznak, s ebéd után mindenki a tüzelőfa ölbe rakásával foglalkozik. Ez az energiaforrásuk fűtésre, vízmelegítésre s tán világításra is, mert nem láttam villanyoszlopokat, s a telefonjuk is mintha csak mobil volna. A hulladék fát veszik: teherautók szállítják. 30-40 méter hosszú, embermagasságú sorok állnak belőlük egy füvetlen pályán. De az ölbe rakás művészetét nem látom, délelőtt sincs munka, mert tavaszünnepe van, és családi meetinggel kapcsolják össze az ebédet. Kora délelőtt kezdik. A kertben egy hatalmas májusfa. A közepén négy méternyi magasból vagy tizenöt különböző színű szalag. Tavaszdicserő énekek minden mennyiségbe. S kezdődik a tánc. A szalagok végét megfogják öregek, fiatalok, s a kicsi gyerekek meg apjuk-anyjuk kezét. Közben zene, s a tánc végére a szalagok befonnak-takarnak két métert a fából. Csak az alsó két méterem lógnak továbbra is szalagok. Majd újra ének és tánc, s a végén kibomlanak a szalagok, s visszaáll az eredeti állapot. Kérdezik, hogy ismerjük-e mi otthon e szokást. Mondom, hogy igen. Minden legény állít a május 1. előtti éjszakán májusfát szeretőjének háza elé, még egy üveg bort is köt a fa tetejére. Ujjongás szakítja meg az ünnepséget, mert jön kocsin a nyáron sült disznó, amit Jacobs a társaival hajnali öt órától buzgón forgatott a nyáron. Kenyeret és salátát kapunk hozzá. S egy tányéron mindenki kap a sültből. Hát ennek volt olyan íze, ami magyar gyomornak való. De nem kértem újra, kezdett összeszűkülni a gyomrom. Jobb a békeség. Jacobs Darwellből jött át a disznót nyáron megforgatni. Ott ült Félix nappalijában, s nagyon figyelt arra, amit mondtam. Beszélni akar velem.

Jakobs Sheghvam (46) és felesége Layla (42) Irakban születtek, mind a ketten katolikusok, a szír-káldeus egyházból. Csodálkozom. Erre mondják, hogy Irakban egy millió katolikus él. Jacobsot besorozták katonának az Irak – Irán háború idején. A frontvonalra került. Hullottak naponként társai. Főparancsnoka tíz napra kiemelte a frontvonalból, s hazavitte őt, hogy tanítsa a főparancsnok gyermekeit. Aztán 10-10 napra mindig megújította ezt a parancsot. Majd sikerült Svédországba menekülnie, ott találkozott valakivel, aki Bruderhofról mesélt neki. Most itt van két gyermekével együtt, s ez a paradicsom. Később én akarok beszélni velük. Mikor voltak utoljára katolikus templomban, mikor voltak utoljára szentmisém? Tíz éve. Mit szólnak ehhez Jakobs szülei? Megértik. És Jacobs hozzáteszi, hogy szülei csak nagyon örülhetnek, ha ő itt Jézus útját járja. És Layla szülei? Azok nagyon boldogok, hogy így alakult a sorsuk. Klaus is jelen van.

Csoda-e, ha Klaus már a második nap reggelén megkérdezte tőlem, hogy csak látogatni jöttem vagy csatlakozni is hozzájuk. Nagyon nyugodtan kezdtem mesélni neki: Jézus számomra az etalon. Ő megmaradt haláláig a maga zsidó vallásában, s tanítványainak is arról beszélt, hogy ki

fogják őket zárni a zsinagógákból, s nem arról, hogy azok majd kilépnek belőle. A páli íghirdetés hatására zárták ki őket. A kereszténység felekezik. Mára már ezerfelé szakadt. Nem látom, hogy a luteránusok, kálvinisták, stb. különbek volnának nálunk. Én egy milliárd ember körében élek egyházamban, s ezeknek s az emberiségnek mondom el jézusi álmomat a Church orderben. Nem adom fel a reményt. Még ha kiközösítenének is, akkor sem kezdenék újat. Mondanám kiközösítőimnek, hogy én hűséges maradtam a jézusi örökséghez. Mint ahogy megírtam Ratzingernek is: a hierarchia nem fogadja el a II. Vatikáni Zsinatot. Én elfogadom... meg a többi.

Délután Klaus és Iréne kíséretében megyek Canterburybe. Előáll egy autó. A szomszéd faluig visz. Ott letesz minket és hazamegy, mi átmegyünk az úttesten s egy lépcsőn lemegyünk a süllyesztett pályán közlekedő vasúti sínekhez, s várjuk a vonatot. Megjön. Úgy szállunk be, mint a Metrón. Nem kapaszkodunk fel a lépcsőkön. Dóvertól közlekedik London Victoriáig. Tíz kilométerre van a város. A jegy egyenként több mint három font. Vissza is ugyanennyi lesz, azaz összesen több mint kétezer forint. Kiszállunk. S megyünk egy negyed órát a rómaiaktól kezdett, majd a normannok által továbbépített hatalmas fal mellett, míg beérünk a city-be. Hamarosan megtaláljuk a katedrális, melyet a 11. század végén kezdett építeni az akkori érsek. Áhítattal álltam meg a vértanú canterbury érsek, Szent Tamás sírjánál, s emlékeztem T. S. Eliot drámájára: *Gyilkosság a székesegyházban*. Kicsiny város, az anglikán egyház legfőbb érseke nem is lakik benne, hanem Londonban, ott él az egyházfeje: a király is. Útikönyvekből a többi elolvasható. Kérdeznek: mi van nálunk ilyen. Mondom a pincék alatt mélyen a budai várban találtak gótikus szobrokat, ezeket a török meghagyta nekünk. Este haza. Megérkezve Klaus telefonált. Vagy másfél kilométert mentünk gyalog, s aztán jött az autó.

Hét közben egy vagy két család átköltözött Amerikába. Indulásukra mi is odamentünk búcsút venni tőlük. Áadták Andreas levelét: Kedves György! Remélhetőleg megerősödöl a testvérek között, s új bátorsággal utazol haza. Biztosan sokat beszélsz majd Klauszal az új pápáról, szívesen ülnék ott, és hallgatnálak, hogy jobban megértsem, mit jelent Katolikusnak lenni. Azt gondolom, mi is katolikusok vagyunk, csak kis betűvel írva. Apánk, Hans biztosan örülne (azaz hogy örül is) látogatásodnak, Szívélyes szeretettel Adreas és Fida. Azt üzentem a költözőkkel, hogy Klaus majd elküldi nekik beszélgetésünk jegyzőkönyvét.

Másnap, vasárnap délelőtt folytatódott az előző napi mulatság ugyanazzal a programmal. Délután pedig családi vacsora volt Klausékkal, de eljött rá Erna is. Sokat bolyongott a világban, még jezsuitákkal is dolgozott valahol együtt, de visszajött, s bekeresztelkedett. Ezt találta a legjobbnak. A vacsora során megválaszoltam még Klaus egy kérdését: Eleget imádkoznak-e ők? Ő azt gondolja, hogy a munkájuk az imádság. Én csak énekelni hallottam őket. Ezt válaszoltam: Ezt nem tudom. A Bokorban éneklünk mi is, de a katolikus ember számára az imádság, részint

meditációt jelent, részint szöveges imádság mondását: szentolvasót vagy zsolozsmázást, és mindenekfölött a részvétel a szentmisén – ez a mi imádságunk.

Este átadtam a tokajit. Azért a végén – mondtam – hogy ne velem itassák meg. Másnap reggelire még elvittek egy családi reggelire, de nem maradt meg belőle semmi sem. Nyolckor indultunk Mainstonba a repülőtérre. Elváltunk. S egy jó órát vártam az indulásra.

Rákövetkező vasárnap idehaza ifjúsági mise volt. Az elhangzottak kapcsán mise után Dani megkérdezte: az életközösség nem kivonulás a világból? Visszakérdeztem: Az életközösségben élő Jézust kivonult-e a világból? Én piaristaként kivonultam-e a világból? Újra kérdezett: És a hutteriek? Válaszoltam: ők ki is, be is. Kivonultak egy külön településre és bevonultak a kapitalizmusba: gyártják az egybabás autókat 15 fontért. Hasonlít ez arra, amit Jézus csinált? Én valami másról álmodom.

Kicsit félek e szövegem visszhangjától. Lesz a Bokorban olyan is, aki sokallja; olyan is, aki kevesli. Majd ha már akarjuk az életközösséget, ha olyanokkal ülök le tárgyalni, akik meg akarják csinálni, talán engedhetek a 48-ból. De az, hogy közösen tartsuk el magunkat, nem ezért mentem el piaristának. Nem akarok széklábat faragni. Embert faragni mentem én el oda. Nem is akarok olyan országot keresni, ahol nem kötelező katonának lenni. Az emberiséget kell átsegíteni az Isten Országába. Ezt Jézus is csak a kereszt által próbálta. A Bruderhof előttünk jár, mert ők legalább megpróbálnak az egy dénár útján járni, mi pedig kiszolgáltatjuk még magunkat a Mammonnak, amelyből egyre többet akarunk magunknak. S ezt biztosan elvisz Jézustól, mert – amint tanultunk – nem lehet két úrnak szolgálni.

2005.

GYÖRGYNÉ KOLLÁR GABRIELLA LEVÉL GYURKA BÁCSINAK...

Kedves Gyurka bácsi! Nagy izgalommal vártam beszámolódat a Bruderhofban töltött hetedről (bevallom, nem minden szorongás nélkül). A mai postával meg is jött a Napló 63. száma, s amint tehettem, végigolvastam élményeidet. Elmondhatom, nagyon fölkapart. Először arra gondoltam, alszom rá egyet, s majd ha lehiggadok, megírom a gondolataim. Azonban bodzaszörp kavargatás közben annyi minden feltört bennem, hogy jobbnak láttam, ha leülök és megírom.

Először is szeretnék megerősíteni a tudatban, hogy nagyon szeretünk, tisztelünk mind a heten és felmérhetetlenül sokat kaptunk tőled (személy szerint én az utóbbi 30 évben), amiért most és mindörökké hálásak vagyunk-le-szünk. Mindenek fölött azért, mert Neked köszönhetően jutottunk el a Bruderhofba 1998 nyarán és töltöttünk ott (történetesen épp Beech Grove-ban – 2001 őszéig) 2 részletben összesen 9 hónapot. Ez egy kicsivel ugye több,

mint egy hét. Olvasva beszámolódat szégyenkezve gondoltam vissza az első hónapok alatt általunk hazaküldött levelekre, a félreértésekre, rossz következtetésekre, a más-ság el nem fogadására, meg nem értésére. Miközben természetesnek vettük és el is vártuk, hogy minket fogadjanak el minden nehézségünkkel, problémánkkal, értetlenségünkkel együtt. Pedig hisztiztünk sokat, nekem elhíheted! Mi voltunk az öntudatos *magyar katolikus bokor-tagok*, egyenesen Kinizsi Pál várának árnyékából! Nekünk személyiségi jogaink vannak és egyáltalán...már itt vagyunk egy hete és még nem láttuk a tengert csak a repülőablakból! És nekünk jár a katolikus szentmise, és mi jusz is a magyar éjféltkor koccintunk Szilveszterkor, nem megyünk az amerikai időszámítás szerinti ünnepre... és még sorolhatnám. Mai eszemmel csodálom, hogy nem dobtak ki, hanem képzeld, türelmesen elvittek a következő hétvégén egy 50 személyes busszal a tengerpartra hetünket a hostes-házaspárral együtt, legközelebb pedig külön fuvarral a kb. 60 km-re lévő bencés apátságba szentmisére. Kaptunk lehetőséget, még pénzt is, hogy Zolival kettesben elmenjünk Londonba – addig ők vállalták gyerekeinket. Mi pedig ennek ellenére éles kritikával figyeltünk és fogadtunk mindent. Mert igaz, nem ölelgetik, puszilgatják egymást – és? Ez azt jelenti hogy nincs bennük szeretet? Ma már tudom, hogy ne ítélek elhamarkodottan, és sehogyan se! Ők egyszerűen ilyenek: németek, amerikaiak, irakiak, japánok, stb. Ölelgetős magyar egyelőre nem költözött be közéjük. Miért? Mi mindent jobban tudunk, talán ezt is. Mikor mutatjuk meg, akkor hogyan kell életközösséget csinálni? Talán akkor, ha megszűnünk folyton csak a másik hibáival elfoglalni magunkat, ha maradna időnk egybeölelni és magunkba nézni, hogy folyamatos próbálkozásunk mért nem jár sikerrel. Ha szótárunkban az *akarom, akarok* szót felváltják a *Mi a véleményed arról, hogy...*, a *Te hogy gondold?* bevezetésű mondatok.

Gyurka bácsi! Hidd el, megértelek. Egy hét után én sem láttam mást az egészből, mint amennyit leírtál, sőt a nyelvi hiányosságok miatt még durvább félreértéseink is voltak! Csak arra kérlek, gondolj a vakok állításaira, akik amikor elvitték őket az elefántot bemutatni, az egyiknek a lába jutott, a másiknak a füle, a harmadiknak az ormánya, aztán összevesztek, hogy milyen is az elefánt. Rajtunk legnagyobbat az *elfogadásuk* lendített. Képzeld, annak ellenére, amiket leírtam, megtapasztaltuk, hogy minden kritika és beolvasás nélkül elfogadnak, sőt szeretnek bennünket! Amikor panaszkodtunk, olyanokat mondtak, hogy megértik, hogy nehéz helyzetben vagyunk, annyira más volt az életünk... A másik közösségépítő erényük, amit velünk is betartattak: soha ne mondj kritikát a másik háta mögött! (zárójelben megkérdezem: lefordítod és elküldöd nekik is, amit írtál róluk?)

Most pedig engeddd meg, hogy a *tapasztaltabb* jogán néhány tévesztést kiigazítsam: A történelmük nem Jakob Huttertől indul, hanem Eberhard Arnoldtól, aki már létrehozta a maga életközösségét, s annak első kríziseit is megélve keresett hasonló közösséget, s talált a

hutteriekre, ahol egy tanulóévet töltött. Csatlakoztak is hozzájuk a háborús években, de soha nem oldódtak föl egészen. Mára, úgy tudjuk, teljesen külön vannak, bár rokoni szálak léteznek: a vegyes házasságok miatt, de a kapcsolattartás nagyon laza. Lényeges különbség, hogy a Bruderhof kevésbé mereven tradicionális (törekszik a rugalmasságra, keres új utakat), és az összes falujuknak egy „zsebe” van, vagyis nem fordulhat elő, mint a hutterieknél, hogy van szegény falu és van gazdag (van szegény Bokor-tag és gazdag). Az uszodát fel kell újítani, mert életveszélyes, azért nem használják. Nem pedig azért, mert következtetésed szerint: „számúzik a maguk világából a *sex appeal*”. Egyszerűen nem jutott még rá idő, pénz és energia. Ennyi. Mellesleg mi úsztunk benne. Igaz, hogy a magyar fürdőruhámra még ráhúztam Zoli egyik pólóját, mégpedig olyan okból, amiért is 18 éves koromban elzavart Dombi Feri bácsi egy pátkai lelkigyakorlaton, mondván hogy azonnal öltözzek föl tisztességesen, mert ez lelkigyakorlat és nem nyilvánosház (forró nyári napon egy sort és póló volt rajtam.) Visszatérve az uszodára, amikor ott jártunk, használták – főleg az iskolások, de délután és hétvégén a családok is, bár már akkor is elég romos állapotban volt. Tudnak és szeretnek úszni, ha alkalmuk van rá.

”Legelőiken a fű kövér”, s nem tesznek érte semmit sem: mi azt tapasztaltuk, hogy igenis tesznek – nagyon is igényesek a szép környezetükre, amit munkájukkal megteremthetnek, azt megteszik, mégpedig a birtoklás igénye nélkül. A legtöbb családnak van egy önként vállalt kert része, vagy a veteményesben, vagy egy parkrész, amit ők gondoznak abban a tudatban, hogy lehet, amire kikel a virágmag, vagy beérik az eper, ők már egy másik faluban, földrészen élnek. Hol vagyunk mi ettől?

Részletkérdés ugyan, de Klauséknak egy férjhez nem ment lánya van, aki velük él, a másik Mechtild lehetett, Susy Oma középső lánya, aki Susy-Luciával és Irenével együtt gondoskodnak édesanyjukról, akiről csak annyit, hogy egy rendkívül művelt, intelligens asszony, aki mindig olyan volt, hogy amikor betolták a mosodába, ahol az egyik kis szobában naponta pár órában az emlékiratait írta – számítógépen! –, mintha hirtelen besütött volna a nap. Többen monoton, magunkba süllyedve dolgoztunk, ő jött fájjal testtel és mosolyogva megkérdezte, hogy vagyunk, majd mondott valami kedveset, mielőtt bement szobájába. Hány ilyen 95 évest ismersz köztünk, akit szeretettel ápol a családja és mindig mosolyog? Azt csak éppen megemlítem, hogy mind a három lány 4 nyelven beszél és művészi fokon játszik minimum 1-2 hangszeren. Hallottam őket, és tanítanak az iskolában is: hangszer és spányolt is.

Azt írod: nem olvasnak, a könyvtáruk enyhén szólva kritikán aluli... csak gyermek és ifjúsági irodalom van... Csak az elefánt ormánya volt, amit láttál, vagyis csak az első szobát, az iskolásokét. Beljebb van egy nagyobb, a felnőtteknek. Darvellben van egy háromszor ekkora, és onnan is gyakran kérnek könyvet (tapasztaltuk).

Mi gyakran lementünk a nyelvtanulás miatt. Főleg mesekönyvet vittünk, de találtunk például Jókai kötetet is, amit fel is használtunk karácsonyi műsorunkhoz. Ritkán voltunk egyedül a könyvtárban, az olvasójegyek pedig jeleztek ki mindenki forgatta már az adott könyvet előttünk.

Írod: kávéhoz-teához cukor nincs. Megkérdezted? Vagy csak nem láttál? Nekünk ki volt rakva mindenki számára elérhetően. Az ételük ehetetlen, íztelen stb.... Beszélte már afrikai, dél-amerikai misszionáriussal? Mit szolt a helyi specialitásokról? Tény, hogy igénytelenebb a konyhaművészetük, mint a haspárti magyaroké. Nem olyan hangsúlyos, mint nálunk, azt eszik főleg, ami megterem, és amivel ennyi embert táplálni lehet. Ez is máság persze, amit lehet kigúnyolni, de érdemes?

Titkolóznak, hogy ki a miniszter... Nekünk bemutatkoztak (nekem főleg a feleségek, azzal hogy forduljak hozzájuk bizalommal, ha segítségre van szükségem). Akik felolvasnak az étkezéseknél, beosztott *Bruderek*, nem feltétlenül tisztségviselők. Hogy mi a szerepük a házasságkötéseknél? Nem gondolom, hogy az, amire Te utaltál, inkább az, hogy a családfákat ismerve megelőzzék az unokatestvérek házasságát és hasonlókat, hiszen lassan már mindenki rokona mindenkinek, kérdés, hogy milyen fokon. A genetikai rendellenességek szempontjából ugyanis nem mindegy.

A naplód végén Danival kérdés-feleletet játszol. Hadd kapcsolódjak bele: Miből tartotta fenn magát és édesanyját Jézus 30 éves koráig (olyan alávaló tevékenység lenne a székláb faragás?). Mért volt büszke Pál apostol a sátor szövő tudományára, és mért bízta a híveket az önfenntartásra, ha olyan megvetendő lenne a kétkezi munka? Úgy tanultam tőled, hogy Pál igen képzett teológus volt. Nem tudott megélni belőle? Ki tartotta el a nagybirtokos piaristákat, amíg ők művelődtek? Hogyan lehet felelősséggel 8-10 gyermeket vállalni, ha nem vagyok hajlandó csupán a létfenntartásért kereső tevékenységre? (Zoli is szenved tőle, de reálisan van más választása? Ment volna el piaristának-ferencesnek...? Eső után köpönyeg. Meg van áldva-verve egy állástalan feleséggel és öt éhenkórász gyerekekkel. Álmodhat másról? Persze. Álmodik is egy magyar Bruderhofról.

Összefoglalom: Gyurka bácsi! Próbállak megérteni, olvasom a naplót, tudom hogy nagyon fáj sok minden. De mért őket bántod, teszed le, akiktől mindig csak szeretetet kaptál Te és még oly sokan. Mért azt számolod hogy Klaus hány bibliai idézetet használ, mint azt, hogy hányat él meg ezek közül? Tudod, hogy az előrehaladott cukorbetegsége miatt már ezelőtt 4 évvel is kerékpárral közlekedett a falun belül is, úgy fájtak a lábai – most meg elment veled Canterburybe, hogy megnézhesd a katedrálislist! Valóban: őket nem a kövek érdeklik, hanem az ember – ezt Emma Hindly mondta nekünk, amikor két évvel ezelőtt el akartuk kápráztatni a budai várral s a pesti panorámával. Azt gondolom, akármennyire is tökéletlenek (és ezt ők is hangoztatják), nekünk még mindig sok tanulnivalónk van tőlük: tolerancia, rugalmasság, egyenes beszéd és főleg *alázat!*

Ezt kívánva és kérve maradok hűséges és hálás tanítványod. Szeretettel Gabi.

KASZAP MÁRTA

AMERIKÁBAN JÁRTAM...

1992 márciusában nagy lehetőséget kaptam Amerikában élő magyar barátainktól, akik személyesen jártak ekkor nálunk. Tudták, hogy Edina fél évig Pennsylvaniában él egy hutteri keresztény közösségi faluban. Meghívtak minket néhány hétig a szomszédos Ohio állambeli Columbusba. Vagyis nemcsak Edinát, hanem engem is! Egyszerűen nem tudtam ellenállni a meghívásnak, mert azonnal arra gondoltam, hogy átélhetem én is rövid ideig a hutteriek életét, amit Edina leveleiből már nagyon életszerűen láthatok. Elkezdtem készülődni. Áprilisban leveleztem Andreas Meierrel, aki a legtermészetesebb hozzáállással szervezte az utamat. Egy hónapos útitervem volt, melyből két hetet Columbusban töltöttünk barátainknál, két hetet pedig Spring Valleyben a hutteriekénél. Edinával együtt. Májusban próbáltam előkészíteni a fiúk itthoni életét a nagyszülőkkel összefogva. Föztem jó sok mindent a mélyhűtőbe. Iskola befejezést megszerveztem, mindent pontosan előkészítettem Istvánnak, szüleimnek. Május 27-én útra keltem, nem kis izgalmakkal. Edinával több, mint négy hónapig nem találkoztunk, s a négy fiút, István a negyedik, itthon hagyni egy teljes hónapig. Azt hittem, hogy szétszakadok!

Eletem egyik leggondtalanabb időszaka volt ez a négy hét. Különleges élmények vártak rám, amit akkor csak sejthettem.

Izgalmas utazás után a nap több mint 24. óráját taposva kísértáram Columbusban a repülőgépből és a folyosó végén ott volt Edina és a barátaink. Egy csapásra eltűnt a négy hónapig tartó hiányérzetem, s a fáradtságom is. Barátaink két hétig megosztották velünk a lakásukat, ételüket, idejüket. Hétfégen gyönyörű helyekre kirándultunk, hét közben pedig nappal szabadok voltunk. Kószáltunk a városban. Csodálkozva néztek minket, gyaloglókat a száguldó autókból. Láttuk a szegényeket, öregeket, négereket, beteget, s a diákokat a buszon. Más nem nagyon utazik a sajnos elszorvasztott tömegközlekedési járműveken. Láttuk az OHIO Állami Egyetemet, ahol egyáltalán nem oktatnak biogazdálkodást a mezőgazdasági szakon. Persze nagyon sok érdekes dolgot is tapasztalt ott Edina, mert lehetősége volt részt venni előadásokon, beszélgetni ott tanuló diákkal.

Sok magyar csatáddal találkoztunk. Volt köztük nagyon gazdag és volt köztük kevésbé gazdag. Nem voltak érzékenyek a hazai gondokra, a legkisebb szándékot sem láttuk senkinél, hogy szeretné segíteni Magyarországot. A hutteri közösségek élete is mintha más bolygón zajlana, nem értették meg jel szerepüket. Egyszerűen érinthet-

lennek láttunk egy egész amerikai nagyvárosban élő magyarságot. Pedig Gyurka bácsi is járt ott, igaz csak egy estére. Találkoztunk azzal a hölgygel, aki az ottani előadásának körülményeit előkészítette, meghívókat szétküldte. Minket is kedvesen kalauzolt egy napig. Minden képességemet bevettem, hogy felkeltsem felelősségét, gyenge kis eredménnyel.

Azt gondolom, nem is mélyek a barátságaik. A mi barátaink szeretnek minket és mi is őket, de a másfajta értékrend miatt úgy gondoltuk, nekünk már elég is volt a "kinti" Amerikából. Edina visszavágyott a közösségbe, s én is nagyon vártam már, hogy láthassam, hol töltötte Edi az elmúlt négy hónapot.

Cincinnatiából telefonáltak amerikai barátaink, hogy éppen utaznak Pennsylvaniába egészen közel Spring Valleyhez egy falucskába, ahol a férj magyar származású édesanyja él. Utazzunk velük. Így is történt.

1992. jún. 12. Péntek. Nagy izgalommal töltöttem el, hogy át kellett váltanom az angolra, de mindenki nagyon aranyos volt. Három gyerek és négy felnőtt utazott a kocsi-ban kényelmesen, a csomagok a tetőn. Columbustól keletre indultunk, Wheelingnél léptünk át Nyugat Virginiába. Innen a táj csodálatosan szép volt. Nagy hegyek és folyók. Pennsylvania is gyönyörű. Uniontowntól ÉK-re egy kis falucskában él Bruce édesanyja és nagyon sok magyar származású család, akik az 1880-as években vándoroltak ki Miskolc környékéről. A templomokban ekkor még magyarul is szólt az Ige az angol mellett. Már nem tudnak magyarul, de sok magyar szokást őriznek még. Esküvőkön s más alkalmakkor csárdást táncolnak. Magyarul énekeltek: Az a szép, az a szép, akinek a szeme kék. dalt. Magyaros vacsorát kaptunk, de érdekes, hogy minden olyan amerikai édeskes volt. Alig lehetett ráismerni a töltött káposztára, a rántott csirkére. Édes volt a bundája. A mama nem járt még Magyarországon, de vágyakozás volt benne, látszott a szemében.

A vacsora után elindultunk DNy felé, párhuzamosan az Appalache-hegységgel. Csodálatosan szép vidéken át Uniontownig ahol DK-re fordultunk Farmington felé. Ez az a falucska, amely mellett épült a két hutteri falu, New Meadow Run és Spring Valley. Itt már átmentünk egy hatalmas hegyen, mely már az Appalache része. Igen régi város ez, vannak szép régi épületek is. George Washington idejéből itt vezet az első kiépített út, mi is haladtunk rajta. Betyár Edina, nem is írta, hogy milyen mesésen szép vidéken élt ezekben a hónapokban. Sőt, az indiánokkal Spring Valleyből Uniontownba gyalogolt Farmingtonon át hatalmas hegyi útvonalakon. A felfedezés évfordulójára hónapokig tartó tiltakozó menet gyalogolt városról városra a felfedezés okozta hatalmas károokra figyelmeztetésül. Egy napig Edina velük gyalogolt, igazi indiánokkal. Farmingtonba érve a szívem a torkomban dobogott, mert a picurka falut elhagyva máris megpillantottuk a Spring Valley-t jelző ellipszis alakú szép barna táblát. Talán este 9 óra lehetett, amikor megérkeztünk. Sötét volt már, de a házak ki voltak még világítva és az

óriási udvar is, ami nem sík terület, hanem dombos. Mindent erdő vesz körül. Sokan voltak az udvaron, amikor begördültünk. Edinát mindenki megkülönböztetett szeretettel fogadta a két hét távoliút után és persze engem is. A holmikat segítettek a szobámba vinni, ahol nagyon kedves meglepetéseket készítettek. Az ajtómon "Welcome dear Márta Kaszap" és egy szép rajz volt. Belül mezei virágcsokrok és 4 kedves üdvözlő lap, édességekkel és gyümölcsökkel teli tálak. Egy éppen távol levő házaspár szobájában laktam. Gyönyörű tisztaság van, kényelmes ágy, egyszerű szekrény, asztal, székek, konyhaszekrény minden szükséges eszközzel. Alighogy beléptem a szobámba, Barbara és Kevin, Edi kinti "szülei" jöttek minket üdvözölni. Igen kedvesen, örömmel. Még aznap este felmentünk emeleti lakásukba beszélgetni a másnapi programokról. Edinával igen közeli kapcsolatba kerültek. Mondták, hogy másnap, szombaton reggel születésnapot ünnepe-lünk: Edinát utólag és Danielát, egyik kislányukét (a négy közül).

Este, szobámban egyedül maradván csodálatos érzés volt hogy itt lehetek. Mennyire vágytam tudni, érezni, hogy hol van Edina, s most valóság lett. Tudtam, minden percét ki kell használnom az itt töltött időnek, minél többet felnőtt szemmel is megfigyelni az életükből, titkaikból, melyekből tanulhatunk.

Eszembe jutott az is, hogy ti már keltek otthon és indultok a Bokor-ünnepre. Csuda furcsa érzés!

1992. jún. 13. Szombat. Reggel hétkor már ünnepi asztal fogadott minket. Születésnap, tele az asztal ajándékokkal, Danielának is, Edinának is. Mi is átadtuk, amiket itt-honról vittünk. Hasonló ünnepelő éneket énekeltek, ahogy mi is szoktuk. Amerikai palacsinta volt az alkalomhoz illő reggeli, juharsziruppal. Furcsa. Nem volt nagy étvágyam hozzá. A kislányaik nagyon aranyosak, 5,7,8,9 évesek, rajonganak Edináért. Képzeljétek, Columbusban nagyon szerettünk volna megvenni egy organikus kertészettel foglalkozó enciklopédiát, de sokba került és sikerült lemondanunk róla. S Edina éppen ezt a könyvet kapta ajándékba Barbaráéktól. Nagy meglepetés volt. Hát ki tudnak menni vásárolni? Pénzük is van rá? Igen, mindent meg lehet beszélni, mindent meg lehet tenni, amire szükség van. Csak fegyelmezzeten.

Barbara és Kevin hattagú családjának három szobája és egy nappalija van. A nappaliban nagy, kényelmes asztal, vendégváró helyekkel. Nagy fali konyhaszekrény, mely tálalásra szolgál. Egyszerű műbőr kanapé, könyvespolc, varrógép. Van kazettás magnójuk, melybe rögtön betették a Kodály kórusműveket, amit vittem. Az Esti dalt hallottuk. — Ilyenkor mindig a Nagymamám jut eszembe, akinek a temetésén édesanyám kórusa énekelte ezt a dalt és a lelkigyakorlatok. — A könyvespolc kicsi, csak a legszükségesebb könyvek vannak rajta, mert a közös könyvtárból bármikor kihozhatják az éppen szükséges könyveket, csak át kell menni a szomszédos épületbe. A konyha közös egy másik családdal. A hűtő és mosogató is. Itt közös tároló dobozokban minden van, ami szükséges a családonkénti étkezésekhez. (Reggelik és hetente

kétszer a vacsora). Mindenki családba tartozik, ha egyedülálló, akkor is. Minden családnak a nagy élelmiszertárban van egy névvel ellátott doboza, amibe adott napokon beletesz egy cédulát, hogy mire van szüksége. A raktárban elkészítik, csak haza kell vinnie a szomszéd épületbe.

Mindenütt, mindenre kis cédula van ragasztva, s rá van írva, hogy mi található ott, hogy bárki használja, könnyebben eligazodjék.

Barbaráék lakásához még hozzátartozik egy fürdőszoba, kád, WC, mosdóval, s egy másik WC, mosdóval. Ezeket csak ők használják. Egyébként a házakban általában négy lakás van emeletenként, tehát összesen nyolc család lakik egy házban. Ehhez van négy konyha, nyolc fürdőszoba, nyolc WC, mosdóval. Teljesen egyszerű, de csillogóan tiszta minden. Szőnyeg sehol nincs, csak könnyen tisztítható linóleum. Mindenkinek hófehér frottírtörülköző és mosdóröngy, amit nem a saját ruháikkal mosnak, hanem közösen. Fogkrém, szappan, testápoló stb. van, azt használhatod. A mosáshoz mindenkinek névvel ellátott háló-szerű zsákjai vannak. Külön a fehér, színes stb. holmikhoz. A mosodában felcímkézett helyére teszik, minden család a megbeszélte napon. Van "sürgős" címke, van "színét engedi" címke. A pelenkát is közösen mosják, kötényeket, rongyokat, felmosóröngyöket stb. is. Gyakran, minden munka után cserélik ezeket. Mindenütt egyértelmű címkék vezetnek.

Ha valakinek születésnapja van, virágkoszorút kap, s ezzel jár-keel egész nap, s láthatóan mindenki odafigyel rá, valamivel kedveskedik, legalább egy mosollyal.

Reggeli után fél 11-ig szabad időnk volt, Edinával körbejárhattuk az egész falut, s nagyon sok mindent láthatam a valóságban, amiről már levelekből tudtam valamit. Megható volt látni, mennyire örülnek Edina visszatérésének. S az is, milyen rendben folyik az élet. Mindenki pontosan tudja a dolgát, nyugodt, vidám, biztonságban van.

Minden épületben lakások is vannak, ott is, ahol több a közös célú helyiség. Az ebédlő óriási, szinte teljesen kopasz falakkal, ami először szembetűnően furcsa, később nem is veszi észre az ember, annyira kitöltődik minden az emberek szeretetével. Az ebédlő mellett hatalmas imaterem van, ahol az egész közösség kényelmesen elfér, de ha sok vendéget várnak, akkor az imaterem és ebédlő teljes szélességében összenyitható, s akár több száz vendégnek szintén kényelmes helye van. Az ebédlő előtt óriási hall van, ahol fogasok, mellékhelyiségek, könyvtár, zeneszobák, s egy óriási hirdetőtábla van. Ezen állandó és naponta változó információk is vannak, programokról, feladatokról. Mindig van olyan feladatlista, melyre önként vállalkozókat keresnek, s mindig megtelik nevekkal az űrlap. Telefonügyelet, gyerekörzés stb.

Szombaton fél 11-re a gyerek-házba (Baby-house) voltunk beosztva Edinával. Igyekeztem mindenre nagyon figyelni. Iskola előkészítőig bezárólag vannak itt a gyerekek, évenként külön csoportban. Minden csoportot meglátogattunk, 6-7 gyerek van egy csoportban, egészen fiatal

lányok vannak a gyerekekkel. Amikor Edinát már megismerték, sokszor délutánonként a két évessel volt együtt és nagyon összebarátkozott velük. Most is nagy örömmel fogadták. A pici babákat 6 hetes koruktól már ide hozzák az anyukák. Nagyon nagy kíváncsisággal figyeltem a babákat is, mamákat is, hogy csinálják ezt? Nekünk ez eléggé elképzelhetetlen, hisz éppen arra biztattuk magunkat és egymást, hogy minél tovább itthon maradni a gyerekekkel. De itt más világ van, itt egy nagy család él együtt, szeretetet tapasztaltam, s a kis gyerekek is ezt tapasztalhatnak. A pici babáknál mindenkinek külön kis szobasarkok jutott. Egy 19 éves lány volt velük. Egyiknek párologtatott, éppen pelenkázta a másik babát, később a síró babát babusgatta. Egész figyelme a négy kisbabára fordítódott. Az anyukák jönnek szoptatni a szomszédos épületek valamelyikéből, s bármi van, telefonösszeköttetés van minden épülettel, jöhet a mama a babájához, ha kell. Minden teremben érdekes asztalnál ülnek a kicsik a foglalkozásoknál, étkezéseknél. A tanár keze mindenkihez elér, tud mutatni, segíteni. Tálaló és mosogató konyha van itt, a nagy konyhából kocsival hozzák fel a külön elkészített ételeket, s valaki be van osztva, hogy személyre szólóan tálalja a kicsiknek. Minden csoportnak külön tolokocsija van, amelyen már mosogatás után ott van a tálka, pohár, evőeszköz, szalvéta, s néhány egyéb kellék az illető csoportnak. Minden csoport kocsija elfér a nagy tálalóasztal alatt. Az ügyeletes mindent gondosan rátesz az aktuális ennivalókból, figyelve a személyre szóló figyelmeztetésekre, melyek láthatóan olvashatók a kocsin. Pl. Tomi nem ihat citrusfélét, Daniela ma nem ehet húst, stb. A hirdetőtáblára, mely a tálaló asztalhoz egy lépésre van, minden állandó és aktuális tudnivaló fel van jegyezve. Melyik gyereknél aznap mit kér az anyuka. Ha valami miatt fontos, az anya készít ételt a picinek.

Az állandóan fontos ételek: tej, bébiétel, italok kéznél vannak egy nagy hűtőben, nem kell mindig a nagy konyhába futni mindenért. Ha elkészül a tolokocsikra minden, kényelmesen betolják a termekbe, a tanár kéz közelből, mindenkit elérve tálal, majd minden újra a kocsira kerül és kigördül a tálaló-mosogató részbe, mely nem falakkal van elválasztva, tehát ha szükséges akkor az egyes csoportokhoz lehet menni segíteni, vagy telefonálni valamelyik mamának, ha gond van. A mosogatáshoz speciális tálcákra kell rakni mindent, megadott rend szerint. A mosogatógépbe betolva, tálcánként, gyorsan, fertőtleníteni jöhet ki az edény, melyet részben az oda beosztott személy a kocsikra, részben a felcímkézett szekrénybeli helyére rak. Hagyományos mosogatáshoz is van kényelmes hely, mert előmosogatást kell csinálni a piszkosabb edényeknél. Van takarítóhelyiség, ahol vödörök, rongyok, óriási és kisebb partvisok, mosó-kád, szennyvízkiöntő, szennyes gyűjtő kosarak, persze minden felcímkézve. Gumikesztyűk, tisztítószerek. Szép tiszta, rendes minden.

A hirdetőtáblán ki van írva, hogy melyik napon mit kell alaposabban kitakarítani, vagy fertőtleníteni. Mit délelőtt, mit délután, a mindennapos feladatok mellett, így nem megterhelő egyik napon sem a munka, s mindig nagyon

szép rend van. Ezzel első munkadélelőttöm véget ért Spring Valleyben, nagyon élveztem, lenyűgözött a sok gyakorlatias megoldás, az aprólékosan megszervezett munka, mely olajozottá teszi az életet.

Első közös étkezésre, ebédre indultunk az ebédlőbe. A kis gyerekek nincsenek jelen, beosztott ügyeletesekkel vagy tanáraikkal vannak, akik persze külön, korábban esznek a többiektől. Az asztalokhoz a családtagok egymáshoz közel ülnek, nincsenek foglalt helyek, mindig máshol ül mindenki. Vannak beosztott tálaló fiúk és férfiak, akik már korábban külön megebédelnek a gyerekvagyásokkal együtt. A tálalók előre tolókcocsokra készítik az ételeket, s folyamatosan járkálnak az asztalok között, figyelik, hol van szükség valamire. Mindig mindenből elegendő van, nem kell senkinek izgulni, hogy nem jut valamiből. Egy asztalnál nyolcán férnek el és az ott ülők minden ételt körbe adnak egymásnak. Étkezés alatt sokszor felolvasnak, hirdetnek, néha rádiókapcsolat van a faluk között, s más falukból jövő információkat, beszámolókat hallgatnak. Étkezés után az egész közösség pakol, megadott rend szerint, igen ügyesen. A mosogatógépet és a hagyományos mosogatást általában fiúk és férfiak csinálják. Az ételmaradékokat a nők gyűjtik össze. A tisztát gondosan a nagy hűtőterembe tolják. Az evőeszközöket előmosogatják ügyes tolókcocsis asztalon, szintén nők. Asztalokat letörölik, kisvödör, meleg víz, rongyok. Aki éri, csinálja. Megfelelő helyre kerül minden segédeszköz. Már első étkezésnél a betoppanó vendég tudja pillanatok alatt, hogy mit tehet. Nagyon gyorsan, kb. 10 perc alatt kész van a közel 200 ember utáni rend. Hihetetlen.

Ebéd után pihenőidő van. Otthon sem a mama, sem a papa nincs már házimunkákkal elárasztva. A gyerekeket 2-3-ig a baby házból hazahozzák. A férfiak kettőkor, a nők háromkor kezdik újra a munkát. Mivel ma szombat van, a nők nem dolgoznak. Barbara lekísért minket a férfiak munkahelyére, a workshop-ba. Nagyon sok érdekes dolgot csinálnak. Előre gyártott elemekből összeszerelnek mozgássérülteknek speciális segédeszközöket. Az előregyártást egy másik falubeli közösségük végzi. Vannak fémmunkáik, s ehhez nagyon speciális, drága, számítógéppel vezérelt gépeik. Vannak olyan munkák, melyekhez heti rendszerességgel levisznek gyerekeket is, hogy szoktassák őket a munkához. Minden gyereknek van névre szóló doboza, melybe beleteszi az általa elkészített munkadarabot. Igazi üzemben tanulják a munkát. A vendég akármikor bekapcsolódhat a munkába, mert annyira beszélések az ábrák, könnyen megtanulhatók az egyes munkarészek.

Megnéztük az iskolát is. Családiasság van, minden gyerekről többet tudnak, mert kis létszámúak a csoportok. Tele van rajzokkal a fal. Minden gyerek, ha rajzol, mint egy igazi festőnek, festőállványa van. Minden eszközük az iskolában van. Május végén befejeződik az iskola, de utána is járnak a gyerekek, csak egészen más jellegű foglalkozásokra. A termék is másképp vannak berendezve. Az iskolaépület itt régen egy gazdag emberé volt, s nagy

tó volt mellette. Ezt a tavat lecsapolták, mivel túl veszélyes volna a gyerekeknek. Ezzel kezdték a munkát 5 évvel ezelőtt Spring Valleyben. Most patak és mocsár van a helyén, nagyon szép, az egész völgyben végigvonul. A gazdag embernek uszodája is volt, most azt is a közösség élvezi. A gyerekeknek rendszeres úszásoktatás van, s szabadidőben mindenki használhatja az uszodát. Láttuk a szombat délutáni boldog pancsolásukat. Mi is részt vehettünk volna, de nagyon nehéz elfogadni, s pláne felvenni a ruhájukat. A fürdőruha számomra nagyon taszító, a nők és kislányok nagyon csúnyák benne. A férfiak rövid shortban, pólóban fürdenek. Az uszoda mellett sportpálya, s egy nagy épület tele sportolási lehetőségekkel.

A családoknak hétvégén nagyon nyugodt az élete. Sokat foglalkoznak a gyerekekkel. Most, hogy meleg van, strandolnak, kirándulnak, gyönyörű környéken laknak.

Ezen a szombat estén megemlékeztek arról, hogy ez a közösség Spring Valleyben éppen két éves. A gyerekek zenekara vacsoránál szerepelt ebből az alkalomból. Edinát is üdvözölték visszaérkezése alkalmából és három Bartók népdal- feldolgozást játszottak ajándékkul. Nagyon figyelmesek. A vacsora után a fiataloknak legtöbbször programjuk van. Ma kirándulni, beszélgetni mentek az egyik közeli hegyre. Addig én naplót írok és hallgatom a "Hetek" magnófelvételét egyik kinti koncertjükről, s Dorothy és Edina gitárduóit. Jól érzem magam.

1992. jún. 14. Vasárnap. Reggel ismét születésnap ünnepelés. Kicsit nagy felhajtást csinálnak a születésnapokból. Közösen reggelizünk egy izraeli 3 gyerekes családdal. 16 éves fiuk környezetvédelmi témát feszegetett, a Föld megmentése volt a téma. Azt érzem, hogy a környezeti gondok nem hatnak eléggé rájuk, nincs különleges felelősségük. Nekünk, ha valaha hasonló falunk lehetne, sokkal zöldebbeknek kellene lennünk. Bár sok mindent jól csinálnak. Hulladéktermelésük mérsékelte, igyekeznek egyszerűen étkezni, nagyon szeretik a természetet.

Vasárnap kicsit később kelnek, bőségesen reggeliznek, s nem ebédelnek ezen a napon, mindenki a találkozókra koncentrálnak. Először családi találkozó van, ahol mindenki jelen van, a pici babáktól az öregekig. Körben ülnek a hatalmas imateremben, egy férfi vezeti a találkozást nem túl nagy odafigyelést parancsoló hangon. Sok-sok ének, sokáig. Utána egy mesét olvastak fel. A kicsiket odahívta maga köré a földre a felolvasó. Mese után megint ének, semmi tanulság, semmi értékelés. Ezután a gyerekek mennek a saját csoportjukba, ahogy hétköznap szoktak, a felnőttek, fiatalok, öregek a következő találkozóra kiültek a szabadba. Ilyenkor rádiókapcsolat van a faluk között, s végig hangszórón keresztül hallgattuk a szöveget. A nagyfőnök Nigériában az új falujukban járt, s ezzel kapcsolatos utazási és egyéb élményeiről számolt be Darvellből. Gyuszáékra gondoltunk.

Utána New Meadow Runból valaki a teremtséről beszélt. Élő szó alig volt. Van valami meghatározó abban, hogy minden falu ugyanazt hallgatja, de mégis mintha több élő szóra lenne szükség. Ezután térdre borulva imádkoznak.

Ekkor csak azok maradnak ott, akik egységben érzik magukat a közösséggel. Rövid az ima, utána ének, befejezés, s ezután szabadidő fél háromig az uzsonna időig. Nagyon nagy a nyugalom a faluban. Nem láttam még mérges, ideges, feszülő embert. Minden adottság megvan ahhoz, hogy ne feszüljenek. Az uzsonna, ismét vendégekkel. Andreas Meier egyik lánya itt él a faluban férjével és két pici gyermekével, ők voltak hivatalosak Barbaráékhoz. Nagyon jó beszélgetés alakult. A Hetek riportot írtak kinti életükről, jó és rossz tapasztalataikról, s ez volt a téma. A főnökök választásáról, apostolkodásról. Nagyon öntudatosak, nem fogadják el a mi más véleményünket, de fegyelmезetten tudunk vitatkozni. Látszik, hogy szeretik Gyurka bácsit, szeretik a Bokor eddig kint járt képviselőit. A beszélgetés után együtt átsétáltunk a szomszédos faluba, New Meadow Runba. P. Péter már nem volt itt, csak New Yorkban fogunk vele találkozni. Ez a falu régi már, egyszerűen ledöbbsentett a szépsége, s bizony gazdagságot árasztott. Minden van, mi szem-szájnak ingere. Veteményes kertek, sok virág, szép parkosított környezet, erdei hinták, etetők, állatházak, sportpályák. Szép új iskola épül, mellette új sportpályát füvesítenek éppen, jó locsolórendszerrel locsolják. Ezer kérdésem lett hirtelen, bár odafelé csak figyeltem. Gyönyörű erdei utak vezetnek a tóhoz, amit mesterségesen alakítottak ki a folyó kiszélesítésével, egy tisztáson. Nagy mólók, csónakok, kicsiknek elkerített rész, a parton padok, asztalok. Sokat étkeznek a szabadban, s nem különülnek el a családok. Meglepett, hogy amikor külön lehetnének, akkor is igénylik egymás társaságát. Barbaráék 12 éve élnek a közösségben, mindent készen kaptak. Eszembe jutott a közösségük sok szenvedése, az alapítók nagy áldozatai, üldözöttségük. Most nem szenvednek, most gazdagnak hat az életük. Vajon a kívülről csatlakozók milyen élmények hatására jönnek közéjük? Mennyire tudják magukat függetleníteni attól, hogy itt nincs lakás-, étel-, munkagond?

Barbaráék kb. 36 évesen kerültek ide, láthatóan boldogok. Igen kalandos életút után jöttek, pedagógusok, s most a mosodában és az üzemben dolgoznak. Nem zavarja őket, hogy mást csinálnak. Kevin értelmes, az üzemben főnök egy részlegnél, s a közösségen kívüli életről is jól informált. Érdeklík a napi politikai események is, s hozzájut az információkhoz, mert keresi. A nagy átlag egészen szűrve kapja a kinti híreket. Nagyon elgondolkodtam a tóparton ülve azon, hogy vajon mi itthon képesek lennének-e akkora induló áldozatot hozni, mint az ő elődeik, hogy mindent feladjunk, amit eddig szerettünk, eddig szereztünk Jézusért, testvéreinkért? Vajon hogy lehet ezt igazán jól csinálni? Nézve a szép hajú, szép testű nőket elcsúfítva rettenetesen sikketlen fürdőruhájukban, s a férfiakat pólóban úszni? Csak így lehet? Hol vannak a határok? Milyen boldogok így is, nehéz érteni! Én inkább megfőnök, de nem fürdök. Hazafelé Barbarával, Edinával mentünk, s a mezítláb, köveken is futni tudó kislányokkal. Vajon miért járnak a fiatal lányok és a kislányok ennyire szívesen mezítláb? Végre valami, amit nem kell betakarni? Szóval hazafelé rengeteg kérdéssel ostromoltam

Barbarát. Gazdagságot áraszt a falu, hogy támogatjátok az éhezőket? A jövedelmek bizonyos százalékát fordítjátok a szegényekre, vagy ha felmerül valami igény, akkor döntőtök, hogy adtok-e vagy sem? Erős közösségetek van, nem tudnátok befogadni árvákat, vagy mozgássérülteket, vagy hajléktalanokat? Sajnos nem kaptam megnyugtató válaszokat. Azt láttam, hogy az egyes családok nem tájékozottak a közösség gyakorlatáról, s nem is eléggé felelősek a kinti világ nagy problémái iránt. Nagyon fáj a szívem, s ettől kezdve bárhová hívtak, mindenütt kényes kérdésekkel ostromoltam a családokat. Arra gondoltam, hogy ha mi egyszer hasonló falut építhetünk, valahogy meg kell őriznünk egyéni felelősségünket a rászoruló emberekért. Azon is töprengtem, hogy vajon ha a falubeli körülményeik nem lennének ennyire mindenre kiterjedően tökéletesek, akkor mennyire lennének elégedettek a családok? Vajon engem meddig elégitene ki ez a nagy nyugalom? Vajon egy közösségnek mekkora része szereti, ha megmondják, hogy merre van előre, s közben minden szükséges megvan a mindennapi élethez, s nem is nehéz nekik betartani a megállapodott szabályokat? Az alkotni vágyók kapnak-e elegendő kezdeményezési lehetőséget, csinálhatja-e mindenki a szíve és tehetsége szerinti feladatokat? Azt hiszem, ez a kérdés megoldható megnyugtatóan, ha van nagy szeretet és odafigyelés azokban a testvérekben, akiknek az a feladata, hogy megmondják, ki mit csináljon. Ezt igyekeznek ők is jól csinálni.

A vacsoránál ami vasárnap mindig családonként van, igen jól beszélgettünk. Érdekelte őket a magyarországi helyzet, nemcsak a Bokorról, Egyházzról érdeklődtek, hanem az egész országban zajló eseményekről. Látszott, hogy érteni akarják. Jólesett nekünk.

1992. június 15. Hétfő. Reggel Barbara és a két középű kislány elutazott táborozni. Nyáron sokszor viszik a gyerekeket különböző csoportosításban táborozni. Nagyszerű felszerelésük van ehhez. Nagy élmény a gyerekeknek, nagy figyelmet fordítanak ezekre a programokra. Mi helyettesítettük Barbarát itthon, Edinával. Azt hiszem, nagyon nagy ajándék volt Edina számukra az 5 hónap alatt, igen felelősen élt közöttük. Az otthoni feladatoknál most főleg ő helyettesítette, én pedig mentem a munkahelyére helyette, a mosodába. Érdekes volt. Egy nagy mosógép dolgozik folyamatosan és három szárítógép. Guruló kocsikban van a szennyes ruha is, a tiszta is. A gépeket egy külső dolgozó folyamatosan táplálja, s akik még ide vannak beosztva, azok hajtogatnak, csoportosítanak, zsákokba raknak holmikat, családonként.

A ruhákat, ingeket, blúzokat felakasztják. Mindenén név van, s a konyhai, gyerek házbeli holmiknak különböző jelei. Az egységes öltözködésnek itt nagy előnye van. Meglepett, hogy milyen gondosan, vidáman dolgoznak. Az elszakadt ruhát azonnal varrógéphez ülve javították, ha szükséges volt, akkor vasalták. A ruhák jó minőségű anyagból vannak, hogy lehetőleg ne kelljen vasalni, de ha mégis kell, megteszik. Később megtudtam, hogy főleg az egyedülállók ruháinál figyelmesebbek a varrásra,

vasalásra. Ahol van Anyuka, ott nincs gond. Egyébként mindenki tud varrni, ez természetes. A tízóraiban mindenki leülve, nyugodtan, vidáman pihen, s mindig komoly beszélgetések alakultak ki. Figyelnek arra, hogy érdeklődnek a vendégtől, őszintén kíváncsiak. Ilyenkor én is nagyon kihasználtam mindig a lehetőséget, állandóan kérdeztem szokásaikat, megoldásaikat.

Öntudatosok. Elégedettek. Sokszor érthetetlen volt számomra. Mi lenne, ha minden nap délelőtt a mosodában kellene dolgoznom, töméntelen mennyiségű ruhát hajtogatni? Énekelgettek. Egy igen idős öreg néni is délelőtt a mosodában kötögetett, gyerekeknek kis négyzetekből álló takarót. Fontosnak érezhette magát. Egy ember mindig meg van bízva, hogy figyelni kívánságait. Nagyon jó dolguk van az öregeknek. Minden lépésüket segítik, ha kell. Ha nem volt jó valamelyik kis takaró-négyzet, titokban kijavították, hogy azért szép legyen.

A délutáni pihenőidő után a varrodába mentem dolgozni. Nagyon izgultam, mert pont kiszúrták nekem ezt a munkát, amihez nem is értek és nem is szeretem. Szerencsére megúsztam, nem kellett varrógéphez ülni. Lyukakat foltoztam, stoppoltam, szakadásokat javítottam. Nagyon takarékosak. Az ilyen ruhákat, amiket itt javítottam, az ESE-ben már kidobunk, ők használják. Amerikában. Nyáron mindig vannak kislányok is a varrodában és tanulnak varrni géppel is és kézzel is.

A varroda mellett vannak a könyv- és újságkiadással foglalkozó helyiségek. Hasonló minden, mint nálunk, de van egy óriási különbség. Nem munkaidő után készítik kiadványaikat, hanem ez a napi munkája jó pár embernek. Minden és mindenki együtt van, könnyebb és hatékonyabb így a munka. Kicsit irigykedtem.

A szabad időkből sokat vagyok egyedül, ami nem baj, mert sokat tudok írni, gondolkodni. Azért ha Edina nem lenne itt, azt hiszem, nagyon árva lennék. Visszagondolok az ő első heteire, bizony nem lehetett könnyű. Sok az élmény, de érdekes érzés, hogy nem járunk ki a faluból. Minden kézközben van.

1992. június 17. Szerda. Ma reggel Edinával együtt az ebédlőbe mentünk dolgozni. Velünk dolgozott egy fiatal mama, akinek második gyermeke nyolchetes volt, férje Klaus Meier egyik fia. Nagyon helyes család, értelmesek, szorgalmasok, szépek, szeretik a közösséget. Na, gondoltam, most leellenőrzöm, hogy dolgozik egy olyan anya, akinek kicsi babája van. Nagyon figyeltem rá végig. Arra is, hogyan bánik Edinával, velem. Hallgatólagosan ő vezette a munkát, nagyon gondosan tette ezt, kívülálló észre sem vette, hogy ő irányít. Egyébként pedagógus, de most a szülés után nem a gyerekek közé osztották be, mert azt nem lehet megszakítani, ha a kicsi baba miatt abba kell hagyni a munkáját. Nagyon jól összebarátkoztunk. A székek lemosása közben (150 db) nagyon jól tudtunk beszélgetni. Sok minden apróságról érdeklődtünk. Mondta, hogy ő nagyon nyugodt a kicsi miatt, hisz testvérei vigyáznak rá és különben is sokat együtt vannak. A család anyák munkaideje mindössze 6 óra, s ennyit jó, ha felnőttek között tölthet, s hasznosnak érezheti magát.

Az ebédlői munkához tartozik nagyon sok minden, amelyekből vannak minden nap elvégzendő feladatok, s vannak a hét különböző napjaira kijelölt feladatok. Ide tartozik az ebédlőn kívül a nagy hall, a mellékhelyiségek, az imaterem, néhány speciális helyiség. Egyik napi feladat, hogy az asztalon lévő cukor-, só-, bors-, méz-, szalvétatartókat fel kell tölteni, le kell tisztítani. A konyha és az étkező között nagyon ügyes guruló, pakoló asztalok vannak, így aki a feltöltést csinálja, egy ilyen kocsira rakja az összes asztról pl. a szalvétatartókat. A legegyszerűbb szalvétát használják, amit egy belülről rugós dobozba tesznek, nagyon könnyű mindenkinek venni belőle, mert a rugó a széléhez feszíti. Gusztusosak a kis vödörök, rongyok, melyekkel aztán az ujjmaszatokat letörölheti az ember, majd a kocsiról újra az asztalokra rakják a tartókat. Kis apróság, melyet Margaret mutatott, miközben csinálta: A sőtartókba néhány rizsszemmet raknak, mert nagyon páras ott a levegő. A rizs felszívja a nedvességet, s nem tud kipottyanni a sóhoz méretezett lyukon. Nem mossák fel naponta a hatalmas étkezőt, de a szemetet óriás partvisokkal felsöprik. Legalább egy méter széles a partvis, de nagyon ügyesen mozog a nyelén, mindenhova beér, mindenhez idomul, nagyon gyorsan lehet haladni a munkával. Pénteken van a nagy felmosás, ekkor már tudja mindenki, hogy csütörtökön úgy hagyja ott a helyét, hogy a széket az asztalra rakja.

Mintha vezényeltek volna. Meglepődtem. Mindennapos feladat az ebédhez megteríteni. A konyhában lista van, hogy aznap hány személy fog ebédelni, s hogy tányérból, evőeszközből, egyéb speciális eszközökből hány darabra van szükség asztalonként. A nagy guruló tálaló szekrényekről, azaz polcokról, amit már mosogatás után rögtön feltöltenek, könnyen terítenek. Az ebédlő mellett dekorációs terem van, ahol minden fontos megtalálható, ami a terítésekhez, vagy közösségi alkalmakhoz szükséges lehet. Ha nő a létszám, akkor innen minden kiegészíthető.

Este nagy élmény volt, a fiatalok különböző labdajátékokat játszottak. A fiúk hosszú nadrágban, sosem járnak rövidben, akármilyen meleg van, a lányok pedig szoknyában rohangáltak a pályán. A kendőt lesodorta nyakukba a légáramlat. Láthatóan örült némelyikük ennek, hogy van indok anélkül játszani. Páran azonnal visszavették. Nem voltak játék közbeni viták. Látszott, hogy igazán játszanak.

1992. június 19. Péntek. Délután a férfiak munkahelyén, a workshopban dolgozott a nők nagy része is, mert sürgős munka volt. Mi is mentünk Edivel 2-7-ig. Izgalmas és érdekes volt először, rögtön be tudtunk kapcsolódni, mert ügyesen van minden munkaasztal kialakítva. Nekem félt, hogy hamar rabszolgamunkának érezném. Nem biztos.

Olyan érdekes az élet itt. Egymást szolgálják munkájukkal, figyelmességükkel. Látszik, hogy nem erőltetted. Mégis annyira más, mint ahogy mi görgetjük az életünket. Személytől személyig érő segítséget nem tudnak egyenként vagy családonként kifelé nyújtani. Nekünk ezt

másképp kellene megoldani. Mintha belül agyonszeretnék egymást. Az öregeket, gyerekeket paradicsomi állapotba helyezik. Azt hiszem, ennyi nem kellene. Szerintem nagyon sok energia marad kihasználatlanul. Az egész közösség komolyan segít kifelé, de ebből az egyes tagok csak meséléseken keresztül értesülhetnek, sokszor csak hangszórón át. Nekem nem tűnt úgy, hogy rengeteget dolgoznak, inkább azt gondolom, hogy az itthoni közösségi férfiak is, nők is sokkal többet dolgoznak, mivel a közösségi feladatokat munkaidőn kívül kell elvégezni. Szerintem Istvánnak sokkal több és nyugodtabb ideje lenne közösségi szellemi munkára a kinti időbeosztás szerint. Vajon megelégedettek?

Látszatra igen, személyes beszélgetésekkor igen, s teljesen meg vannak győződve arról, hogy jól csinálnak mindent. Nem sokat elmélkednek, csinálják a közösen elfogadott feladatokat. Keresgélem, hogy kinek alkotó a munkája? Azt hiszem, hogy akik valamihez jól értenek, azok kinőhetik magukat, feladat van bőven. Láttam, hogy ott is vannak lustább emberek. Az evangélium szerint figyelmeztetik egymást. Először négy szemközt. De gondolom, a lusta vagy kevésbé törekvő emberek a kötelező feladatokon kívül nem végeznek mást. Mindenből részesülnek ők is. Azt is gondolom, hogy aki aktív, sokat tesz a kötelező dolgokon kívül, az jut rendkívül jobb élményekhez, feladatokhoz, esetleg utazáshoz, vagy nem tudom mihez. De mindenben együtt döntenek. Nem lehet könnyű igazságosnak lenni.

Szinte mindenki játszik valamilyen hangszeren, de a közös kórusban biztos, hogy énekel. Sokat énekelnek, sokat zenélnek.

Egy falubeli nagyfőnökkel tudtam mindössze két alkalommal beszélgetni, de másodszor már nagyon mérsékeltent kérdeztem dolgokat, mert olyan erős meggyőződéssel beszélt, hogy nehéz volt a saját gondolataimat mondani, s láttam, hogy picit sem nyitott arra, hogy igazam lehet. Talán nem is lehetne különben ott élni, pláne vagyonszövetségben.

Vajon mi tudnánk vagyonszövetségben élni? Ebben ők előttünk járnak, s ha ezt ilyen szeretetben tudják élni, minden elismerésem mégis az övéké.

Utolsó napunkat Piással, Edinával, Andreással és legkisebb fiával töltöttük New Yorkban. Sétáltunk az Óceán partján, beszélgettünk, megvendégelt minket. Mindene a közösség, jól érzi magát, biztos benne, hogy Jézusért teszi, nagyon nyugodt. Megszerettük egymást. A repülőtéren elváltunk. Szerencsére jó korán kivitt minket a reptérre, így egész jó helyjegyet kaptunk a román gépen. Tömeg volt, de nagyon jó érzés volt arra gondolni, hogy hazaindulunk.

Értékelgettük a kinti napokat. Vidáman is, szomorúan is. Nehéz volt elválni. Megszerettük őket. Az izgalmaktól nem tudtunk aludni. Szép volt a naplemente, majd mindössze két óra múlva a napfelkelte. Leszálltunk. Szeretteink vártak minket. Csodálatos volt.

GYÖRGYNÉ KOLLÁR GABRIELLA

HÚSVÉT A BRUDERHOFBAN...

1998 augusztusában Gyurka bácsi biztatására az akkor 6 fős családunk elrepült az angliai Beech Grove nevű protestáns eredetű, megújult hutteri gyökerű családközösségbe. Erről a 6 hónapról akkor havonta beszámolót küldtünk lelki vezetőnk kérésére. Hiányos nyelvtudásunk és beilleszkedési problémáink kezdetben sok félreértést és nehézséget okoztak egymás megértésében, ennek ellenére rengeteg élménnyel, intenzív lelki fejlődéssel lettünk gazdagabbak. Ott éltük át életünk legszebb karácsonyát ami azóta is átmelegít, ha beszélünk róla. Így esett, hogy régóta tervezgettük: egyszer el kellene mennünk a Húsvétot is átélni a közösséggel, mert eddig csak mondták, hogy ez a legnagyobb ünnepük...és meséltek a vasárnap hajnali tűzről és közösen várt napkeltéről...

2015 tavaszán végre megvalósulni látszott a vágyunk, igaz költségtakarékosabb megoldásként 26 órát buszoztunk a családból négyen, de megérkeztünk az angliai Darvellbe. Ebben a faluban eddig csak rövid látogatásokat tettünk ezelőtt, most két hetet szándékoztunk tölteni a kb. 300 fős közösségben.

Virágvasárnap előtti csütörtökön érkeztünk egy derűs, tavaszias napon. Nagyon kedvesen fogadtak, sok régi ismerősünk lakott most éppen ebben a faluban is. A hostes családunk, egyben a szomszédunk nagyon kedves, készséges fiatal házaspár lelkesen mutatta meg a falu nevezetességeit. Másnap a munkabeosztásunknak megfelelően mindannyian mentünk a nekünk kijelölt terepre: Balázs 7 évesen az iskolába – nem kis szorongással, Virág (15) a konyhára, mert a középiskola a másik faluban működik csak - Zoli és én a faüzembe. Délben találkoztunk ismét, amikor ebédhez fűlig érő szájjal jött Balázs, mondván, hogy ő itt a mennyországban érzi magát! Ezt örömmel hallottuk – bár, mint később kiderült ebben nem kis része volt annak, hogy mivel ő nem tudott angolul, hagyták szabadon játszani, amíg a többieknek olvasni kellett...

A szombat esti vacsora már a közelgő ünnep jegyében telt. Régi szokás szerint minden szombati vacsora nyitott, tehát a faluból, a környékről bárkit szívesen látnak egy jó étellel és kedves műsorral. Az iskolások készültek nagyon mély előadással és látványos dekorációval a világ szenvedő részéről szemléltetve képeket. Érdekes volt látni, hogy a sérült gyerekek mennyire a közösség részeként élhetnek itt, egyenrangúak voltak az iskolában, a többiek figyelmesen segítették őket (két koreai lány volt halmozottan sérült a csoportban).

Virágvasárnap viharos szélre és hideg esőre ébredtünk. Délelőtt a családi meetingen gyönyörűen dekorált teremben valaki fölolvasta a napi evangéliumot, majd a közösség megjelenítette a jeruzsálemi bevonulást, ami azt jelentette, hogy pálmaágakat lengetve énekelve körbe-körbe jártunk. Mondták, hogy ezt máskor a szabadban számarcsikóval szokták végezni, de a szélsőséges időjárás miatt idén ezt nem merték kockáztatni.

A nagyhéten minden reggel fél nyolckor közös imával kezdte a napot a közösség és innen ment mindenki a munkahelyére. Ez már meghatározta a napot, bár ők reggel 6-kor énekszóval indulnak munkába minden nap (ezt hallottuk a szállásunkon). Az ideai nagyheti készülődést a szenvedéstörténetre valóságossá tette számunkra egy 54 éves beteg testvér: Günther szenvedése, aki már nagyon gyenge állapotban volt, amikor odaértünk. Megható volt, hogy eleinte tolokocsiban, később már mobil ágyban minden közösségi megmozdulásra elhozták fiatal fiúk, akik be voltak mellé osztva éjjel-nappal. Amikor az orvos jelezte, hogy bármikor átlépheti a kaput, aznap este a közösség minden tagja sorban kezét fogott vele és elköszönt. A gyerekek az iskolai osztályaikkal délelőttönként meglátogatták és amikor már nem volt olyan állapotban, hogy fogadni tudta volna őket, akkor énekeltek az ablaka alatt. Szeretettel hordozták mindvégig.

A nagyhéten minden nap érkeztek vendégek. Megjöttek a középiskolások a másik angliai falujukból (Beech Grove-ból) és lassan hazaszállingóztak az egyetemisták és távol élő rokonok is.

Esténként mindig várta valami meglepetés a közösséget: hol az iskolások, hol a felnőtt fiatalok tartottak műsort. Szerdán igazi Pászkalakomán vehettünk részt az egyiptomi kivonulás emlékére ÉTLAPPAL, ami azt jelenti, hogy lerajzolták és megmagyarázták gondos kezek, hogy mi micsoda az asztalon. Volt báránysült, keserű saláta, kovásztalan kenyér, bor és különböző magvak, aminek liturgikus jelentése van, ahogy a báránycsontnak, almának, méznek. Közben jiddis dalokat énekelt egy kis kórus, hogy még hitelesebb legyen az élmény. Kivételesen nem a szokott hosszúkás asztaloknál ültünk, hanem kör alakúaknál kis csoportokban, így lehetett egymást kínálni, beszélgetni közben.

Nagycsütörtökön Lord Supper (Úrvacsora) ünneplésre gyűlt össze a közösség, ami ritka és különleges alkalom. Nem dátumhoz kötik, hanem csak akkor tartják, ha semmi nem zavarja az egységességet, az összhangot. Ezen még Günther is jelen lehetett. Mi is meghívást kaptunk azzal, hogy a kenyeret és a bort csak a bekeresztelkedett testvérek közt osztják ki, de szívesen látnak az ünnepen. Nagy élményt jelentett számunkra az a léghő, amit akkor ott megtapasztaltunk. Amikor a végén körbejárva a teremben kezét nyújtottunk egymásnak "béke veled!" felhívással, ez ott akkor az Isten Országának földi megvalósulását jelentette... Este a "főtéren" kis táború köré padokat raktak és egymást váltva virrasztott a közösség csöndben imádkozva, ahogy a választottaktól kérte annak idején Jézus a Getsemáné kertben...

Nagypénteken munkaszüneti nap volt. Reggelire a helyi orvos családjához voltunk hivatalosak, akik folyósszomszédjaink voltak. 7 gyermekük közül a legfiatalabb Down-szindrómás. Együtt indultunk a délelőtti hangversenyre, ahol a közösség "Krisztus utolsó 7 szava a keresztfán" című oratóriumot adta elő gyönyörűen. Az előadás után ismét teára voltunk hivatalosak egy holland

származású családhoz, majd nagy sétát tettünk közösen beszélgetve Robertsbridge faluban.

Szombaton kirándulni vitt egy baráti család Hastings-be, a tengerpartra. Ez nagy élmény volt mindnyájunknak. Érdekes volt kitekinteni a kommuna világából egy átlagos angliai kisváros hétvégejébe a nyitott ajtókon át látható zsúfoltan telített játéktérmekek sötétségét, az utcákon szembejövők üres tekintetét és vendéglátóink vidám, jóindulatú mosolyát összevetni... Délután az iskolaigazgató családja hívott meg vacsorára, mert a másnapi ünnepi készülődés miatt kivételesen elmaradt a közös étkezés. Tele volt titkolózással a levegő, valami gyönyörű, mosolygós várakozás volt tele mindenki. A lányok virágkoszorút kötöttek másnap reggelre mindenkinek be volt készítve a hűtőszekrénybe, hogy el ne hervadjon...

Húsvét vasárnap korán keltünk, mert még napfelkelte előtt körbeállta a közösség a fiatalok által fölépített óriási máglyát a falu legmagasabb pontján és a lángokban gyönyörködve, énekelve vártuk, hogy a fény győzzön a sötétség felett. Jó volt újra gyönyörködni az egységes hangzásban és belefeledkezni a lélekemelő énekekbe. Ezután együtt vonultunk be az ebédlőbe, ahol gyönyörű tavaszi dekoráció várta a közösséget, amit a felnőtt fiatalok varázsoltak az előző napon óriási munkával, fantáziával és energiával. Ennél szebbet még nem láttam. A gyerekeknek a napos kiskacsák lettek a kedvencei az odavarázolt "Édenben" ahol együtt legelt a farkas és a bárány, meg az őzike is! Odabenn az ebédlőben egy 400 főre megterített esküvői dekorációt találtunk névjegykártyákkal és színharmóniával, illatozó frissensült croissanokkal és mindennel, mi szem-szájnak ingere. Nem gondoltam, hogy lehet még fokozni a sok meglepetést, ami egész héten várt minket, de ez tényleg minden képzeletet felül múlt. Reggeli közben a családokat megkérték, hogy ahol ebben az évben kisbaba született, mutassák be a közösségnek. A büszke édesapák ezért körbevitték az asztalok körül az újszülötteket, akiket mindenki mosolyogva megcsodált :) Délután a családok kirándultak. Többnyire gyalog, vagy lovas kocsival. Minket egy kis fogat vitt körbe egy kedves család meghívására, de mert sokan voltunk és sajnáltuk szegény lovat, így felváltva szaladtunk a kocsi mellett, közben gyönyörködve a rengeteg kisbárányban a falu körül. Gyönyörű napsütéses langyos tavaszi napot kaptunk ajándékba!

Hétfőn rendes munkanapra ébredtünk, de kora délután mindenki abbahagyta amit csinált egy gyors körtelefon hatására és összegyűltünk a nagyteremben, mert Günther testvér átköltözött az örök hazába. A közösségvezető jelentette be a hírt. Imádkoztunk, énekelünk. Mielőtt viszszaamentünk volna a munkánkhoz fölíratkoztunk órabeosztás szerint virrasztani a temetésig Günther mellett. A házigazdáink javaslatára mi velük együtt vállaltunk egy órát másnap.

Kedden az utolsó itt töltött napunk reggelén mentünk a szobájában felravatalozott Günthertől elköszönni. Életről szólóan megfogott ez az élmény. Tanúja lehettem, ahogy egész családok bejöttek kicsi gyerekekkel elköszönni,

ahogy beszélgettek az eltávozóról csöndben fölelevenítve a közös élményeket, ahogy a gyerekek elfogulatlanul nézték a báb testet, amelyből már elszállt a lélek... Nem tabu számukra a halál, hanem az élet része és természetes velejárója! Az aznap esti imánál az a két fiatalember, aki Günthert ápolta az utolsó időben bejelentette a közösségnek, hogy szeretnének megkeresztelkedni (ami náluk a fogadalomtételt jelenti), mert a haldoklót kísérés felnyitotta a szemüket az igazi értékekre...

Másnap könnyes szemmel köszöntünk el a nagyszámú baráti közösségtől, akiknek sokat köszönhetünk. Négy alkalommal jártunk már náluk, de mindig nehezen találjuk utána itthon a helyünket. Vágyakozunk egy hasonlóan elkötelezett jézusi szeretet-közösségbe, ahol lehet vállvetve, mindenünket megosztva bizalommal építkezve megvalósítani egy darabot az Isten Országából, hogy ne csak keressük, hanem megtaláljuk végre!

SIMONYI GYULA

A BRUDERHOFRÓL ZÖLD SZEMMEL...

Mi a Bruderhof? Az őskeresztények mintájára teljes vagyonszétosztásban és erőszakmentességben élő falucska. Ma közel 400 van belőlük, 4 - Anglia, Németország, Japán, Nigéria - híján mind Kanadában és az USA-ban. Ezek együtt alkotják a Hutteri egyházat. A leghitelesebb keresztény csoportok egyike, soha nem folyamadtak erőszakhoz. A följegyzett történetük fél évezrede során Jézus tanácsa szerint (vö. Mt 10,23) végigmenekülték a fél világot. Az uralkodók a katonaság megtagadásért bebörtönözték és kivégezték, a háborúskodók meg sokszor kirabolták őket. Ennek ellenére fennmaradtak, sőt annak ellenére is, hogy a legtöbbet a katolikus és protestáns állam-egyházaktól szenvedtek. Ezek általában leeretnekeztek és öldösték őket, ahol tudták, a szolidabb időkben csak a gyerekeiket vették el katonai segítséggel, pl. a jezsuiták, és zárták katolikus árvaházba átnevelésre, stb. Egységben

vannak még más nagyobb erőszakmentes keresztény egyházakkal is, mint pl. a mennonitákkal, és testvéri kapcsolatokat ápolnak az erőszakmentes mozgalmakkal a legkülönbözőbb felekezetekben.

Mennyire zöld a Bruderhof élet? Kicsit úgy, öntudatlanul, mint a természeti népeké, az életformájuk jelentősen ökológusabb, mint a környezetüké. Annak ellenére, hogy ok nem Amish-ok akik nem használnak autót, meg elektromosságot, hanem általában normál európai módon élnek. Pl. az üzemben sűrített levegős és elektromos gépek, az office-ban számítógépek, falvaik közt tartanak telefonon összekapcsolt 'interkontinentális' találkozókat, s a kisorádió adó-vevőkkel tartják a kapcsolatot a falun kívüli akciók során. Videokamerát használnak, projektort is, hogy az egész falu nézni tudja a felvételeiket, ill. a jó filmeket. De tévé és rádió nincs, mert az válogatás nélkül ont jót és rosszat. No de vissza az alapkérdéshez. Mennyire zöld a Bruderhofi élet?

A legalapvetőbb vonás: A magántulajdon hiánya, az egyszerűség, valamint a személyiség hangsúlya miatt, jóval kevesebbet vásárolnak, és nem a fogyasztásban találják az örömeiket. Pl. közös a játékkönyvtár, a felnőtt és gyermekkönyvtár, az olvasóterem, campingfelszerelés. Az öltözködés nagyon egyszerű, maguk varrják s javítgatják a ruháikat. Mivel faipari kisüzemük van, a bútoraikat, s játékaikat nagyjából maguk barkácsolják. Szerények az igényeik.

Nagyon természet közeli itt az élet, mint általában a kicsi falvakban. (Ne hosszú főutcás sorfalút képzeljétek el magánportákkal, hanem egy 'szanatóriumot', egy nagy parkot, amiben elszórtan van kb. 10 kisebb nagyobb épület s egy épületben 5-20 család is lakik, tízgyerekestől az egyedülálló fiatalokig vagy öregekig.)

Fű, fák, madarak (sok ablakban madáretető) állatfarm, mindenféle tengerimalacok; (kis kifutókban, ami a gyerekek agyon szeretetétől némiképp védi őket), néhol nyuszik, mókusok. Kis tavat csináltak úszáshoz, csónakázáshoz, halat is telepítettek bele. Nem idegenedtek el az időjárástól, "milyen szép esős napunk van ma" mondják, amikor a városi ember azt mondja: "rossz idő van". Sokan szeretnek mezítláb járni, s esernyő nélkül megállnak beszélgetni esőben is.

Nagyon szeretnek és tudnak énekelni, étkezés előtt és után is több szöveggel, fejből, pedig több ezer énekük van, ezek nagyobb része a természet szépségeiről szól. No meg a kirándulásról, vándorlásról; tengerről.

Ezt sűrűn gyakorolják is, de többnyire gyalog, kerékpárral, lovas kocsival (kb. 16 km a tenger). Az iskolai csoportjaik busszal mennek táborozni és azután a táborból gyalog kirándulnak. A családok eljárnak szedret stb. szedni az erdőre.

Nem használnak mérgeket a veteményesben se, a teljes parkban sem, elsősorban a gyerekek miatt (az amerikai falvak főrésze farmgazdálkodásban él, de ezek bio jellegről nem tudok semmit.)

Ott boldogok, ahol vannak, ez az életforma minimális közlekedéssel jár, kivéve a repülő utakat, mivel több kontinensen vannak). Itt az angliai Bruderhofban a 250 főre 1 busz, 3 kisbusz, 6 személyautó van, plusz a kisüzemnek 2 zárt kisteherautó, de ezek az autók közel sem futnak annyit, mint egy normál angliai családé.

Nagyban vásárolnak, a flakonokat újratöltik, kevés a csomagolás - szemét.

Nagyban mosnak, főznek, mosogatnak, ami energiatakarékosabb. Hogy ne vesszen kárba étel, néhány malacot is tartanak. Ami hulladékot lehet, a komposztba tesznek. A mosogatógéppel (alagútszerűen mennek át rajta az edényekkel rakott tálcák, és nem átfolyó rendszerű, hanem ugyanazt a vizet forgatja körbe szűrőkön az egész mosogatás során). Negyedóra alatt elmoszuk 250 ember edényeit. Családi mosogatásokkal, sokkal több idő, víz, energia lenne. Hűtőszekrénye 3-4 családnak van közösen a folyosón a napi ügyekre, a fő (szobányi) hűtő a közös rakárban van.

A kommuna ezenfelül lehetőség egy-egy változtatás nagybani könnyű megszervezésére, teljes körű átállásra: pl. hogy környezetbarát és energiatakarékos termékeket (mosószer, égőket - használnak is már ilyeneket - stb.) vegyenek, szelektálva gyűjtsék a szemetet.

Föltehetően egyre többször élnek is majd ezekkel a lehetőségekkel, mert nincs fogyasztói nyafogás - pedig minden döntésnél minden egyes személynek vétőjoga van, csak teljes egyetértés esetén vezetnek be egy változást. Pl. a múlt hónapban energiatakarékoságból úgy döntöttek, hogy kevesebb legyen a meleg vízfogyasztás, csak a kádaknál, zuhanyozókban, és mosogatókban hagyják meg a meleg vízcapot, s valóban az összes mosdóról leszerelték a tekerőt. Egy másik példa: tavaly elhatározták egyszerűbb étkezés elég, vacsorára azóta csak egy leves van. Ez nem veszélyezteti a közös étkezés örömét (ami Jézusnál is oly fontos volt, hogy megvádolták és borissza ember, és lakodalom képét használta a menny érzékeltetésére is), mert nagyon gyakori a 'lovemeal', az ünnepi étkezés a legkülönbözőbb okokból.

A körkép után egy kis ízelítő az ide vonatkozó elméletükből. Egyik nagy szellemi alkotójuk, Eberhard Arnold Isten újjáteremt, című könyvét fordítom, remélem még az idén meg is jelentetjük.

Németországban élt, 1935-ben halt meg, tehát a század első harmadában szinte prófétai előrelátással írta az alábbiakat. (A három pont kihagyásokat jelez) A Természetesen Élni című fejezetben

"1899-ben és az azt követő években, az ifjúsági mozgalom föllendült Németország különböző részein. Vágyódtunk kiszabadulni az egyházak és az iskolák igazságtalan körülményeiből. Hajtott bennünket a vágy, hogy mint természetes emberi lények éljünk, természetel együtt éljünk. El akartunk szabadulni az osztálykülönbségek rabszolgaságából, társadalmi környezetünkől, a magas utakra, mezőkre, erdőkbe és hegyekbe. Mit kerestünk a természetben? Szabadságot, barátságot, közösséget.

Együtt kirándultunk, nem egyedül, mint a remeték. Együtt kerestük az életet odakünn.

A háború utáni ifjúság utálta a nagyvárosokat, mint a test és lélek tisztátalanságának helyeit. Úgy érezték, a városok a mammon székhelyei. Ez nem egészen ugyanaz volt, mint Rousseau 'vissza a természethez' filozófiája, de valami hasonló. Vissza akartak térni azokra a helyekre, ahol közel lehettek isten teremtéséhez, ahol újra érezhetik, hogy isten a saját élő lehetétét lehelte az emberi lényekbe, és a növényekbe és állatokba. El akartak szabadulni a bűztől, a kosztól, a füsttől és az emberi művek ostobaságából. Lelkük visszahúzta őket a természethez, hogy szövetségbe lépjenek az ott működő lélekkel. Számukra a természetben működő lélek és isten lelke egy és ugyanaz volt. Isten először a földet és a növényeket és az állatokat alkotta, és aztán alkotta az embert. Mind harmóniában voltak. Az ifjúsági mozgalomban mindezek újra együtt voltak." (Előadás Amerikai útján, a dél dakotai Állami Egyetemen, 1931 április 21)

Egyszerűnek lenni, eredetinek, semmit nem csinálni, ami erőltetett, természetellenes, vagy mesterséges - ezek a közös életünk leg kezdetétől fogva nagyon fontosak számunkra. A teremtéshez és természethez közel akartunk élni. Vágyódtunk olyan természetesnek lenni istenben való hitünkben és a teremtés megértésében, hogy semmiféle vallási hatás ne tudjon eltéríteni minket egy gyermeki és egyszerű életmódtól.

Rájöttünk, hogy az egyházi közösségben való élet, csak akkor lehetséges, ha teljességgel természetes. Tudtuk, hogy a közösségi élet elveszett, ha belesüpped a mesterkelt kegyesség valamilyen formájába, ha olyan nyelvezetet vennénk föl, amely tele van mély gyökér nélküli kegyes szavakkal, amelyek nem eredeti módon a mi szívünkől jönnek.

S ahogy a nyelvvel, úgy minden mással is így vagyunk. Az ifjúsági mozgalom egyik hagyatéka a természethez való viszonyunk. Nem csupán romantikusságból élveztük a reketet és virágokat, erdőket és hegyeket. A természet megtapasztalása segített közelebb jutnunk a kezdetekhez, magához a teremtéshez. Nem akartunk semmi olyat tenni, amely nem egyenesen a legbensőbb forrásból származik. Értékelnünk kell a földön, különösen a fanhon és kertben végzett munkát a természethez való közelsége, belső eredetisége miatt. Ez nyújtja számunkra isten kezéből a napi eledelt, amely erőt ad megbirkózni mindazon feladatokkal, amelyekre a szív és az elme hivatott.

Az emberek azt mondták nekünk: "Ti a természet szerelmesei vagytok, vissza akartok térni a természethez!" Nem, nem ezt akartuk. Ellenkezőleg, egyre jobban felismertük, milyen szörnyen megromlott a természet a régi teremtésben (vö. Róm. 8, 20-22). Nem akartunk visszatérni a régi természethez (ezért mindig elutasítottuk a nudizmust), de éreztük, hogy a természet mögött az isten munkálkodik (vö. Róm 1, 20: zsol.19, 1-4). Minden természetes mögött éreztük a belső összefüggését, az Isten által akart egységét a sátn szembeszegülése ellenére. Isten szeretete testesül meg ebben az egységben. Az alkotó

életet Isten nyilatkoztatta ki. Mi nem dolgokat, nem a természetet imádjuk, hanem a Teremtő Isten misztériumát. A természetben is egymás mellett van jó és rossz, fény és árnyék. A természet nem ad nekünk tiszta fényt, hanem a fény és sötétség váltakozását. Ezért a természetet könyvén kívül is lennie kell egy kinyilatkoztatásnak. A természet könyve fontos, de nem elég. Mi Jézusban ismertük meg Istent, mint szeretetet."

(1992)

ILA VERONIKA

BRUDERHOF – KERESZTÉNY KOMMUNA ANGLIÁBAN

Az angliai Darwell Bruderhofban, egy keresztény kommunában kicsivel több, mint négyszáz ember él együtt. Életük alapja az Újszövetség tanítása a felebaráti szeretetről, az erőszakmentességről, a közös szolgálatról és a házassági hűségről.

Kelet-Sussexben, London és a sziget déli partja között félúton, egy Robertsbridge nevű városka mellett található egy kis közösség: a Darwell Bruderhof. Valamivel több, mint négyszáz ember él itt együtt a "barátok földjén". A közösség alapja a család, de életük minden percét a közösség osztja be. Együtt dolgoznak, közösek az imádkozások, az étkezések, a kávé(tea)-szünetek, a délutáni és hétfévi beszélgetések. Az egyéneknek, családoknak nincs tulajdonuk, nincs pénzük, nincsenek kulcsaik, nincsenek anyagi gondjaik. Minden a közösségé.

A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. Senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak, hanem mindenük közös volt. (ApCsel 4,32)

Tíz évvel ezelőtt négy kisgyermekünkkel (kettő-, négy-, hat-, nyolcévesek voltak akkor) éltünk velük-náluk egy hónapig. A Bulányi Gyurka bácsi-féle Bokor mozgalom kereste arrafelé útját, így kerültünk kapcsolatba velük. Nagy szeretettel fogadtak minket, és jól éreztük magunkat, bár a gyerekeknek nehéz volt a nyelvi elszigeteltség miatt. Két legnagyobb gyermekünk (tizenhat és tizennyolc évesen) az idén nyáron ismét meglátogatta Darwellt. Ők szerettek volna saját élményeket egy élő, Jézust követő közösségről, én pedig szerettem volna, ha van egy nagy közös kihívás-élményük, mielőtt az első felnőtt gyermekünk kirepül a fészekből.

A Bruderhof Közösséget (Community) Eberhard és Emmy Arnold alapította 1920-ban, a németországi Sannerzben. A Hegyi Beszéd tanításai alapján megváltoztatták életüket: „kiszálltak a fogyasztói társadalomból”, és elhagyva középosztálybeli fővárosi életüket, vidékre költöztek. A hét felnőttből pár év alatt néhány száz fős közösség lett, akik földművelésből, állattartásból és könyvkiadásból tartották fenn magukat. Pénzük sosem volt elég, hiszen ajtajuk mindig nyitva állt árvák, egyedülálló anyák és minden szükségben levő előtt. Az 1930-as években

szembekerültek a hatalommal, mert nem léptek be a hadseregbe, iskolájukba nem engedtek be náci tanárt, és nem köszöntek "Heil Hitler!"-rel. Angliába menekültek, ahol megint sokan csatlakoztak hozzájuk, de a II. világháború kitörése miatt innen is tovább kellett menniük. Paraguay volt az egyetlen ország, amely befogadta őket, így az őserdőben kellett új életet kezdeniük. Példájuk nyomán sokan ember találta meg a maga útját, és ma már több közösségük él szerte a világban: az USA-ban, Angliában, Németországban, Ausztráliában és Paraguayban.

Dolgoztunk a faüzemben

Szeretni és szeretve lenni – így foglalta össze tizenhat éves lányom a velük töltött két hetet. Mindenkit örömmel fogadnak, mert az a céljuk, hogy a közösséget és ezzel Jézus szeretetét minél több emberrel megismertessék. Nem vendégnek hívnak, hanem hogy részt vegyél életükben, aminek az engedelmesség és a szegénység (egyszerűség) az alapja. Szigorú a napirend: hétfőtől szombatig reggel 8-tól délután 5-ig tart a munka, közben persze közös ebéd és délelőtt-délután egy-egy „tea-idő”. Este közös vacsora van (nagyszerű a négyszáz fős ebédlőben együtt énekelni), és sokszor még utána is együtt maradnak imádkozni, énekelni, beszélgetni. Énekelni nagyon szeretnek, és nem csak az imát. Az imádságot inkább saját szavaikkal mondják, mindig az, akinek éppen ez a feladata.

Tea-szünet

Csak a családé a reggeli és néha a vasárnap. A gyermekek pár hetes koruktól közösségben élnek, van saját bölcsődéjük, óvodájuk, iskolájuk, középiskolájuk. Kevesen járnak egy-egy csoportba, így nagyon jó a kapcsolatuk a gondozókkal-tanítókkal. A kisebbek nyáron is együtt vannak, a középiskolások ilyenkor már részt vesznek a munkákban. Dolgozni lehet a faüzemben (nagyon jó minőségű gyerekjátékok és -bútort gyártanak), a konyhán, a mosodában, a földeken. Illetve gondozni kell az időseket, a kisgyerekeket, és dolgoznak az irodában és a könyvkiadóban (Plough Publishing) is. Jókedvűen, mosolyogva, mindenki dolgozik, mert úgy tartják, hogy a munka a láthatóvá tett szeretet. Nem küzdenek a pénzért, hiszen amire szükségük van, azt megkapják. Élvezik az életet tévé, számítógép, gyűjtögetés nélkül. Az egyes emberek, a családok nem akarnak ötről hatra jutni, a közösség mégis él és gyarapodik. Sokat tanulhatunk tőlük.

Zöldséges kert

És hogy miért nem élünk ott? Egyrészt, mert itt van a hazánk, másrészt nem szeretjük, ha megmondják, mit kell tennünk. Az ottani életben nincs elég kihívás, nincsenek kérdések, túl sima minden. Pontosan tudod, hogy mit fogsz csinálni tíz év múlva, nincs miért töprengened, küzdened. És bár személy szerint szeretnek, és nagyra tartanak, de mégis csak egy alkatrész vagy, egy kicserélhető része a nagy egésznek.

Lehet, hogy jó lenne egy hasonló kommunát Magyarországon is megvalósítani, de talán nem olyan ez a nép. Azért mindennapi életünkben igyekszünk hasonlóan élni: adni, amink van, szolgálni, amivel tudunk. Nem jutni egyről kettőre, szerénynek és szegénynek maradni. És egy ilyen kicsi faluban, mint ahol mi élünk, egy ilyen jelentős szerepben, mint a házi orvosé, talán van egy kis hatásunk mások viselkedésére is. Én azért még álmodom egy otthonról, ahol megpihenhet, akinek máshol nincs helye: idősek, betegek, sérült gyerekek. Egyelőre még nem tudnánk erre elegendő időt és energiát fordítani – Istennek hála, a gyerekeinknek még nagy szükségük van ránk.

Az első törvény: a Szeretet. Tilos a pletyka: soha nem szabad senkiről a háta mögött beszélni, még családon belül

sem. E nélkül a szabály nélkül nincs hűség és nincs közösség. A közvetlen megszólítás az egyetlen járható út: ez az a testvéri szolgálat, amellyel tartozunk annak, akinek gyengesége rossz érzéseket kelt bennünk. A másikkal közvetlenül mondott nyílt szó elmélyíti a barátságot, és nem bánt meg. Csak ha ketten nem tudnak egyezsége jutni, akkor szükséges bevonni egy harmadikat, akiben mind a ketten megbíznak. Ezen az úton eljuthatnak a megoldáshoz, mely még jobban egyesíti őket. (Eberhard Arnold - Mt 18,15-16 alapján)

„Ha a családok együtt imádkoznak, akkor megmaradnak az egységben és a tisztaságban, és úgy szeretik egymást, ahogy az Isten szereti mindegyikőjüket. A tiszta szív Isten szeretetét hordozza, és ahol jelen van a szeretet, ott van az egység, az öröm és a béke is.” (Teréz Anya a Bruderhofról)

2011. október

INCZÉDY PÉTER

LEVÉL GYURKA BÁC SINAK...

Legutóbbi találkozásunkkor sokat beszélünk az életközösségről. Azután meg is írtad a szerkesztőbizottsági találkozón felvetődött gondolatokat. Az életközösségről, mint az Isten országának megvalósításához vezető út legfontosabbnak tartott feltételéről. Persze az életközösségnek is van egy fontos feltétele. A vagyonszövetség. Eddig rendben is lennénk. A léptékkal van gondom. Hat és fél milliárd ember és egy darab Föld. Ennyi embernek kellene manapság osztoznia a Földvagyonon. Vajon hányan leszünk akkorra, amikor ez megvalósulhat. Mert ma azt gondolom, csak a kényszer veheti rá, ismertetheti fel szükségességét az egyenlő - képletesen szólva az egy dénárral per fő - elosztásnak. Addig még többen leszünk s még kevesebb lesz a felhasználható Föld vagyon.

Olvasom, hogy ma húszezerre becsülik annak a vagyonos körnek a létszámát, amely mintegy háromszáztrillió dollár fölött rendelkezik. Vagy már a vagyon rendelkező föltűtők? Ki tudja. Persze most ne gondoljunk valami új tünetre. Nem új tudat-módosulatról van szó, hiszen régi témája már ez az íróknak. Amikor a legkisebb vagyon vagyonnal társult. Sokszor megtörtént ez a legkisebb társadalmi életközösségekben, a családok alakításában is. Fél hold föld, fél hold földet vett feleségül. Vagy az egyke zsákutcát választotta az osztozás elkerülésére. Ez-ideig a tulajdon gyarapítása rendre a háborúk sorát gyarapította. A tulajdon közössé nyilvánítása pedig az emberek - munkatáboroknak álcázott gyűjtőhelyeken - a megsemmisítésükhöz vezetett az eddigi történelmi tapasztalatok szerint. Olvasok olyan hírt is, hogy még napjainkban is rábuknak minden technikai civilizációt elkerülő, elutasító indián törzsekre a perui őserdőben. Működő élet- és vagyonszövetségekre. Mert ott bizonyára a létük feltétele az élet- és vagyonszövetség. Vagyis nincs is más vagyonuk, mint a közösség. Ilyenkor világosan látszik, hogy az igazi

vagyon nem a megszámlálható pénz. És ilyenkor azt gondolom, hogy amilyen messze van ez az életforma mindennapjainktól, olyan messze lehet még az út másik vége. A cél. Az amikor mindenki egyformán vehet a közösből. Csakhogy melyik az út eleje és melyik a vége? Az indián közösségtől induljunk-e vagy oda kellene érkeznünk?

Nem tudok válaszolni ezekre a kérdésre sem. Az osztózáséra sem. Innen a magam látószögéből csak azt látom, hogy rossz az irányzék. Vajon tudja-e az a húszezer vagyon-ember, hogy a vagyona pénzben számolva mennyit ér? Hiszen már ma is többre kerül egy réz egy forintos, mint amennyi rá van írva. Talán nem is annyira a hatalom, hanem annak gondolkodása ellen kellene bizonyágot tenni. Cselekvéssel. Minden más elcsépelte közhelyként hangzik. Ez is amit eddig írtam. De erről szóltál már akkor, amikor a metanoiaról beszéltél. Ha pedig magamból indulok ki, hiszen senki sem tud kibújni a bőréből. mégis csak azt gondolom, talán mégsem lehetetlennek látszó világmegváltásról van szó. Nem is a mindennapos templomba járásra, a kötelező rózsafüzér imádságos délutánokra gondolok, hanem a lélek igényének felismeréséről. Annak a belső rezdülésnek hallásáról, ami az embernek örömet okoz. Olyan ez mintha egy másik frekvencián szólna a zene. A denevér azt is hallja, amit az ember füle nem észlel. A többi lehet, hogy dübörgés csupán, a pénzben mért zaj. Ez a belső, lélek hangszerelte zene pedig öröm. Nekem is és annak is akinek segíthetek. Mert nem jött még rá magától, nem mutatta meg neki senki, hogy a belső béke mekkora nyugalom s öröm. Ferenc bizonyára hallotta s ő képes volt ki is sugározni.

Ennyi jutott eszembe leveled olvastán. Sajnálom, kicsit bánt - írhattam volna úgy is, hogy kicsit szégyellem - hogy nem tudtam közösségnek hasznos, megfogható, cselekvésre indító gondolatokkal segíteni - és válaszolni leveledre. Szeretettel...

DÖRY ISTVÁN

ELSŐ ÉS UTOLSÓ LEHETŐSÉG...

Közismert tény, hogy a gazdag országok szívesebben adnak nagy összegeket a Harmadik Világ „megsegítésére” – ezek a nagy összegek könnyebben adminisztrálhatók, de a korrupciónak is tágabb teret engednek – és ezek a fejlesztési segélyek sok esetben az autózással és a fosszilis energiák fokozottabb felhasználásával kapcsolatosak. Tehát segély az autópályákra, segély az autógyártásra, erőművekre, olajkitermelésre.

A döntéshozók autósok. Jó szándékukat tükrözi, hogy ami nekik jó és kényelmes, ami az ő nemzetüket felemelkedéshez segítette(?), azt szeretnék a Harmadik Világba is eljuttatni, közben kényelmes megrendeléseket szerezni saját iparuknak. Valami lelkiismeret-furdalást ugyan éreznek, hogy ami nekünk nem fenntartható, ami a véges, meg nem újuló források kiaknázása, azt talán nem kellene direkt rátukmálni azokra az országokra, ahol még nincsen

elterjedve a fosszilis infrastruktúra: a meg nem újuló kőolaj, földgáz, szén elosztóhálózata még nincsen kiépítve. A helyzet azonban ennél sokkal komolyabb, nem kicsi az a lelkiismeret-furdalás, amit éreznünk kell minden olyan támogatásnál, amely autógyárakat és benzinkutakat, erőműveket és sztrádákat finanszíroz távoli, szegény országokban.

Miért? Mennyivel rosszabb nekik ott az autó, mint nekünk itt? Nagyon kényelmes a gépkocsi, bár kicsit bűdös. Kellemetlen dolog a dugóban várakozni, nem szép döntés régi belvárosokat szét dúlni a parkolókért, de ha mi kibírtuk, a kínaiaknak, braziloknak is csak fellendülést fog hozni az iparosítás, nekünk pedig üzletet és a kamatok megtérülését. Nem így van?

Nem így van! A Harmadik Világnak halálos méreg az a fenntarthatatlan fejlődés, amit rájuk kényszerítünk. Mi sem büszkélkedhetünk azzal, hogy mit is értünk el a családonkénti egy autóval, majd a személyenkénti egy autóval. Nem sok jót. Nem előre ment a világ általunk, sokat fogyasztottunk, sokat pazaroltunk, sokat ártottunk magunknak és élőlénytársainknak, sok szén-dioxidot pumpáltunk a melegedő Földgolyó légkörébe. Nem követendő utat mutattunk az utánunk jövőeknek. Sőt, most halálos csapdába kényszerítjük a kiszolgáltatott országokat, akik reklámújságokból, műholdas adásokból, internetről értesülnek a mi irigylésre méltó, pazarló, megfontolatlan életmódunkról. Megpróbálnak utánozni minket, sorban állnak az államkölcsönökért, engedelmesen autópályákba ruháznak... - mind hiába. Csak a baj lesz nagyobb, sőt végzetes, éppen ott, ahol már valamilyen jónak kellene következnie. A meg nem újuló, fosszilis, autós infrastruktúra ugyanis ezt okozza a Harmadik Világban: hatalmas benzinéhséget, amikor a kőolajforrások néhány országra és néhány nagyvállalatra szűkülnek, az árakat pedig bármédig lehet emelni. Továbbá környezeti és szociális katasztrófát olyan országnyi területen elterülő metropoliszokban, ahol a világ legnagyobb dugói és legmocskosabb, rosszlevegőjű utcái összpontosulnak. Világpiaci függőséget, ipari rabszolgaságot is hoz ez a „fejlesztési irány”, a bármikor bekövetkező tőzsdeomlásokat pedig legjobban az ilyen fejletlen vagy aránytalanul fejlesztett országok lakosai sínylik meg. Az autózás, iparosítás önkiterjesztő folyamat: egy országot ellátni utakkal, kutakkal, vezetőekkel nem évszázadokig tart, nem kell megvárni generációk felnövekedését. Amikor bekerül a fogyasztói körbe a Harmadik Világ, akkor egyszerre egymilliárd kínainak, és egymilliárdnál is több indiainak, latin-amerikainak, afrikainak lesz benzinszüksége és további háztartási energiaigénye, ami a Földet tönkre teszi. A növekmény itt nem a szokásos piaci bővület, egy-két kis posztszocialista ország piaci bekebelezése. Ez maga az emberiség, a többség, aki eddig kívül rekedt a túlfogyasztó társadalom orgiáján. Ezen a ponton billen át a globális mérleg nyelve, ebben a pillanatban jelentik be, hogy ez, az, amaz végleg kimerült. Ekkor szökik az olaj az egekbe, a csődöt hozva az emberiség nagyobbik felére. A sivatagosodás, a tengersizintek emelkedése is főként

ezeket az országokat érinti, nem azokat az európaiakat, észak-amerikaiakat, akik a fosszilis fenntarthatatlanság folyamatát elkezdtek, kiélvezték, végül a legrosszabbkor másokra is rákényszerítették. S még nagyobb a baj. Ezzel a lehetőséggel játsszák el a fejlődő országok az utolsó lehetőséget. Az első és utolsó lehetőséget a megújuló energiákra, szerény életvitelre alapozott egybefüggő, önálló gazdaság kiépítésére. A fenntartható életmód és infrastruktúra kiépítésére olyan helyeken, ahol a lakosság fogyasztási színvonala még a normális szinten lenne, lett volna, csak a módokon és arányokon kellett volna változtatni. Az utolsó történelmi lehetőség vész el arra, hogy az emberiség nagyobbik fele mutasson jó példát a tévútra szaladt kisebbségnek. Lehetőség arra, hogy egyensúlyba hozzuk a Földet, és akkor talán magunk is megtaláljuk a fogyasztói társadalomtól különböző, szerényebb, de stressz mentesebb, jó utat. És még akkor is nekünk lesz jobb, ha leborul a mérleghinta: szociálisan, környezetvédelmi és egészségügyi szempontból felkészülten várhatjuk az áttérés óráját. Amikor a föld alatti „ajándék-javakat” el kell felejtünk. Amikor olaj csak volt, urán csak volt, réz csak volt, 220 volt is csak volt, minden csak volt. Rengeteg lemondással fog járni az átállás, de amikor ránk talál a kötelező megújulás, az újra és újra és újrahasznosítás korszaka, sok felhalmozott tartalékkal, tudással, kipróbált módszerekkel rendelkezve el tudjuk viselni. De mindez csak nekünk lesz így, nem az afrikaiaknak, kínaiaknak. Mert autósztrádákat és benzinalókat adunk nekik fejlesztési segély címén, nem pedig megújuló technológiákat a létező és még normális, jelenlegi életszínvonaluk mellé.

Nem csak az a baj, hogy hozzászoktatjuk magunkat, mint egy rossz drogos, az irreálisan megemelt energiafogyasztáshoz, amely aztán még a fejlett alternatív energiatermeléssel sem lesz mennyiségileg kielégíthető, hanem az is aggasztó, hogy ha a Föld nagyobbik része ezt nem bírja tovább, akkor majd az asztalunkra csap. Talán, ha nincs elég biomassza Európában, akkor más országokban akarunk majd az élelmiszer helyén dízel-repcét termeltetni, mint ma a millió tonnányi kakaót vagy banánt? Mi hát a megoldás? Mit kellene támogatnia a tisztelt világbanknak és ENSZ-koordinátoroknak? Faluközösségeket, akik a nekik jutó területen, a megfelelő létszámban és fogyasztással élnek. Ahol az egészségügy és az oktatás minimális iparcikkigényét a megújuló források és természetes nyersanyagok segítségével a társadalom maga is ki tudja termelni, soha meg nem újuló energiaformák és nyersanyagok behozatala nélkül. Abban is lehetne segítenünk, hogy az ilyen módon tényleg „fejlődő országok” ne garázdálkodják el a saját ásványkincsüket a jövő elől, még ha a világpiacon mi mindig szívesen és olcsón meg is vennénk azt tőlük. Azokat az országokat kellene bemutatnunk, ahol nem folyik urbanizációs népvándorlás, nem robban a népesedési bomba, nem nyílik a szociális olló. És ezeket a folyamatokat megerősíteni, támogatni, példaként felmutatni – követendő példaként magunknak is.

Leállítani a versenyt, visszalépni, pihenni, a Földet pedig pihenni hagyni. De hát ebben nincs semmi üzlet! ... Ebben nincs semmi üzlet.

GROMON ANDRÁS HOGYAN KELETKEZHETETT A HÚSVÉTI HIT?

A Jézus feltámadásáról szóló evangéliumi beszámolók kapcsán érdemes egyszer végiggondolni, hogyan is keletkezhetett az apostolok és az ősegyház húsvéti hite, azaz Jézus feltámadásáról vallott hite.

Az egyház hivatalos tanításának elfogadása esetén nincs probléma, a kérdés ekkor voltaképpen nem kérdés, és ha mégis, a válasz roppant egyszerű: Isten bármit megtehet, egy halott föltámasztása egyáltalán nem okoz gondot neki.

Akinek azonban gondot okoz, hogy vakon igaznak tartsa és aztán felelősséggel vallja, hogy itt egy hulla a teremtés (megszokott) rendjével ellentétes módon „feltámadt”, és olyan szellemalakká változott, amely képes tetszése szerint a túlvilágban vagy e világban mozogni, önkényesen láthatóvá vagy láthatatlanná lenni, és ha kell, megtapogattatni magát (Lk 24,39: „Tapintsatok meg!... A szellemnek nincs húsa és csontja, mint nekem”), s a végén a felhőkben lebegve a mennybe távozni (Lk 24,51; Csel 1,11) – annak számára mégiscsak értelmes a kérdés: Hogyan jött létre az ősegyház húsvéti hite?

Annyi bizonyos, hogy Jézus megfeszítése után valami nagyon szokatlannak, rendkívülinek kellett történnie. Ugyanis néhány hét múltán ugyanott, ahol Jézust mint eretneket kivégezték, létrejött az „ősegyház” olyan zsidókból, akik keresztre feszítése ellenére Messiásként tisztelték Jézust, holott korábban meg voltak győződve arról, hogy a Messiás nem szenvedhet (vö. Mt 16,22). Ez a szokatlan, rendkívüli csak az lehet, amit hagyományosan úgy mondunk: Jézus feltámadása. Csakhogy mit jelent ez a feltámadás? (Tehát nem a halottak feltámadása általában!...)

A modern teológusok viszonylag könnyen megoldják a problémát: vagy látomásaik voltak az apostoloknak, s ezekben Jézus feltámadottként jelent meg nekik, vagy belső, lélektani folyamatok eredményeként alakult

ki bennük Jézus feltámadásának hite (például: „Isten nem hagyhatta cserben ezt a nagyszerű prófétát, tehát élnie kell, ahhoz pedig fel kellett támadnia”; vagy: árulásuk miatti súlyos lelkiismeret furdalásukat kompenzálták: „biztosan él”) – és ezt a hitet öltöztették aztán megfelelő történetekbe.

Ezek az értelmezések nem zárhatók ki, de nagyon súlyos további problémákat vetnek föl: a) Egy csokorra való, ami a történeteket illeti: Minek kitalálni a zsidó jog szerint tanúként számba nem jöhető asszonyokat, akik elsőként hallják a húsvéti üzenetet és látják a Feltámadottat? Minek kitalálni egy üres sírt, és megadni tulajdonosként a Főtanács egyik gazdag tagjának nevét, hogy a kételkedők utánajárhassanak? Minek kitalálni a test „elcipelését” (Jn 20,13.15), ahelyett hogy a Feltámadott diadalmos vonulásáról vagy netán repüléséről beszélnének? Minek kitalálni egy fiatalembert (Mk 16,5) egy angyal (Mt 28,2) helyett? Minek etetni és itatni a Feltámadottat, sőt lépes mézet nyalogatni vele, hiszen a kételkedőkben ez csak nehézségeket okoz (Lk 24,42-43; Csel 10,41)? Miért jelenik meg a Feltámadott mindig titokban, „bujkálva”, ha egyszer „dicsőségesen” támadt fel, és már semmi baj nem érheti? Miért nem találták ki a Feltámadott csodatételeit? – b) Bár nem lehetetlen, de lélektanilag elég problematikus egy ilyen, a teológusok által feltételezett módon létrejött „húsvéti hittel” előállni, s még inkább vállalni ezért a hitért az üldöztetést és a kivégzést, vagy akár csak annak veszélyét is. – c) Szinte képtelenség egy ilyen módon létrejött hittel odaállni az események többi tanúja, vagy csak egyszerűen kortársa elé, amikor is egyrészt nem lehet „messziről jött emberként” azt mondani, amit akarunk, másrészt nincs adva egy ájtatos hallgatóság, amely az egyház hite alapján már úgyszólván tudja, hogyan állnak a dolgok, vagy legalábbis kész elfogadni a Tanítóhivatal szavát, hanem tenyeres-talpas emberekről van szó, akik számára még az is kétséges, hogy egyáltalán van-e feltámadás, és ezért bármikor megkérdezhetik: „Mondd csak, Péter, ezt tényleg láttad, vagy csak álmodtad, netán látomásod volt!?” és az utóbbi két esetben aligha csatlakoznak lelkesen Jézus feltámadásának hitéhez.

Reális és elfogadható magyarázatot jelenthet viszont ez: Jézus nem halt meg a kereszten; a sírban magához tért; Arimatheai József elvitte és elrejtette; a gondos ápolásnak köszönhetően fölépült; az apostolok tényleg találkoztak vele, látták, tapintották, vele ettek-ittak (Csel 10,41). Ha mindezt tényleg megtapasztalták, akkor bátran előállhattak „feltámadásának” hírével.

Néhány azon mozzanatok közül, amelyek egyébként hihetővé teszik, hogy Jézus túlélte kivégzését: nem kínlódott napokig a kereszten, hanem a szombat közeledte miatt hamar levették; nem törték el a lábszárcsontját, mint sietség esetén szokás volt; akadt, aki (státusa alapján) elkérhette Jézus testét Pilátustól, különben feltehetően a kivégzett bűnözők gödrébe vetették volna; Pilátus kiadta Jézus testét, noha ez nem volt kötelessége, és kockázatokat rejtett magában; nem földbe temették, hanem

sziklasírba; nem volt idő megmosni és szabályosan eltemetni, különben múmiaszerűen bepólyázták volna, a sírt pedig a következő temetésig nem nyitották volna ki; a lándzsaszúrás nem ért szükségképpen életfontosságú szerveket, János evangélista csak Jézus „oldalának” megnyitására szól (19,33).

Itt azonban most nem az érdekel, hogy lehetséges-e ilyesmi, hanem az, hogy ha így történt, ha ez a természetes folyamat zajlott le, akkor az apostolok miért nem így mondták azt el, és miért beszéltek Jézus „feltámasztásáról”. A válaszkísérlet előtt azonban még két dolgot vegyünk tekintetbe!

Az egyik: Vannak utalások arra, hogy az apostolok tényleg úgy gondolták, sőt hirdették, hogy Jézus nem halt meg és nem támadt fel, hanem az említett természetes folyamatról volt szó: a) Az első és leghitelesebb híradásban (bár itt az asszonyokról van szó, de hát mégiscsak ez a húsvéti hit kiindulópontja) nem az áll, hogy Jézus „feltámadt” (anesté) vagy hogy „Isten feltámasztotta” (anestésen), hanem hogy „fölébresztetett, fölkelletett, fölgyenesített, fölébredt, magához tért” (égerthé: Mk 16,6), és ugyanezt a szót (égeiren) használja Péter apostol az Apostolok cselekedetei szerint Kornéliusz házában: „Isten fölébresztette, fölgyenesítette őt...” (10,40; ld. még 13,30.37 – noha a Csel, s benne Péter is a „feltámasztotta” kifejezést is használja, vö. 2,24.32; 10,41; 13,34). – b) Péter első nyilvános beszéde (Csel 2,22-36) eléggé egyértelműen utal arra, hogy Jézus nem halt meg: „Ti keresztre szögeztétek... De Isten feltámasztotta őt, feloldván (aor. part.) a halál fájdalmait... Nem adta oda a Hádésznek, és teste nem látott rothadást” (2,24.27.31), magyarul: a keresztre szögezés nem érte el a célját, Jézus megölését, mert Isten „feltámasztotta” őt, feloldván = megszüntetvén (értsd: azzal, hogy megszüntette) azokat a „szülési fájdalmakat” (ódinas), melyek általában a halálhoz vezetnek; ugyanilyen világos: „nem adta oda a Hádésznek, nem hagyta beleesni a Hádészba”, azaz a holtak birodalmába = még nem volt halott; ugyanezt jelenti, hogy „teste nem látott rothadást”, azaz nem indult oszlásnak, nem érte a végérvényes halál.

A másik: Bárki bármikor bármilyen eseményt mond el, vagy pláne értelmez, ezt mindig egy adott „paradigmán”, értelmezési és közlési mintán, sémán belül, annak segítségével teszi (akár tudatában van ennek, akár nincs); ez a paradigma sok tényezőből tevődik össze, de két eleme kiemelkedő fontosságú: az egyik az adott ember (és az adott kor) világképe (vagy természetképe, kicsit talán leegyszerűsítve: természettudományos ismeretei), a másik az adott ember világnézete, közelebről (filozófiai és) teológiai felfogása (még konkrétabban: dogmatikája); persze a kettő sokszor átfedi egymást. Egyszerűen szólva: mindenki aszerint értelmez és mesél el egy eseményt, hogy „milyen (ideológiai) szemüveggel nézi” (ennek a szemüvegnek a legtöbb ember nincs tudatában, és még aki tudatosítja is, és „le akarja venni”, azaz tárgyilagos, tárgyyszerű akar lenni, annak is csak egy bizonyos határig sikerülhet).

Lássuk most már, miért is beszéltek az apostolok mégis Jézus „feltámasztásáról”, ha egyszer feltételezhető, hogy tudták: „csupán” magához tért?!

Az általános zsidó gondolkodásmód (paradigma) szerint a világ minden jelensége és eseménye mögött Isten áll közvetlen okként: mindent Ő „mozgat”, Ő intéz (ha nem kell is ezt feltétlenül fizikai oksággént fölfogni); ld. például az olyan ószövetségi leírásokat, miszerint „az Úr erős keleti szelet támasztott” (2Móz 10,13), „az Úr zavart keltett az ellenség táborában, kidöntötte harci szekereik kerekeit” (2Móz 14,24-25), „az Úr fürjeket vezérelt a vándorló nép táborába” (4Móz 11,31; talán ez a szemlélet mutatkozik meg Jézus egyik-másik kijelentésében is: „Atyátok nélkül még egy veréb sem hullik a földre”, Mt 10,29; vagy: „Isten öltözteti a mezei virágokat, táplálja az ég madarait”, Mt 6,26.30). Ha tehát az apostolok úgy tudták-gondolták is, hogy Jézus nem halt meg a kereszten, hanem csak tetszhalott volt (kómában volt), és később, a sírban nem föltámadt, hanem csak magához tért (égerthé, „fölbredt”), akkor is magától értetődően (vö. tudattalan paradigma!) és tiszta lelkiismerettel fogalmazhattak úgy, hogy „Isten föltámasztotta” Jézust.

Sőt! Az általános felfogáshoz és beszédmódhoz képest két oknál fogva is „fokozott joggal” beszélhetek így: a) A keresztre feszítés túlélése egészen rendkívüli, ritka, mondhatni egyszeri esemény volt (bár Josephus Flavius említ eseteket), tehát joggal beszélhetek (a saját paradigmájukon belül) „fokozott” isteni közbeavatkozásról. – b) Ugyancsak a zsidó közfelfogásra alapozva joggal láthattak „bizonyító csodat” (közvetlen isteni beavatkozást) Jézus életben maradásában, azaz úgy láthatták, hogy Isten igazságot szolgáltatott az ártatlan prófétának (messiásnak?) ellenségeivel szemben (vagyis „istenítéletet” láthattak benne a nagyra becsült Főtanács ítéletével szemben).

De ha nem úgy gondolták volna is az apostolok, hogy Jézus csak tetszhalott volt, és ezért még a fent idézett szövegeket is (Mk 16,6; Csel 2,24-27.31; 10,40) úgy kellene értelmezni, hogy Jézus valóságos haláláról és feltámasztásáról beszéltek, az sem lenne perdöntő bizonyíték Jézus halála és feltámadása mellett; abban a korban ugyanis igen kezdetlegesek voltak a biológiai-orvosi ismeretek, ennél fogva egyáltalán nem magától értetődő, hogy biztosan meg tudták állapítani a halál beálltát, különösen a nagypénteki „kapkodásban”. (Ugyanez vonatkozik a Jézus oldalát lándzsával megszúró katonára vagy a kivégzést vezető századosra is; vö. még Jairus lányának története: a hírhozók azt mondják: „már meghalt”, Jézus: „csak alszik”, Mk 5,35.39). Könnyen megeshetett hát, hogy Jézust csak halottnak tartották, azután ténylegesen találkoztak vele testi mivoltában (csak ebben az esetben mondhatta Péter hazugság nélkül: „Vele ettünk és ittunk... feltámadása után”, Csel 10,41), a kettő között történeteket pedig (a zsidó paradigmában gondolkodva) nem értelmezheték és nem nevezheték másként, mint hogy „Isten feltámasztotta Jézust a halottak közül”. (Egyébként: még

a 20. századi Magyarországon is temettek el tetszhalottakat abban a hitben, hogy valóban meghaltak!)

Akár az első, akár a második verzió a helytálló (paradigmatikus gondolkodás vagy kezdetleges biológiai-orvosi ismeretek), nem eshetünk abba a hibába, hogy a 2000 évvel ezelőtti zsidó paradigmában mondottakat szó szerint átvesszük a mai európai paradigmába, ahelyett hogy „lefordítanánk” az akkori szövegek értelmét a mai paradigmára, illetve az azt kifejező nyelvre. Ha ezt nem tesszük meg, akkor ugyanazt a hibát követjük el, mint amikor szó szerint (és dogmaként!) vettük a hat napos tereméstörténetet, és ebben az esetben eljön az idő, amikor ezért ugyanúgy megmosolyognak majd minket, mint ahogy mi megmosolyogjuk nem is olyan távoli elődeinket...

Továbbá akár az első, akár a második verzió a helytálló, ami az ősegyház feltámadáshitét illeti, számításba kell vennünk még egy fontos szempontot: Itt is erősen működött egy (különben általánosan jellemző) vallástörténeti jelenség, nevezetesen a hagyományátadási folyamatot kísérő (s az idő múlásával egyre jobban burjánzó!) legendaképződési folyamat, amely a legszélesebb értelemben a krisztológiai tendenciát jelenti (az „emberfia” Jézusból megalkotják az „istenfia” Krisztust, az emberből Istent csinálnak), és amelynek egyik eredménye vagy megnyilatkozása, hogy az eredetileg „természetes” (= a teremtés rendjébe illő), csodamentes, bár kétségtelesen rendkívüli hűsvéti eseményt (= egy ember túléli a keresztre feszítést) masszív, természet-fölötti csodává „javítják ki” (pontosabban: fűjják föl). Csak három bizonyító példa: 1) Márknál a vasárnap hajnalban a sírhoz siető asszonyok egyszerűen annyit látnak, hogy a követ valaki már elhengerítette a sír bejáratától (16,4), és sírörzökről szó sem esik; Máténál nagy földrengés támad, az Úr angyala leszáll az égből, elhengeríti a követ (tekintete mint a villám, ruhája mint a hó), az örök halálra rémülnek (28,2-3); Lukácsnál már két férfi (angyal) áll ott ragyogó öltözetben, az asszonyok félelmükben a földre szegeztek tekintetüket (24,4). – 2) Mk a sírban ülő, információt adó alakot „ifjúnak, fiatalembernek” mondja (16,5; a neaniskos-t csak ebben az értelemben használja az egész Újszövetség: Mt 19,20.22; Mk 14,51; Lk 7,14; Csel 2,17; 5,10; 23,18-22; 1Jn 2,13); Mt az „ifjúból” „angyalt” (angelos) csinál (28,2), Lk „két férfit” (24,4), de ezek ragyogó öltözetben vannak, s így ugyancsak angyaloknak értelmezhetőek (Lk a 24,23-ban maga is így értelmezi, és Jn 20,12 így is nevezi őket). – 3) Ami Jézussal történt, azt Mk úgy nevezi: égerthé (16,6): „fölbresztetett, fölbredt, magához tért”; Mt már azt írja, (égerthé) „a halottak közül”, ráadásul „amint megmondta” (28,6-7). – Ez a csodagyártási folyamat idővel teljesen átszővi és végül szinte felismerhetetlenné teszi az eredeti történeteket. A későbbi korok pedig mindent készpénznek vesznek...

Külön tanulmányt igényelne annak bemutatása, miért és hogyan alakult ki Pál hite Jézus feltámadásáról, miért alakult épp olyanná, amilyenné, és miért vált szá-

mára minden mást elsöprő fontosságúvá. Aztán újabb tanulmány tárgya lehetne, hogy az ősegyház miért Pál hitét tette magáévá, és az egyház Krédójának miért az a lényege, hogy „meghalt és feltámadt”, és miért nem esik benne egyetlen szó sem Jézus tanításáról és cselekedeteiről...

Persze a lényeg szempontjából mindez gyakorlatilag közömbös: Jézus tanítása (tömören: Mt 7,12 vagy Mt 22,37-40) érvényben van, akár meghalt, akár nem, akár feltámadt, akár nem (amint az egyetemes feltámadás és örök élet sem annak a függvénye, hogy Jézus nagypénteken meghalt és húsvét vasárnap föltámadt-e) – mert csupán annak a Pálnak (teljesen megalapozatlan) magánvéleménye az, hogy „ha Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló, üres, semmit érő a hitünk, és még mindig bűneinkben vagyunk” (1Kor 15,14.17), aki Jézust és tanítását nem ismerte, és később sem mutatott érdeklődést annak alapos megismerésére („Jeruzsálemben sem mentem föl”: Gal 1,17; „Három év múlva aztán fölmentem Jeruzsálemben... Péternél maradtam tizenöt napig”: Gal 1,18; „Tizennégy év múlva ismét fölmentem”: Gal 2,1), hanem a „damaszkuszi eseményre” építette egész teológiáját („Az általam hirdetett evangéliumot nem emberektől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából”: Gal 1,11-12).

Igaz, később Pálhoz hasonlóan Máté is csodabizonyítékot adott Jézus szájába, méghozzá jövődőlés formájában, úgyhogy azt is mondhatnánk, kettős csodabizonyítékot: „Amint Jónás próféta három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is a föld szívében három nap és három éjjel” (12,40). (A párhuzamosnak tekinthető márkai helyen [8,11-13] még csak szóba sem kerül Jónás, a Lukács-féle változatban pedig [11,29-32] Jónás prédikációja tekinthető a szóban forgó „jelnek”.)

Mindenesetre Jézus maga mindig elutasította a bizonyító csodákat (ld. már Mt 4,1-11 par), „gonosz és házasságtörő nemzedéknek” nevezve azokat, akik csak ilyen csodák hatására akartak volna „hinni” neki vagy Istennek (Mt 16,4; Lk 11,29); egy alkalommal közölte is velük, hogy „semmiféle jelet” nem kapnak, majd egyszerűen faképnél hagyta őket (Mk 8,12-13). Az evangéliumok egybehangzó tanúsága szerint ellenfelei és ellenségei (vagy tökéletesen értetlen rokonai: Jn 7,3-5) követeltek tőle ilyesmit, még a legvégén is: „Ha ő a Messiás, Izrael királya, szálljon le most a keresztről, hogy lássuk és higgyünk” (Mk 15,32).

Akinek azonban nyitott a szeme és tiszta a szíve, annak nincs szüksége semmiféle „húsvéti bizonyítékra” ahhoz, hogy Jézus tanításában fölismerje Isten üzenetét, s e fölismeréstől (is) indítva nyomába szegődjön...

BARCZA BARNA

AZ EMBERHALÁSZ ÖNVIZSGÁLATA (3)

MILYEN ELLENERŐKKEL SZEMBEN KÜSZKÖ-
DÜNK?

ELLENSZÉLBEN A TAVON.

„A hajó már a tenger közepén volt, és kintlódott a hullámok között, mert ellenszél volt.” (Mt 14,24)

A kezdet lendületében az ember hallatlanul optimista akár a lelki életben, akár az emberhalászásban. Csak nyílt vizekre jutva kezdünk elbizonytalanodni. Ott - távol a védelem nyújtó parttól - tör reánk az ellenszél, ott vesszük tudomásul az ellenerők létezését és szenvedjük fékező hatásukat.

Eleinte az ember jobban el van foglalva saját erőfeszítéseivel. Azt figyelni, jól csinálja-e. Avagy éppen az evezőpadon mellette erőlködő társára pislog: ő hogyan csinálja? Csak amikor már nagyon gyanússá válik, hogy egy helyben vesztegel, kezd figyelni a külső hatásokra is.

Úgy vélem, ez a természetes. Először meg kell tanulnunk jól evezni, azután foglalkozhatunk csak navigációval. Valóban ez a tapasztalati sorrend. Az első dolog: kintlódás az evezés tudományának megszerzéséért, ezt követi az evezés és az előrehaladás öröme, majd ezt váltja fel az újabb kintlódás, de most már az ellenerők miatt, amelyek épp akkor támadnak fel, amikor már ígéretes az előrehaladásunk. Mintha csak megirigyelték volna tőlünk az előrehaladás örömet. Tegyük fel a kérdést: Apostoli munkánkban milyen külső ellenerőkkel kell küzdenünk?

A világ és a világ fiai

Mindkettő nagy ellenerő. Fölfelé, Jézus felé kapaszkodni csak a világnak ellentmondva és egyre jobban ellentmondva lehet. Erre a nagy fölülemelkedésre csak a valódi szeretet képesít. Csakhogy a kezdő ember magasabb léccet céloz meg, mint amit át bír ugori. Több-ről akar lemondani, mint amire tényleges szeretete (és nem lelkesedés szülte vágyai) képesíti. Az ilyen erőszakosan megtagadott világ egyszer csak berobbanó erővel dörömböl és kínálja a maga kívánatosságát finomabb örömhöz még hozzá nem idomult túlbuzgóságunknak.

Tapasztaljuk, hogy a világ fiai értetlenül állnak szempontjainkkal szemben. Egyrészt azokat nem is ismerik, csupán az azok nyomán megszületett tetteinket, másrészt számukra nem valóságos az a világ, amelyre mi föltettük életünket. Így csak fantasztának, idealistának, valóságellenesnek bélyegezhetnek bennünket. Sokszor ki is mondják, hogy bolondok, örültek vagyunk.

Krisztus szeretete és keresztye számukra botrány, minket azonban mégis nyugtalaníthat, sőt elbizonytalanodva egyre jobban nyugtalaníthat békaperspektívából nyilvánított véleményük. Velük szemben állva, az

ő evilági bizonyosságukat és otthonosságukat látva hasít belénk a kérdés: valóban nekünk van igazunk? Mi járunk a helyes úton? Ők az élet-idegenek, vagy talán mégiscsak mi? Nem kellene valamilyen kompromisszumot kötnünk, hogy a világnak is megadjuk, ami a világé és Istennek, ami az Istené?

A Sátán

Az a teremtett szellem, aki már véglegesen döntött az Isten ellen, emberi méreteket messze felülmúló értelmét és akaratát arra használja fel, hogy minket is a maga táborába, tehát Isten-ellenes alapállásba tereljen. A Sátánnak nagyon sok szövetségese van Isten-ellenes „húzása” kifejtésére, tehát közvetlenül aránylag ritkán kell közbelépnie. Az anyag, a test, természetünkben a szeretet-igénnyel egyidejűleg meglévő önzés, bírvágy, a világ komplex egésze és a világ fiai – mind megannyi Isten-ellenes, tőle távolító húzóerőt képviselnek.

A Sátán akkor kezd igazán felfigyelni, amikor valakiben és valaki körül komolyan kezd tért hódítani az Isten Országá. A nagyot akarók és a nagyot cselekvők az ő igazi vadászterülete. Ahogy Bernanos mondja: „A Sátán gyűlölete a szentek számára van fenntartva”.

Érdemes felfigyelnünk a Sátán módszereire. Jézus a „hazugság atyjának” és „gyilkosnak” mondja őt. Az első szerint a megtévesztés világának a fejedelme, a másik szerint az erőszakra bujtogatás szellemi vezére. Hazugsága, megtévesztése, rugalmassága miatt a Sátánt nehéz felismerni, tetten érni. Úgyesen bujkál, úgyesen újjáfesti magát. Minden alakban megjelenik, sokszor a miénkben is. Legfőbb célja: végső célunktól és egyben boldogságunktól, Istentől eltéríteni bennünket. Ennek érdekében semmiféle eszköztől sem riad vissza. A megfélemlítés, elbizonytalanítás éppúgy szerepel módszerei között, mint a Szentírás helytelen idézése.

Kezdők számára alapvető stratégiája: elhitetni, hogy a tapintható világ az egyetlen valóság. Inszinuálni azt, hogy csak a gazdasági célkitűzéseknek van igazi létjogosultságuk. Az „egyre többet szerezz, hogy egyre boldogabb légy” elv gazdasági és politikai machiavellizmust eredményez. Az erőszak ennek a stratégiának nélkülözhetetlen eszköze. Az öncélúvá tett emberek szükségképpen egymás ellen fordulnak, és itt, ezen a szinten csak az erőszak, és az értelemmel is meghoszszabbított erőszak szolgálhatja valakinek a felülemelkedését. Ez az elv minden más - mégoly nemesnek tartott - emberi erőfeszítést is a valóságtól elrugaszzkodó gondolati konstrukciók világába utal.

Magasabb szinten, vagyis ahol az ember már kinőtt abból a primitívségből, hogy az anyagot és a gazdagságot tekintse egyetlen valóságnak, a Sátán igyekszik bármiféle törekvést öncélúvá, én-központúvá tenni, hogy így a küzdés irányát eltérítse Istentől. A szeretet alapvető másokért-élésével szemben még a remete imájában és böjtjében is fellángolhat az öntetszelgés, a legbuzgóbb apostol szívét is megkísértheti az önelé-

gülség, a célnak megélt sikerélmény. A durva erőszakot sokkal szublimáltabban hinti belénk a féltékenységekben, és azon gondolatok formájában, hogy a mi módszerünk és igazságunk az egyedül üdvözítő, tehát harcolnunk kell a másikkal szemben. Testvért testvérral állíthat szembe a gőg ezernyi árnyalata, vagy önzésünket az igazságra kivetítő kizárólagosság megélése...

Micsoda ellenszél dobálja hajónkat, és ha sikerül felborítania, ha kipottyanunk a jézusi úton való evezésből, már csak távolról és egyre távolodva halljuk a sáttáni kacajt, mert egy jó darabig ismét nem lesz szükség közvetlen beavatkozására. Ilyen felborított, vagy ha jobban tetszik „kiborított” állapotban már sem Jézust nem érezzük közelünkben, sem Pétert és a testvéreket. Olykor pusztán létünkért harcolunk magányosan, fuldokolva a világ tengerében. Amit akartunk: önmagunkat - megkaptuk. Még jó, ha idejekorán felismerjük, hogy a magunkra maradás és az önmagunkba záródás maga a pokol. Ide borított be a Sátán.

Hogyan jutottunk ide? Úgy, hogy aprónkénti Jézus-ellenes döntéseink révén egyre több fogódzópontot adtunk a Sátánnak. Bűneink, főleg önzésünk, gőgünk folytán egyre szabadabbá tettük számára a behatolást szívünkbe, ahonnan szívós háztömbharcokkal kiszorította az Istent. Egyszer csak arra döbbszünk, hogy megszálltak bennünket. A megszállottak már sokkal nehezebben indíthatnak ellenoffenzívát a megszálló hatalommal szemben. Ha azonban Jézust ismét a hajónkba hívjuk, elül az ellenszél.

Az értetlen vagy rosszindulatú keresztények

A kereszténység történelmi arányokban is eltorzult, az egyes emberekben is eltorzulhat. Akár a történelemben, akár az egyes ember vallási életében, ha túl sokáig nem vesszük észre a hibás gyakorlatot, a jézusitól eltérő elvi és gyakorlati vonalvezetést, akkor megrögződünk a helytelenben úgy, hogy azt fogjuk helyesnek tartani. Az évszázadok szentesítésének nagy befolyásoló ereje van! Amit generációk nem gondoltak végig, vagy nem gondoltak át újra, azt önkéntelenül hitletémenként kezdik kezelni és forradalminak, lázadónak minősítenek minden olyan gondolatot, amely abból a gyanúból indul ki: hátha Jézus nem így gondolta.

Ha igaz az, hogy a „csúsztatás” a Sátán legveszedelmesebb fegyvere, akkor az is igaz, hogy az evilág szellemének hatására tett engedményeink, csúsztatásaink lassankénti legalizálása, dogmatizálása a jézusi tanítás és élet elevenségének legnagyobb gyilkosa. Mivel mindnyájan benne élünk az evilágban, és csak lehetőségként az Isten és a Sátán Országában, nyilvánvaló, hogy az evilág „beszüremkedése” vallásos gondolkodásunkba és életünkbe, állandó tapasztalati tény. Ám most nem ezt a veszélyt jelezzük, - erről már szoltunk - hanem az ennek nyomán előállt helyzetet az Egyházon belül. Azt az állapotot, amikor keresztények sem hajlandók észrevenni ezt az állandó beszüremkedést,

és eme kikerülhetetlen tény mellett sem akarnak állandó önvizsgálatot tartani újabb és újabb egyéni és közösségi Jézusra figyelések folytán.

Egyszerűen szólva: egy ilyen primitíven konzervatív keresztény a legnagyobb gyanakvással figyelheti Jézushoz igazodó törekvésünket. Mivel számára nem Jézus a közvetlen hivatkozási alap, hanem az Egyház történelmileg létrejött megfogalmazásai és főleg gyakorlati, ezért támadni sem jézusi kijelentések alapján fog minket, hanem az Egyház ilyen vagy olyan, Jézusnál sokkal későbbi tekintélyeire hivatkozva.

Nagy ellenszét jelent apostoli munkánkban, amikor keresztény katolikus testvéreink értetlenek céljainkat illetően. Megvádolnak lázadással, és ki tudja még mivel. Hiszen az ő álláspontjuk szerint az a jó keresztény, aki imádkozik, templomba jár, egyéb ügyekben pedig engedelmesen aláveti magát az arra kijelölt egyházi vezetők döntéseinek, és még gondolatban is tartózkodik attól, hogy ezeket felülbírálja.

Az ilyen - nem gondolkodó, de nem is cselekvő - keresztény nem fog fennakadni ellentmondásokon, nem is töri fejét ezek megoldásán, ennek következtében nem is lesz alkalmas arra, hogy gondolkodó embereket eligazítson, hogy igazságkeresőket és Isten-keresőket szolgáljon. E Jézust-szomjazó világban nem adhatja azt a Jézust, akit maga sem keres közvetlenül. Tehát maga használhatatlan lesz apostoli munkára, beleesve a kényelmes engedelmesség és a még kényelmesebb semmittevés csapdájába. Érthető, - de nem menthető - öngazolásra nem marad számára más lehetőség, mint azok bírálata, lehurrogása, akik valamit akarnak tenni a jézusi úton mások megtérítése érdekében.

Jellemző rájuk és ellenszelükre, hogy általában nem is akarják megismerni gondolatainkat. Az általuk kialakított előítéletek alapján minősítenek bennünket különféle jelzőkkel. Kényelmi okok vagy helytelen engedelmisségi koncepció miatt nem is mennek bele Jézus tanításának mélyebb megértésébe és újabb átgondolásába. Azon kevesek pedig, akik mégis hajlandók erre, hamarosan fel fogják fedezni az ellentmondást a jézusi tanítás és annak történelmi megjelenése között. E ponton áll be a sokk-hatás, és ha nem elég kreatívak, akkor ismét csak egyházhűségüket fogják hangoztatni érvek és újabb teljesítmények helyett. Ellenkező esetben kezdenének rokonszenvezni törekvéseinkkel.

Még e szintnél is lejjebb találhatók a rosszindulatú keresztények, akik sokszor infrahumán érzelmi befolyásoltság alatt dühösen könyvelnek el minket ilyen, vagy olyan erők szolgálattevőinek, protestáns és egyéb bomlasztó erőknek.

A sorainkon belüli meg hasonlítás

Nem, mint valami csodálni való és rendkívüli eseményt vesszük ezt tudomásul, hanem mint a gyenge emberi természet velejáróját. Közösségeink is és annak tagjai is ki vannak téve a világ beszüremkedésének. Legfeljebb azon csodálkozunk el, hogy sokévi közösségi múlt után is olyan bántó szeretetlenségek,

önzések, meg nem értékek ijesztenek, amelyeket komoly fejlődés esetén már régen ki kellett volna küszöbölünk életünkéből.

Szent Péter és Pál is összekülönböztek. Az öskeresztények életében elég sok vitát, meghasonlást ismerünk. Sok tévtanító zavarta meg soraikat.

Mi áll ezeknek a meghasonlásoknak a hátterében? Többször: öncélú önérvényesítés. Ugyanis minden más probléma a szeretet szellemében megoldható.

Az öncélú önérvényesítés egy-két megnyilvánulása:

- Vetélkedés. Nem a nemes, hanem a nemtelen. Ki a vezető, ki a hangadó... S aki mindenáron az akar lenni, az esetleg a többi, vagy csak a másik értékes embert óhatatlanul leminősíti. Helyteleníti a másik szempontjait, eljárását. Nem elvi okokból, hanem azért, hogy neki legyen igaza.
- Szereplés-csillogás. Közösségben erre mindig nagy a kísértés. De ha valaki erre használja a közösséget, akkor az, bizony ellenszét jelent.
- Tévtanítás. Az egyénieskedés egyik eszköze. Csak azért is mást mond, mint a többiek. Ilyenkor az igazságkeresés csak látszat, cél a feltűnés.
- Féltékenységi. Az önző embernek fáj, ha más jobban szeretnek, vagy mások jobban megértik egymást. Valamiféle kiközösítést vagy elszigetelést érez abban, ha kívülre is szót értenek. Pedig az a dolgok kikerülhetetlen természete, hogy valakik jobban, mások kevésbé hangolódhatnak össze.
- Érzékenységi-sértődés. A finomabb idegrendszerű ember rendszerint túlérzékeny. Minden kijelentést - legyen az bármilyen ártatlan, vagy más irányú - saját személyével hoz összefüggésbe. Valamiért mindig meg van sértve, ha nem, akkor éppen most fog megsértődni. A végsőkig próbára teszi a többiek szeretetét.
- Fegyelmezetlenség. Nem veti alá magát a közösség íratlan törvényeinek. Késés, elmaradás, készületlenség, vitafegyelem be nem tartása, egyénieskedés, stb.
- Környezeti terhelések. Ide soroljuk azokat a hatásokat, amelyeknek általában minden ma élő ember ki van téve. Csakhogy amíg másoknál ez a szél esetleg csak sodortatást jelent, hiszen komoly célratörés híján mindegy, hogy merre mennek, addig náluk ezek az erők felnagyítódnak, mivel határozott célirányosságunknak ellene dolgoznak. Gondolok itt a felgyorsult élettempóra, a növekvő hajszára, rohanásra, zajártalmakra, forgalmi túlszűfoaltságra, légköri, időjárási zavarokra, frontátvonulásokra, a figyelem kényszerű szétszóródására, a feldolgozhatatlan információözönre, a kis lakásokban a televízió, rádió miatt megoldhatatlan elkülönülési nehézségekre, stb.. Az a családtag, aki állandóan közbeszól, ha mi olvasunk, vagy írunk; az a váratlanul érkező és távozni nem akaró látogató, aki lehetetlenné tesz tervet, napirendet; az a kiskorú gyerek, akivel közvetlenül törődni kell, mind-mind

ellenszemet jelent önképzésünkben, imaéletünkben és apostoli tevékenységünkben.

Mivel itt nem a védekezés megoldásait adjuk, csupán az ellenerők felvázolását, ezért éppen csak felvetjük a kérdést: Mi jobb? Szélvédő gátakat építeni, esetleg átmenetileg kitérni a fő szélirányból, avagy éppen fül-dugót használva kifogni a szelet a vitorlából?...

DRYP

KERTI NAPLÓ FEBRUÁR VÉGÉN ÁPRILISRA...

Mire olvasók elé kerülnek ezek a betűk, az időszerű kerti teendők közül a lemosó permetezés ideje már bizonyára elkésett. Bár ki tudja. Volt olyan tél-tavaszi, amikor a márciusi nemzeti ünnepre hó takarta a duzzadó rügyeket. Az idej langyos télben már márciusra piros bimbós rügyekkel rakódtak be a hajtások, lemosó permetezésre pedig ez az utolsó pillanat, sőt őszi és kajszi barack esetében már ekkor el is késtünk. Mert ezek a gyümölcsfák különösen érzékenyek a rézre és a lemosó permetezőszerek egyik gyakori komponense a réz a kén mellett. Ezért ilyentájt már csak metszőollóval akadhat dolga a kertészkedvű kiskertgondozóknak, no meg a konyhakertben lesznek inkább teendői. Milyenek? Áprilisban már zöldellnek a borsó levelek – már aki időben elvetette, de még most is lehet vetni, hogy legyen mindig friss belőle a konyhára. Nagyüzemben ezt zöld futószalagnak nevezik és a betakarítási munkacsúcsot húzzák szét vele. Ilyen késői borsóvetésnél érdemes a melegigényesebb fajtákból – főként a velőborsók közül – válogatnunk. Pótolhatjuk az elmaradt kora tavaszi vetéseket is, elsősorban a hidegtűrő zöldségnövényekkel kezdve, úgymint a hagyma, fejes saláta, petrezselyem és sárgarépa, vagy spenót és sóska, esetleg hónapos retek.

Akiknek ezeket már márciusban sikerült elvetni, azoknak inkább az egyelésükre kell gondolni, nehogy sok apró, egymásba csavarodott répán bosszankodjon, amikor levesbe valót akar majd kihúzgálni a sorokból. Az egyelés aprólékos, sok türelmet igénylő éppen ezért sokszor elhanyagolt munka, pedig nagyon fontos feladat a konyhakertben. Csökkenthetjük ezt a térdeplős, hajlogatós munkát a drázsírozott magok használatával, de még ilyenkor is érdemes odafigyelni a vetésünk „sorolására”. A sárgarépa és petrezselyem bizony hosszú idő – alkalmasint 3-4 hét – múlva bújik elő, amit adott esetben még a langyosabb tavaszi hőmérséklet sem igen gyorsít fel. A drázsírozott magoknak pedig több nedvességre is szükségük van a csírázáshoz, ezért még az is előfordulhat, hogy ilyen vízbő év után kelesztő öntözésre szorulnak.

Vállalkozóbb kedvű kertészek a hónap végén megpróbálkozhatnak a paradicsom, paprika esetleg uborka úgynevezett helyre vetésével is. Ennek sikerében azok bízhatnak, akiknek a kertjük könnyen felmelegedő talajú, napos fek-

vésű. Mivel a kelésük is több kockázattal jár a kívánt tőszám 2-3-szorosával számoljuk az elvetésre szánt magvakat, és arra is számítsunk, hogy később fognak termést hozni. Ennyit a konyhakerttről. És ha már a házi-kert úgymond kézműves termékeiről esett szó, hadd hozzam szóba a nagyüzem iparszerű élelmiszer-termelését is. Merthogy jószorom úgy hozta, részt vehettem egy precíziós konferencián, ahol megtudhattuk a jövő – már-már scifibe illő – mezőgazdasági munkálatainak kényelmét. Az első, már rojtosra csépelte lózungja minden ilyen konferenciának az emberiség növekvő – közeljövőben tízmilliárdra becsült – létszámának élelemmel történő ellátása, hivatkozással a milliárdos éhező tömegekre. Mintha nem éppen annyian éheztek volna arányaiban a 2-3-5 milliárdos létszámunkból annakidején is, mert a fejlődés motorjaként emlegetett többlet termelés-fogyasztás egy részét akkor is, ma is veszni hagyjuk, vagy megsemmisítettük, elpazaroltuk. Volt, amikor látványosan a tengerbe szórtuk. Mert talán inkább az adzsi-t – Gyurka bácsi új szóalkotását – kellene bevezetni az embertelen termelés helyett. Szó szerint embertelen, de átvitt értelemben is az – mert a mezőgazdasági termeléshez sem kell már ember, elvégzik helyette a robotok – GPS vezérelte traktorok, munkagépek, drónok és más informatikai s számítógépprogramok irányította technikák, kütyük, ahogy ma mondják a közbeszédben. És embertelen úgy is a csirkeés sertéstartás – nevezhetnénk termelésnek ugyan – vagy éppen a tejtermelés „dréncselezett” tehennel.

Amikor a sertés, vagy tehén egyedenként számítógépes program áldozata lesz, s az oldalába döfött dréncsővön, jobb esetben szájon át töltik bele az emésztéshez szükséges enzimeket (vajh honnan?), hogy jobban hasznosuljon az elfogyasztott takarmánya majd tejjé alakítva. Talán ez is kimeríti az állatkínzást annyira, mint a tolltépés a dunyhába, vagy a gyapjú nyírása a birkán, amiért az állatvédők oly lelkesen tüntetnek, hogy a láncon tartott kutyák esetét már ne is említsem. A csirkevelés – amely 36 nap alatt éri el vágósúlyát s életét szinte álló helyzetben tölti el, hiszen egy négyzetméteren 15-20 db szorong, míg a „vágóhidra” kerül

– ugyancsak nélkülözi a gazda hizlaló szemét, mint azt a régi jó magyar mondás is tartja, miszerint a gazda szeme hizlalja a jószágot. Már hallom is, tanult antirasszista, liberális barátaimtól, (hogy miért határozzák meg magukat szabad gondolkodóként, akik elhatárolódnak saját családjuktól, nemzetüktől?) hogy nem magyar mondás ez, hanem Arisztotelészről ered: Gazda szeme hizlalja a jószágot – vagy: lovat. (E közmondás Arisztotelesztől van. Scipio Nasica és Popillus censorok a lovasság felett szemlét tartván, egy rendkívül elsatnyult girhes gebén jó színben levő lovat láttak a sorban. Hogy van az, hogy magad oly jó, lovad ellenben oly rossz állapotban van? Ez onnan van – viszonzá a lovag, – hogy magamról én magam gondoskodom, holott lovamnak inasom viseli gondját.) Mindegy ki is mondta, de a hozzáértő gazda szeme nagyon hiányzik a jószágnak is a fogyasztónak is – így valamennyiünknek is. Talán még a jószág szó is hordoz magában valamilyen mélyebb értelmet az ősparaszti tudás elfeledett rétegeiből.

BULÁNYI GYÖRGY EGYHÁZREND...

.6. "Gondolkodási szabadság"

Az alternatív egyházrendek létrejötte a múltban egyet jelentett a keresztény egység újabb és újabb szakadásával. Amíg a római egyház nem él alternatív egyházrendekben, addig a nem római egyházaknak a Péter-tisztjegyében egyesülésérő biztosan nem lehet szó, hiszen az

elszakadt testvéreknek semmiféle szándékuk nincs a maguk külön hagyományának a feladására.

Hogyan jöhet létre a római egyházon belül az az alternatív egyházrend és az ezeket egybefogó Péter-tiszt gyakorlás, amelyben az elszakadt testvérek a maguk hagyományának feladása nélkül megtalálhatnák a helyüket? Biztosan nem az alternatív egyházrendek "önkéntes" létrehozásának az útján. Ha önkényesen jönnek létre ezek az alternatív egyházrendek, akkor a ma még nem alternatív egyházrendekben gondolkodó római egyház egysége kerül veszélybe. Ha ugyanis a jelenlegi Péter-tisztgyakorlás által meghatározott egyházrendet áthágom, hiába mondom magamat a római egyház tagjának, csak idő kérdése, hogy ebből kipenderüljek. Luther a római egyházat akarta reformálni és nem elszakadt lutheránus egyházat akart létrehozni, mégis kiközösítetté lett.

Ha a fentiek igazak, akkor nem az önkény útját kell járunk. Tudati erjesztő munkát kell végeznünk az alternatív rendeket megengedő római egyházrend létrejötte érdekében, de alternatív gyakorlatot csak olyan vonatkozásokban engedhetünk meg magunknak, amelyeket a jelen egyházrend /lényegében az Egyházi Törvénykönyv/, ill. az ennél már jóval rugalmasabb egyházrendgyakorlat /v.ö. joggyakorlat/ nem tekint kiközösítéssel sújtandónak. A II. Vatikáni Zsinat óta és szellemében az alternatív gyakorlatok eszmei megalapozásának és valósításának bizonyos kapui megnyíltak. A valósítás szempontjából bezárva maradt kapuk eszmei nyitogatásáért nem jár kiközösítés, s a be nem zárt kapukon bátor ki-bejárásért szintén nem jár kiközösítés. Így aztán elképzelhetetlennek gondolom, hogy dolgozatom gondolataiért ma kiközösítés járna. Ha a Klérus Kongregáció állásfoglalása alapján a KIO tartalmi 1980-ban semmiben sem ellenkeznek az egyház tanításával, akkor ez a tény számomra annyit jelent, hogy a római egyházban a Zsinattól szorgalmazott gondolkodási szabadság valósággá lett. Tizenöt esztendővel korábban, amikor elkezdtem írni e munkát, még nem egyszer éreztem, hogy egyházam szempontjából is /nemcsak egy ateista és totalitárius államhatalom/ borotvaélen járok. Ma a római egyházban szabadon lehet gondolkodnom arról, hogy milyen is legyen a jövőben a római egyháznak a mainál evangéliumibb, jézusibb egyházrendje. Ezt a szabad gondolkodást veszi igénybe a jelen dolgozat. Azonosodik tehát az egyházfegyelemmel. Nem hágja át a jelenlegi egyházrendet, de gondolkodik azon, hogy milyenre kellene lecserélni a jelenlegi egyházrendet.

2. A jelen egyházrend papfogalma

Az 1974-ben írt "szociológiai tanulmány" /lásd: Bevezetés/ mérlegre tette az egyház jelen rendjét - az egyház közösségét alkotó hat dinamikus elem mindegyike szempontjából. Ezúttal tehát nem vizsgálom a jelen egyházrend tényleges "célkitűzését"/1/, legáltalánosabb értelemben vett "törvényét"/2/, azaz szeretetfogalmát, összes lehetséges "funkcióit"/3/ sem vizsgálom. Lemondok a "szerepkörök"/4/, "szankcionálási" módok/5/, a "közvetlajdon"/6/ felhasználásának a vizsgálatáról is. Egyedül a vezetési funkcióra irányítom figyelmemet.

Kizárólag arra a tényre koncentrálok, hogy a jelen egyházrend Isten népét két csoportra osztja: egy, a vezetésért felelős papi népre és egy a vezetésből teljesen kizárt nem papi népre. Más szóval: klérusra és laikusokra. Figyeljünk az elnevezés abszurdítására: az egyházat az Isten népe /=*laos thou theou*/ alkotja a Zsinat tanítása szerint, s ebben az elnevezésben a laikusok /1/ az egyháznak a vezetésből kizárt tagjait jelölik. A két csoportra osztás tényét talán még abszurdabb módon juttatja kifejezésre egy másik elnevezés: az egyház egyháziakból és világiakból áll. Ha ezt az elnevezést az Újszövetség görög nyelvére fordítom - *hai ek tés ekklesia kei hi ek tou kosmou* - akkor még nyilvánvalóbb e kifejezés teljes abszurdítása, mert a világiak /=*a világból valók*/ a Sátán Országába tartozókat jelentenek. Fokozza az abszurditást a harmadik megnevezés: az egyház papokból és hívekből áll. A hívek = a hívők /*hoi pisteuotes*! A papok nem hívők?

A kifejezések abszurdítása mögött valós abszurditás húzódik meg. "A papok egyháza" - ez a tény húzódik meg az abszurd megnevezés mögött. Általában papokra gondolunk, amikor az egyházat emlegetik. Még VI. Pál is elmondotta egy kihallgatás alkalmával az őt megkereső elkötelezett holland katolikus civilek /!/ számára... biztosításként: "az egyház szeretettel nézi törekvéseiket". Mondják a holland katolikusoknak nagyon kellett fegyelmeznük magukat, amikor meghallották ezt a mondatot, amely szintén tükrözte az említett abszurd tény. Ennek az abszurditásnak megvan a maga világi megfelelője. Az osztálytársadalmakban az uralkodó réteg tudattalanul és tudatosan összetéveszti magát a társadalommal. Az osztálytársadalom megváltatlan világ. Az egyház nem lehet az. Ha az egyház - mint minden rendezett közösség hálózat szükségképpen - két csoportból áll, akkor ezt a két csoportot csak így nevezhetjük meg: a közösség vezetői és a közösség tagjai.

2.1. "Közösségteremtők és szentélyszolgák"

A jelenlegi egyházrendet döntően meghatározza tehát az a szemlélet, amely Isten népét főtisztelendő papokra és kedves hívekre bontja. Hogy Isten ajándékai és az ezekkel együttműködésünk a Krisztusnak elkötelezettség szempontjából különbözőségeket teremt az Isten népén belül, ez a dolog természetéből következik. Mivel azonban Jézus nem tett elvi különbséget ember és ember között, hanem kivétel nélkül mindenkit tanítvánnyá akart tenni egyházában, ezért a jézusi ügy természetéből következik az alábbi hármas alternatíva:

1. Isten népén belül nem beszélünk papokról.
2. Isten népén belül mindenkit papnak tekintünk.
3. Csak egészen speciális, és pontosan meghatározandó jézusi értelemben beszélünk papokról és nem papokról.

2.1.1. "Senki sem pap"

Isten népén belül nem beszélhetünk csak valakiknek a papságáról olyan értelemben, hogy a többiekétől elvileg megtagadjuk a jézusi szerepkör folytatásának teljeségét, amelyet közösségteremtésnek és e közösségnek

szerepet-igével, szeretet-szentségekkel tápláló vezetésének mondok. Isten népe papi nép a maga egészében, mert kivétel nélkül minden tagja arra van meghívva Istentől, hogy a fenti közösségteremtő munkában lelki és - ha a Sátán úgy akarja - legvalóságosabb testi értelemben is áldozatot mutasson be; azaz áldozattá legyen kereszten, oroszlánok torkában, börtönben senyvedés vagy bármilyen más szorongatás és üldöztetés formájában. Szembekerülnénk Jézus szándékaival, ha az ószövetségi vagy egyéb vallások papfogalmától meghatározottan Jézus szövetségén belül a papot valamiféle szentélyszolgának tekintenők, akinek közreműködése nélkül a nem-szentélyszolgák, a profán, a világi emberek nem tudnak teljes értékű kapcsolatba kerülni az "istenséggel". Isten jézusi népe ily értelemben nem ismerhet papot, mert Isten népének kivétel nélkül minden tagja arra kapott meghívást, hogy minél teljesebb módon utánozza-kövessen őt, hogy életművével Isten ereje minél nagyobb mértékben alakítsa át Evilág Fejedelmének Országát az Isten Országává, mégpedig éppen azokkal az eszközökkel, amelyeket Jézus a maga kisközösségének átadott. Ha a Tizenkettőt olyan jellegű, szerepkörű embereknek tekintenők, hogy kapott szerepkörük nem minden tanítványuké, akkor adva volna Isten népének elvi kettébontása. Jézus azonban a maga tanítvány-fogalmán belül nem dolgozott a teljes értékű és a nem teljes értékű tanítványok két csoportjának felállításával és megkülönböztetésével. Nemcsak a Tizenkettő hanem mindenki feladata, hogy hűséges és okos sáfár legyen az Úr házanépe felett /Lk 12,41 kk/, hiszen ennek a háznépnek kell tanítvánnyá tennie az emberiséget, minden nemzetét a föld határáig menően /Mt 28,19/.

2.1.2. "Mindenkinek pap"

Ha minden keresztényt úgy tekintünk, mint akinek közösséget kell teremnie Isten Országán belül, s e feladat szolgálatában ugyanúgy nem szabad semmi árat sem sokallania, ahogyan Jézus sem sokallott semmit a Maga közösségének megszületéséért-neveléséért, akkor - ha a közösségvezetőket papoknak akarnók nevezni, mindenkinek a papságáról kellene beszélnünk. Ez esetben azonban papon nem szentélyszolgát, hanem egyszerűen Jézustkövető embert értenénk. Olyan valakit, aki a jézusi feladat szolgálatába állítja életét; olyat, aki nyitott, készséges arra, hogy hűségét e szolgálatban akár élete odaadásával is, azaz önmagát védtelenül odahelyezve a gyűlölet erőinek, megpecsételje. Ha az első keresztény nemzedékek Isten népének tagjait szenteknek mondták, akkor ennek a szentségnek a tartalmát - s a jelen összefüggésben belül - éppen abban kell megjelölnünk, hogy Isten népének az odaadottsága, életszentsége közösségteremtésben realizálódik.

Ha a szeretet szükségképpen közösségteremtő erő, akkor a csak szeretetből megszülethető jézusi élet-szentségnek szükségképpen megnyilvánulása a közösségteremtés.